

ka imah maneh, djeung ka kamar maneh heés, malah aroenggah ka énggon maneh; kitoe deui piarasoepeun ka imah mantri-mantri maneh, ka rahajat maneh, ka sagala pameuleuman maneh, djeung
 4 ka sagala ^b pangadonan maneh. 'Sarta eta bantjet piaroenggaheun ka diri maneh, ka rahajat maneh djeung ka sakabeh mantri maneh. 'Nimbalan deui Pangeran ka Moesa: Maneh ka Haroen koedoe nitah kijeun: 'Geura njodorkeun leungeun kakang, bari njékél iteuk kakang, ka loehoereun sagala bangawan, djeung ka loehoereun sagala sitoe, sina aroenggah bantjet ka tanah Mésir. 'Pek Haroen njodorkeun pananganana ka loehoereun tjai-tjai Mésir; tjat bantjet aroenggah, wani ngalipoetan satanah
 7 Mésir. 'Prak ^c pandita-pandita ge pada njijeun noe kitoe pētana, koe lantaran elmoena, ngajakeun aroenggah bantjet ka tanah Mésir. *a p. 7: 16. b p. 12: 34. c p. 7: 11.*
 8 Tidinja Piraon njaoer Moesa djeung Haroen; seug dilahiran kijeun: Geura nēnda ka Pangeran, eta bantjet moegi-moegi disingkirkeun ti diri aing sarta ti rahajat aing; geus kitoe djalma-djalma teh koe aing tangtōe diidinan leumpang,
 9 sina ngoerban ka Pangeran. 'Pioendjoek Moesa ka Piraon: Soemangga, tangtoskeun bae, iraha simkoering koedoe mangnēdakeun andjeun, ka mantri-mantri andjeun, sarēng ka rahajat andjeun, soepaja bantjet teh dibasmi, leungit ti andjeun sarēng ti sadajana gēdong andjeun, woengkoel kantoen di bangawan bae? 'Lahiranana: Isoekan. Pioendjoekna: Sapolahir andjeun; ^a soepaja andjeun ngoeningakeun, jen taja deui sapertos Pangeran, Allah koering sadaja.
 11 'Ari bantjet teh ēngke njalingkir ti andjeun sarēng ti sadajana gēdong andjeun, kitoe deui ti mantri-mantri andjeun sarawoeh ti rahajat andjeun, woengkoel
 12 kantoen di bangawan bae. 'Toeloej Moesa djeung Haroen ka loewar ti Piraon. Geus kitoe Moesa sasambat ka Pangeran tina hal pērka bantjet, anoe di
 13 datangeun ka Piraon teja. 'Ladjōer Pangeran midamēl tēroes sapihatoer Moesa; heng eta bantjet-bantjet, noe di imah-imah, di boeroean-boeroean djeung
 14 di kēbon-kēbon teja, pararaeh. 'Toeloej

dikoempoelkeun, ditoempoek-toempoek;
 15 wani tanah teh datang ka bae. 'Ana Piraon geus waspadaeun, jen aja kasēnangan, seug neuaskeun manahna, hanteu ngagoegoe ka arandjeunna; ^b sakoe-maha pangandika Pangeran teja.

a p. 7: 5; 9: 14. b p. 3: 19.

16 Tidinja Pangeran nimbalan ka Moesa: Maneh ka Haroen koedoe nitah kijeun: Geura njodorkeun iteuk kakang, seg teunggeulkeun ka taneuh pēlēdoeg noe di boemi; geus kitoe pidjadieun rambētoek di sakoriling tanah Mésir. 'Prak pada ngalampahkeun kitoe. Pek Haroen njodorkeun pananganana, bari njékél iteukna; djēdak neunggeul ka taneuh pēlēdoeg noe di boemi; seug aja rambētoek, napoek ka manoesa djeung ka sasatoan. Sakabeh taneuh pēlēdoeg noe di boemi djadi rambētoek, di sakoriling
 17 tanah Mésir. 'Ari pandita-pandita ge pada njijeun kitoe koe lantaran elmoena, mambrih ngaloewarkeun rambētoek, ^a tapi hanteu barisaeun. Ari rambētoek teh napoek ka manoesa djeung ka sasatoan.
 19 'Pok pandita aroendjoekan ka Piraon: Ijeu teh panangan Allah! Tatapi manah Piraon teuas bae, hanteu ngagoegoe ka Moesa djeung ka Haroen; ^b sakoe-maha pangandika Pangeran teja. *a p. 9: 11. b p. 3: 19.*

20 Tidinja Pangeran nimbalan ka Moesa: Maneh isoeke-isoeke koedoe dangdan, toeloej marēk ka hareupeun Piraon; masing njaho, ^a eta bakal ka loewar kana tjai; seg koedoe poepoelih ka dinja: Kijeun timbalan Pangeran: Oemat kami bere leumpang, sina ngabarakti ka kami.
 21 'Karana oepama maneh keukeuh oemat kami teu dibere leumpang, masing njaho, kami rek ngadatangeun seungseureudan ka maneh, ka mantri-mantri maneh, ka rahajat maneh, djeung ka imah-imah maneh, datang ka imah oerang Mésir pararinoeh koe eta seungseureudan, kitoe deui taneuh, anoe keur diēnggonan
 22 koe maranehanana. 'Mangsa harita kami rek ngabinakeun tanah Gosen, ēnggon oemat kami goemēlar, sangkan seungseureudan teh oelah aja di dinja; ^b soepaja maneh nganjahokeun, jen kami Pangeran aja di djēro ijeu tanah.
 23 'Djadi kami teh ^c rek ngajakeun panghalangan di antara oemat kami djeung rahajat maneh. Isoekan ijeu tanda pi-

- 24 boektieunana. 'Ladjëng Pangeran ngadamël kitoe. Seg datang seungseureudan, rosa katjida, asoep ka gëdong Piraon, djeung ka boemi mantri-mantrina, sarta aja di sakoeriling tanah Mësir; tanah teh datang ka roeksak tina sabab eta seungseureudan. *a p. 7: 15. b p. 9: 14. c p. 11: 7.*
- 25 Geus kitoe Piraon njaoer Moesa djeung Haroen; seug dilahiran kijeu: Geura laleumpang, ngoerban ka Allah maraneh
- 26 " dina tanah ijeu. 'Ari pioendjoek Moesa: Moal pisaeën milampah kitoe; karan-tën anoe koe koering sadaja koedoe dikoebankeun ka Pangeran, Allah koering sadaja, ^b nja eta kagiroek oerang Mësir. Geura manah, soepantën ngoerbankeun kagiroek oerang Mësir mah di hareupeunana, naha moal ngabëntoer
- 27 ran ka koering sadaja koe batoe? 'Pasëdjaân teh leumpang ka tégäl léga, ^c lalakon tiloe dintën; seug ngoerban ka Pangeran, Allah koering sadaja, koe-maha bae nja bade nimbaleun ka koering sadaja. 'Lahiran Piraon: Aing ngidinan maraneh leumpang, soepaja ngoerban ka Pangeran, Allah maraneh, di tégäl léga; ngan oelah djaraoeh teuing nja leumpang. ^d Geura aing pangnëdakeun! 'Ari pihatoer Moesa: Salërësna, koering ajeuna rek ka loewar ti andjeun, sëdja nënëda ka Pangeran; geus kitoe seungseureudan teh tinangtos isoekan njingkir ti Piraon, ti mantri-mantrina sarëng ti rahajatna; nanging Piraon oelah ngagëlo deui, hanteu sijos ngidinan djalma-djalma teh leumpangngoer-
- 30 ban ka Pangeran. 'Toeloej Moesa ka loewar ti Piraon. Geus kitoe nënëda
- 31 ka Pangeran. 'Seug Pangeran midamël tëroes sapihatoer Moesa; seungseureudan teh njingkir ti Piraon, ti mantri-mantrina djeung ti rahajatna; ^e teu kari
- 32 hidji-hidji atjan. 'Tatapi Piraon sakali ijeu ge neuaskeun manahna, hanteu koengsidjalma-djalma teh diidinan leumpang. *a p. 7: 16. b 1 Moesa 43: 32. c p. 3: 18. d p. 9: 28. e p. 10: 19.*

PASAL 9.

Tidinja Pangeran nimbaleun ka Moesa: Maneh geura ngadatangan deui ka Piraon, poepoelih ka dinja: " Kijeu timbalan Pangeran, Allah oerang Ibrani: Oemat kami bere leumpang, sina nga-

- 2 barakti ka kami. 'Karana oepama maneh keukeuh teu daek mere leumpang, masih keneh bae djalma-djalma dipa-
- 3 rakoeng, masing njaho, panangan Pangeran pikeunaeun ka ingon-ingon maneh anoe di tégäl, nja eta ka koeda, ka kalde, ka onta, ka sapi djeung ka domba, di-
- 4 keunaän pagëboeg bangët katjida. 'Tatapi Pangeran ^b bakal ngabinakeun di antara ingon-ingon oerang Israil djeung ingon-ingon oerang Mësir; saniskara ingon-ingon oerang Israil moal aja noe
- 5 paeh hidji-hidji atjan. 'Djeung Pangeran ^c nangtoskeun mangsana, timbalanana: Isoekan Pangeran bakal ngadamël eta
- 6 përkara dina tanah ijeu. 'Prak isoekna eta përkara koe Pangeran didamël. ^d Heug sakabeh ingon-ingon oerang Mësir paraeh; dëmi ingon-ingon oerang Israil mah taja noe paeh hidji-hidji atjan.
- 7 'Toeloej Piraonngoatoesan, doemadakan, ingon-ingon oerang Israil hidji ge taja noe paeh. Tatapi manah Piraon teuas bae, eta djalma-djalma hanteu diidinan leumpang. *a p. 8: 1. b p. 8: 22. c p. 8: 9, 10. d Djab. 78: 50.*
- 8 Tidinja Pangeran nimbaleun ka Moesa djeung ka Haroen: Maraneh geura njaranggeum lëboe pameuleuman; seg koe Moesa koedoe diawoekeun ka langit,
- 9 ka hareupeun Piraon. 'Geus kitoe pidjadieun pëlëdoeg, ninggang ka sakoeriling tanah Mësir, sarta pitërapeun ka manoesa djeung ka sasatoan, ^a ngadjadikeun bareuh, kasijatna këmboeng-këm-
- 10 boeng, di sakoeriling tanah Mësir. 'Top njarandak lëboe pameuleuman; toeloej ngadareuheus ka pajoeneun Piraon, pek eta lëboe koe Moesa diawoekeun ka langit. Geus kitoe ngadjadi bareuh, kasijatna këmboeng-këmboeng, di ma-
- 11 noesa djeung di sasatoan. 'Datang ka pandita-pandita teja teu kadaroegaeun nangtoeng di hareupeun Moesa, tina sabab bareuhna; wantoe-wantoe aja bareuh di sagala pandita djeung di saka-
- 12 beh oerang Mësir. 'Tatapi Pangeran ngaheuraskeun manah Piraon; teu nga-goe-goe ka arandjeunna; ^b sakoemaha pangandika Pangeran ka Moesa teja. *a 5 Moesa 28: 27. b p. 3: 19.*
- 13 Tidinja Pangeran nimbaleun ka Moesa: Maneh isoek-isoek koedoe dangdan, toeloej marëk ka hareupeun Piraon, poe-

- poelih ka dinja: Kijeu timbalan Pangeran, Allah oerang Ibrani: Oemat kami bere leumpang, sina ngabarakti ka kami.
- 14 'Karana sakali ijeu kami rek ngadatangkeun sakabeh balahi kami ka hate maneh, djeung ka mantri-mantri maneh, sarta ka rahajat maneh; ^a soepaja maneh nganjahokeun, ^b jen taja noe nandingan ka kami di saboemi kabeh.
- 15 'Karana ajeuna ge kami geus njodorkeun panangan kami, Kari pek neungeul ka maneh djeung ka rahajat maneh, dikeuna'an pagéboeg, soepaja maneh disingkirkeun tina boemi. 'Tapi sa-
 16 enjana, ^c noe matak maneh koe kami digélarkeun, nja sangkan kami nandakeun kawasa kami ka maneh, soepaja djénengan kami dioewarkeun di sakoe-
 17 riling boemi. 'Ari maneh masih keneh bae ngagoengkeun diri, ngahalangan oemat kami, hanteu dibere leumpang, 'ma-
 18 sing njaho, isoekan, wajah kiwari, ^d kami rek noeroenkeun hoedjan boewah, rosa katjida; noe saroepa kitoe tatjan kasorang di Mésir ti poean diadégkeunana,
 19 tépi ka ajeuna. 'Ari ajeuna, geura nitahan, geuwat asoepkeun ingon-ingon maneh, djeung sakoer bae boboga'an maneh anoe di tégal. Sakabeh manoesa djeung sasatoan, anoe piajaeun di tégal, hanteu diasoepkeun ka imah, dimana katinggang koe eta hoedjan boewah,
 20 tanwande paraeh. 'Saha-saha abdi Piraon anoe sijeun koe pangandika Pangeran, ngageuwat badega-badegana djeung ingon-ingonna disina moeroe-
 21 moeroe ka imah. 'Děmi saha-saha noe hanteu padoeli ka pangandika Pangeran, badega-badegana djeung ingon-ingonna diingkeun bae di tégal. ^a p. 7:5.
- ^b Jer. 10:6, 7. ^c Roem 9:17. ^d Jos. 10:11; Wah. 16:21.
- 22 Tidinja Pangeran nimbalan ka Moesa: Maneh geura njodorkeun leungeun ka langit, sing aja hoedjan boewah di sakoe-
 23 riling tanah Mésir, ninggang ka manoesa, djeung ka sasatoan, sarta ka sakabeh pēpēlakan kēbon di satanah Mésir. 'Prak Moesa njodorkeun iteukna ka langit; seug Pangeran maparin geledeg djeung hoedjan boewah, sarta seuneu patingsalambēr ka boemi; gēr Pangeran noeroenkeun hoedjan boewah ka sata-
 24 nah Mésir. 'Aja hoedjan boewah, ^a sarta

- seuneu patinggoerilap pabaoer djeung hoedjan boewah, rosa kabina-bina, sakoemaha noe tatjan kasorang di sakoe-
 25 riling tanah Mésir, ti barang aja bangsa Mésir. 'Ari koe hoedjan boewah teh ^b kagēboeg saniskara noe di tégal, di sakoe-
 26 riling tanah Mésir, boh manoesa, boh sasatoan; kitoe deui saniskara pēpēlakan kēbon kagēboeg koe hoedjan boewah, sarta sakabeh kakaian
 27 leuweung pararotong. 'Ngan di tanah Gosen, énggon oerang Israil teja, hanteu aja hoedjan boewah. ^a Djab. 105:32.
- ^b p. 10:5, 15; Djab. 78:47, 48; 105:33.
- 27 Geus kitoe Piraon ngoetoesan, njaoer Moesa djeung Haroen; seug dilahiran kijeu: Aing sakali ijeu dosa; Pangeran
 28 teh leuwih bēnēr, balik aing reudjeung rahajat aing mah daroraka. 'Geura pada
 29 nēnēda ^a ka Pangeran, moegi dimendjeuhan geledeg Allah djeung hoedjan boewah
 30 teh; geus kitoe maraneh koe aing tangtoe diidinan leumpang, moal
 31 tonggoj tjitjing di dijeu. 'Pioendjoek Moesa ka andjeunna: Ari simkoering geus ka
 32 loewar ti dajauh, sēdja ^b nadahkeun leungeun ka Pangeran; seug geledeg
 33 teh bade eureun, sarēng hoedjan boewah bade teu aja; soepaja andjeun ngoeningakeun, jen ^c boemi
 34 teh kagoengan Pangeran. 'Děmi moenggoeh andjeun sarēng mantri-mantri andjeun,
 35 ^d simkoering geus tērang, jen tatjan sarijeun koe Pangeran Allah. - 'Ari haramaj djeung gandroeng kagēboeg,
 36 wantoning gandroeng geus ranggenjan, djeung haramaj keur kēmbangan. 'Děmi tarigoe djeung djagong mah hanteu
 37 kagēboeg; karana kakara djaradi. - 'Tidinja Moesa djol ti Piraon, ka loewar ti dajauh. Geus kitoe nadahkeun pananganana ka Pangeran; seug geledeg
 38 djeung hoedjan boewah teh areureun, sarta hoedjan geus teu ngoetjoer ka
 39 boemi. 'Ana katingali koe Piraon, jen hoedjan, djeung hoedjan boewah, sarta geledeg teja geus eureun, toeloj andjeunna ngadosa deui sarta neuaskeun
 40 manahna; mantri-mantrina pon kitoe keneh. 'Djadi manah Piraon beuki teuas, hanteu ngidinan oerang Israil leumpang; sakoemaha pangandika Pangeran
 41 koe lantaran Moesa teja. ^a p. 8:28.
- ^b 1 Radja 8:22. ^c p. 19:5; Djab. 24:1. ^d p. 3:13.

PASAL 10.

Tidinja Pangeran nimbalan ka Moesa:
 1 Maneh geura ngadatangan deui ka Piraon; karana kami geus neuaskeun hatena, kitoe deui hate mantri-mantrina,
 2 "soepaja kami mētakeun ijeu tanda-tanda kami di tengahna; 'djeung soepaja maneh^b njaritakeun, sing kadarengge koe anak-intjoe maneh, sakoer anoe koe kami dilampahkeun di Mésir, kitoe deui tanda-tanda kami, anoe koe kami diajakeun di maranehanana; sangkan maraneh nganjahokeun, jen kami
 3 teh estoe Pangeran. 'Bral Moesa djeung Haroen ngadeuheusan ka Piraon; seg oendjoekan ka andjeunna: Kijeu timbalan Pangeran, Allah oerang Ibrani: Sabaraha pililaenana deui maneh nja rek émboeng ngaréndahkeun diri di pajoeneun kami? Oemat kami geura bere leumpang, sina ngabarakti ka kami.
 4 'Karana oepama maneh keukeuh teu daek mere oemat kami leumpang, masing njaho, isoekan kami ngadatangkeun
 5 simeut ka wëwëngkëran maneh. 'Nja eta bakal ngalipoetan saloewar boemi, datang ka taja noe bisa nendjo taneuh, djeung bakal ngahakanan sesa, sakoer anoe kari di maraneh, 'anoë loepoet tina hoedjan boewah; sarta bakal ngahakanan sakabeh tatangkalan, anoe dja-
 6 di adjang maraneh tina lahan. 'Malah bakal ngeusian imah-imah maneh, djeung imah sakabeh mantri maneh, sarta imah sakabeh oerang Mésir, datang ka parinoeh. Anoe kitoe teu kapanggih koe bapa-aki maneh atawa koe karoehoen bapa-aki maneh, ti barang eta goemëlar di boemi tēpi ka mangsa ajeuna. Toe-
 7 loej Moesa malik, ka loewar ti Piraon.

a p. 7:3. b Djab. 78:3-6. c p. 9:25, 32.

7 Geus kitoe mantri-mantri Piraon aroendjoekan ka andjeunna: Sabaraha pilamienana deui eta teh nja minangka ridjët ka gamparan sarëng ka simkoering sadaja? Soemangga, eta djalma-djalma idinan leumpang, sina ngabarakti ka Pangeran, Allahna; naha gamparan tatjan tingali, jen Mésir pigëm-
 8 poereun! 'Tidinja Moesa djeung Haroen diala deui ka Piraon; seg dilahiran kijeu: Djig bae, heg ngabarakti ka Pangeran, Allah maraneh! Saha teja noe
 9 bakal leumpang? 'Ari pioendjoek Moe-

sa: Simkoering laleumpang teh sēdja ngabantoen kolot-boedak, ugabantoen anak awewe-lalaki; laleumpang teh sēdja ngabantoen domba sarëng sapi koering sadaja, karantën koering sadaja
 10 bade pesta ka Pangeran. 'Lahiran Piraon ka darinja: Pangeran moegi njarëngan ka maraneh, sing sakoemaha maraneh koe aing dek diidinan leumpang djeung anak-anak maraneh. Mangka bade-hade, karana maraneh njanghareupan pitjilakaeun! 'Oelah kitoe! djalma lalaki mah heg laleumpang ngabakti ka Pangeran, karana nja eta noe tadina koe maraneh dipambrih. Seug Moesa djeung Haroen didjongklokkeun ti pajoeneun Piraon.

12 Tidinja Pangeran nimbalan ka Moesa: Maneh geura njodorkeun leungeun maneh ka loehoereun tanah Mésir, përkara simeut teja, sina ngabroel ka tanah Mésir, "sarta ngahakanan sakabeh pëpë-lakan taneuh, sakoer anoe dikarikeun
 13 koe hoedjan boewah teja. 'Prak Moesa njodorkeun iteukna ka loehoereun tanah Mésir; seug Pangeran ka tanah eta ngadatangkeun^b angin ti wetan, sapoë harita djeung sapeuting djépoet; ari isoekna angin ti wetan teh mawa eta
 14 simeut. 'Ari simeut teh^c datangna ngabroel, moeok ka satanan Mésir, eunteup di sakoeriling wëwëngkëran Mésir, rosa katjida; ka toekang hanteu aja noe kitoe, simeut noe tjara eta, sarta pandeurieunana moal aja noe kitoe.

15 'Estoe ngalipoetan saloewar boemi, datang ka boemi kareueukan, sarta ngahakanan sakabeh pëpë-lakan taneuh djeung sakabeh boewah tatangkalan, anoe dikarikeun koe hoedjan boewah teja; sakabeh sipat noe hedjo, dina tatangkalan djeung dina pëpë-lakan këbon, taja pisan noe kari di sakoeriling tanah Mésir. a Djab. 78:46. b p. 14:21. c Djab. 105:34.

16 Gantjang Piraon njaoer Moesa djeung Haroen; seg ngalahir kijeu: "Aing tarima dosa ka Pangeran, Allah maraneh, sarta ka diri maraneh. 'Dëmi ajeuna, tjing hampoera dosa aing ngan sakali ijeu, sarta geura pada nënëda ka Pangeran, Allah maraneh, soepaja ijeu maot bae moegi-moegi disingkirkeun ti
 18 aing. 'Bral Moesa ka loewar ti Piraon,
 19 toeloej nënëda ka Pangeran. 'Seug koe

Pangeran dibalikkeun, aja angin ti koe-
lon, rongkah katjida, mawa eta simeut,
diragragkeun ka laeet Agër; ^b taja noe
kari simeut hidji-hidji atjan di sawë-
20 wëngkëran Mësir. 'Tatapi Pangeran ^c
ngaheuraskeun hate Piraon, teu ngidin-
nan oerang Israil leumpang. ^a p. 9:27.

^b p. 8:31. ^c p. 7:3.

21 Tidinja Pangeran nimbalan ka Moesa:
Maneh geura njodorkëun leungeun ma-
neh ka langit, sing aja ^a poëk ka tanah
Mësir, datang ka poëkna beunang di-
22 rampa. 'Prak Moesa njodorkëun pana-
nganana ka langit; ^a seug aja poëk
boëta-radjin di sakoeriling tanah Mësir,
23 tiloe poë lilana. 'Hanteu aja noe bisa
nendjo batoerna, djeung teu aja noe
indit ti pernahna tiloe poë lilana; ^b
dëmi ka sakabeh oerang Israil mah aja
tjaang dina sakoer enggonna tjitjing.

24 'Tidinja Piraon njaoer Moesa; seg nga-
lahir kijeu: Djig bae, heg ngabarakti
ka Pangeran; ngan sapi-domba mara-
neh tinggalkeun; sabalikna anak-anak
25 maraneh hade bawa leumpang. 'Pioen-
djoek Moesa: Malah andjeun ka leu-
ngeun koering sadaja koedoe maparin
pikoerbaneun peuntjitan sarëng pikoer-
baneun doeroekan, hatoerkeuneun ka

26 Pangeran, Allah koering sadaja. 'Na-
djan ^c ingon-ingon koering sadaja dek
dibantoen leumpang; tjeker hidji ge
moal aja noe tinggal; karantën nja ti
dinja koering sadaja bade njokot pikeun
ngabakti ka Pangeran, Allah koering
sadaja; da koering teh tatjan tarërang
anoe koedoe dibaktikeun ka Pangeran,

27 memeh darongkap ka ditoe. 'Tatapi Pa-
ngeran ^d ngaheuraskeun manah Piraon,
teu kërsaëun ngidinan maranehanana
28 leumpang. 'Seug Piraon ngalahir ka
Moesa: Geura los ti aing! koedoe nga-
djaga diri, oelah manggihan-manggihan
deui ka hareupeun aing; karana samang-
sa maneh manggihan deui ka hareupeun

29 aing, tangtoe dipaëhan. 'Pioendjoek
Moesa: Lërës pangandika andjeun; sim-
koering moal mëndakan deui ka pajoe-
neun andjeun. ^a AJ. 5:14; Jës. 45:7. ^b Jës. 50:2.

^c p. 12:32. ^d p. 7:3.

PASAL 11.

Aja timbalan Pangeran ka Moesa:
Kami rek ngadatangkeun balahi hidji

deui ka Piraon djeung ka Mësir; sang-
geusna kitoe eta teh pimereëun mara-
neh leumpang ti djeu; samangsa di-
bere leumpang, maraneh tangtoe ^a da-
tang ka didjarongklokkeun ti djeu, in-
2 dit sirib. 'Maneh geura marentah, sing
kadenge koe djalma-djalma, ^b koedoe
pada menta barang perak djeung ba-
rang emas; lalaki menta ka batoerna
pada lalaki, awewe ka batoerna pada
3 awewe. 'Sarta Pangeran ^c ka eta djalma-
djalma maparin koernija dina panon
oerang Mësir; malah-malah Moesa teh
koe pangrasa para mantri Piraon sarta
koe pangrasa djalma loba djadi djalma
agoeng liwat saking di tanah Mësir.

^a p. 12:33. ^b p. 3:22. ^c p. 12:36.

4 Aja deui pioendjoek Moesa: Kijeu
timbangan Pangeran: Wantji têngah peu-
ting kami dek ka loewar, ngidëran sa-
5 tanah Mësir. 'Didinja ^a sakabeh tjikal
di satanah Mësir bakal paraëh, ti tjikal
Piraon, anoe pidjoekeun dina korsina,
tëpi ka tjikalna boedak awewe, anoe
njanghareupan panggilingan, kitoe deui
6 sakabeh tjikal sato tjotjoëan. 'Sarta pi-
ajaeun sora djëdjëritan rosa pisan di
sakoeriling tanah Mësir; noe saroëpa
kitoe tatjan pisorang, djeung saroëpa
7 kitoe moal pikasorangeun deui. 'Dëmi
ka sakabeh oerang Israil mah ^b moal
aja andjing noe ngoesikkeun letahna,
boh ka djalma, boh ka sato tjotjoëan;
soepaja maraneh pada nganjahokeun,
jen Pangeran ngabinakeun di antara
8 Mësir djeung Israil. 'Didinja ijen saka-
beh mantri-mantri andjeun bakal taroe-
roen ka koering, sarëng njarëmbah ka
koering, bari ngaromong kijeu: Mangga
geura ka loewar, sampejan djeung sa-
kabeh djalma-djalma noe ngariring ka
sampejan. Sanggeusna kitoe koering
seug ka loewar. Toeloej Moesa ka loe-
war ti Piraon bari bëndoe sangët pisan.

^a p. 4:23; 12:29. ^b Jos. 10:21.

9 Ari timbalan Pangeran ka Moesa: Pira-
on moal ngagoëgoë ka maraneh, soepaja
moedjidjat kami masing loba di tanah
10 Mësir. 'Ari Moesa djeung Haroen ngada-
mël eta sakabeh moedjidjat di pajoe-
neun Piraon, ^a tatapi Pangeran ngaheu-
raskeun manah Piraon, hanteu ngidinan
oerang Israil leumpang ti tanahna.

^a p. 7:3.

PASAL 12.

Aja deui timbalan Pangeran ka Moesa
 2 kieu timbalanana: 'Boelan ijeu ka maraneh ^a sing djadi loeloegoe boelan; nja ijeu ka maraneh anoe koedoe djadi mitina boelan taoen. 'Maraneh koedoe marentah ka sapadjemoeahan Israil, kieu nja pok: 'Tanggal sapoeloeh, boelan ijeu, maraneh hidji-hidji koedoe njarakot anak domba sasiki, noeroetkeun saeusi-imah bapa-bapa, hidji imah hidji anak
 4 domba. 'Tatapi oepama saeutik eusi-imahna, hanteu mandjing anak domba sasiki, nja eta njokotna koedoe reudjeung tatanggana, anoe deukeut ka imahna, make ngitoeng djiwa; hidji-hidji djalma sakadar hakanna, koedoe koe maraneh diitoeng ka anak dombana.
 5 'Anoe koedoe dipake koe maraneh anak domba ^b noe taja tjatjadna, lalaki, oemoer sataoen; nja njokot teh bangsa
 6 domba atawa bangsa embe. 'Geus kitoe eta teh koe maraneh koedoe diraksa tēpi ka tanggal opat wēlas, boelan ijeu kenēh; toeloēj koe sadjēmoēahan pakoempoelan Israil koedoe dipareuntjit
 7 ^c di antara sore djeung boerit. 'Tidinja koedoe njarakot gētihna sawareh, bari seug ditérapkeun kana doewa tihang panto sarta kana tarang panto, dina sakoer imah-imah, énggon maranehanana ngabakan eta. 'Ari laekna koe maranehanana koedoe diganggang dina seuneu, dihakan peuting harita, ^d reudjeung roti teu ragian; dihakanna koedoe make papaitan. 'Hanteu meunang dihakan atah, djeung teu meunang dikeuloeh koe tjai; ^e satēgēsna koedoe diganggang koe seuneu, hoeloena, katoet soekoena, sarta katoet saeusi-beuteungna.
 10 'Djeung ^f oelah aja noe dikarikeun tēpi ka isoe; ^g dēmi anoe kari tēpi ka isoe koe maraneh koedoe didoeroek
 11 koe seuneu. 'Ari ngaliakanna koe maraneh koedoe kieu: tjangkeng maraneh koedoe disaboek, soekoe maraneh koedoe ditaroempahan, sarta iteuk maraneh koedoe ditjékēl koe leungeun; seg dihakan ^h kalawan roesoeh. Nja eta teh
 12 paska Pangeran. 'Ari dina peuting harita kami rek oedar-idēr di satanah Mēsir, maehkeun sakabeh tjikal di satanah

Mēsir, ti manoesa tēpi ka sato tjotjoōan; ^a sarta kami rek nērapkeun hoekoeman ka sakabeh aállahan Mēsir; ijeu kami
 13 Pangeran. 'Geus kitoe ^b gētih teja ka maraneh djadi tanda dina sakoer imah-imah, énggon maraneh aja; ana kami nendjo gētih teja, seug kami bakal ngaliwat ka maraneh. djadi di maraneh moal aja balahi mañak ngaroeksakkeun, dimana kami ngagēboeg ka tanah Mēsir.

^a p. 13:4. ^b 3 Moesa 22:20; 1 Petr. 1:19.
^c 4 Moesa 9:5; 5 Moesa 10:6. ^d 5 Moesa 10:3.
^e 2 Bab. 33:13. ^f p. 31:25. ^g 5 Moesa 10:3; Jēsa. 52:12; Ibr. 13:14. ^h 4 Moesa 33:4. ⁱ Ibr. 11:28.

11 Geus kitoe eta poē koe maraneh pake paungingēt-ngingēt; koedoe dité-tēpan, didijjeun pesta ka Pangeran, toeroen-toemoeroen; djadi pikoekoe langgēng, lampahkeuneun maraneh. 'Toedjoeh poē lilana maraneh koedoe ngabakan roti teu ragian; samalah dina poē noe mimiti ^a koedoe pada ngaleungitkeun sipat ragi ti sakoer imah maraneh; karana saha-saha djalma ngahakan beunang ngahaseuman, ti poē noe mimiti tēpi ka poē noe katoedjoeh, ^b nja eta djalma koedoe dibasmi, dileungitkeun ti Israil. 'Djeung deui ^c dina poē noe mimiti maraneh koedoe ngadēg pakoempoelan soetji; kitoe kenēh dina poē noe katoedjoeh koedoe ngadēg pakoempoelan soetji; oelah ngalampahkeun pagawean naon-naon dina poē eta; ngan ari hakaneun oenggal-oenggal djalma, nja eta bae noe meunang
 17 disadijakeun koe maraneh. 'Sarta maraneh masing pada ngestoekeun eta roti teu ragian; karana nja dina poē eta pisan kami ngaboedalkeun wadya-balad maraneh ti tanah Mēsir; djeung masing pada ngestoekeun eta poē toeroen-toemoeroen, djadi pikoekoe langgēng.
 18 'Dina boelan noe mimiti, ^d tanggal opat wēlas, wantji boerit, maraneh koedoe ngahakan roti teu ragian, tēpi ka tanggal doewa poeloeh hidji, wantji boerit.
 19 'Toedjoeh poē lilana di sagala imah maraneh oelah aja ragi; karana saha-saha djalma ngahakan beunang ngahaseuman, nja eta djalma koedoe dibasmi, dileungitkeun ti pakoempoelan Israil, bagija semah, bagija noe asal boemi.
 20 'Saroepaning anoe beunang ngahaseuman hanteu meunang koe maraneh di-

hakan; koedoe pada ngahakan roti teu ragian di sakabéh ñnggon maraneh tji-tjing. *a* 1 Kor. 5:7, 8. *b* 1 Moesa 17:14. *c* 3 Moesa 23:7, 8. *d* 3 Moesa 23:5.

- 21 Tidinja Moesa njaoer sakabéh kokolot Israil; seug didawoehan kijeu: Maraneh geura top njarakot domba adjang maraneh, noeroetkeun bangsa-bangsa maraneh, bari toeloej mareuntjit paska
- 22 teja. 'Djeung koedoe njarakot *a* hisop sabeungkeut, antjilomkeun kana gëtil, noe dina bokor; seg eta gëtil noe dina bokor teh sawarehna oelaskéun kana tarang panto djeung kana doewa tihangna. *b* Geus kitoe maraneh saoréang ge oelah aja noe ka loewar ti lawang
- 23 imahna, tépi ka isoe. 'Karana Pangeran bakal oedar-idër, kërsa ngagëboeg ka oerang Mësir; tatapi ana ningal gëtil teja dina tarang panto sarta dina doewa tihangna mah, seug Pangeran tangtöe ngaliwat kana lawangna, sarta *c* poerah ngaroeksak moal diidinan asoeap ka imah maraneh ngagëboeg.
- 24 'Mana sing pada ngestoekeun eta përkara; djadi pikoekoe ka maraneh sarta ka anak-intjoe maraneh, salalanggëngna.
- 25 'Geus kitoe, dimana maraneh geus asoeap ka tanah, anoe koe Pangeran bakal dipaparinkeun ka maraneh, sakoemaha pangandikana teja, seug maraneh koedoe ngestoekeun pangabakti kitoe. 'Geus kitoe, *d* lamoen anak maraneh ngaromong ka maraneh: Nahaon pangabakti
- 27 bapa noe kitoe teh? 'Koedoe didjawab kijeu: Eta teh koerban paska bade ka Pangeran, anoe ngaliwat ka sagala imah oerang Israil di Mësir, basa andjeunna ngagëboeg ka oerang Mësir, ari imah oerang mah pada diloepoetkeun. - Broek djalma-djalma teh pada saroejdöed.
- 28 'Bral oerang Israil maroelang, toeloej dilampahkeun; sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa djeung Haroen teja, nja kitoe ngalalampahkeunana. *a* Ibr. 9:19. *b* Jës. 26:20; Jër. 6:25. *c* Ibr. 11:28. *d* p. 13:8, 14:5 Moesa 6:20.
- 29 Geus kitoe, *a* wantji têngah penting, seug Pangeran maehkeun sakabéh tjikal di tanah Mësir, ti tjikal Piraon, anoe pitjalikeun dina korsina, tépi ka tjikal sakitan, anoe di imah gorowong; kitoe
- 30 deui sakabéh tjikal sato tjotjoëan. 'Neut Piraon ti penting tanghi, nja andjeunna

- djeung sakabéh mantrina, sarta sakabéh oerang Mësir; *b* seug djadi tingdjalërit rosa katjida di Mësir, karana taja pisan
- 31 imah anoe hanteu kapapatenan. 'Toeloej Piraon *c* njaoer Moesa djeung Haroen ti penting; seug ngalahir: Geura bral boedal ti têngah rahajat aing, nja diri maraneh, nja oerang Israil noe loba. Geura laleumpang, ngabakti ka Pangeran sakoemaha omongan maraneh. 'Nadjan domba maraneh, nadjan sapi maraneh, barawa bae, *d* sakoemaha omongan maraneh; heg laleumpang, sarta aing koe maraneh bërkanan ongkohl.
- 33 'Malah-malah oerang Mësir pada miroesa ka eta djalma-djalma, sina geuwat-geuwat; pada nitah ka loewar ti djëro tanah, karana ngaromongna: Bisi paeh
- 34 koela sakabéh! 'Pek djalma-djalma ngadjoengdjoengkeun adonanana memeh dibaseuman, pangadonanana dibaroentël koe papakeanana, toeloej diparoenggoe.
- 35 'Djeung deui oerang Israil pada milampah *a* sakoemaha lahiran Moesa teja; nja eta pada menta ti oerang Mësir barang perak djeung barang emas, kitoe
- 36 deui papakean. 'Sarta Pangeran ka eta djalma-djalma *f* maparin koernija dina panon oerang Mësir, datang ka pada mere sapamentana; *g* djadi pada ngarampogan oerang Mësir. *a* p. 11:5; Djab. 78:51; 105:36. *b* p. 11:6. *c* p. 10:28. *d* p. 10:26. *e* p. 11:2. *f* p. 11:3. *g* Djab. 105:37.
- 37 Broel oerang Israil ngabroel ti nagara *a* Raämses, toeloej daratang ka Soekot; kira-kira aja *b* gënëp këti noe badarat, djalma lalaki, djaba ti baroe-
- 38 dak. 'Aja deui djalma tjampoeran loba pisan noe indit, ngiloe djeung maranehanana; sarta ingon-ingon, domba reudjeung sapi, mangpirang-pirang re-
- 39 jana. 'Ari adonan, anoe dibawa ka loewar ti Mësir teja, seug koe maranehanana didjiyeun koeweh teu ragian; karana teu make dibaseuman, wantoe-wantoe didjarongklokkeun ti Mësir, hanteu meunang këndor, djeung teu kaoer njadijakeun pibëkéleun. *a* p. 1:11. *b* 4 Moesa 1:46.
- 40 Ari lawasna oerang Israil tjaritjing di Mësir, *a* opat ratoes taoen, poendjoel
- 41 tiloe poeloe taoen. 'Dëmi geus toetoeap noe opat ratoes tiloe poeloe taoen teh, geus kitoe, dina poë eta pisan, sakabéh wadya-balad Pangeran boedal ti tanah

42 Mēsir. 'Peuting eta noe koedoe diéstoe-
keun ka Pangeran, doemeh ngaloewar-
keun maranehanana ti tanah Mēsir;
nja peuting eta pisan noe koe sakabeh
oerang Israil koedoe diéstoekeun ka
Pangeran, toeroen-toemoeroen.

a 1 Moesa 15:13; Gal. 3:17.

43 Djeung deui timbalan Pangeran ka
Moesa djeung ka Haroen: Ijeu teh pi-
koekoeh paska: sakabeh djalma bangsa
44 sedjen teu kongang ngahakan eta. 'Dē-
mi oenggal-oenggal boedak, tēgēs djal-
ma beunang koe doewit, ana koe ma-
neh geus disoenatan, didinja wadjib
45 ngahakan eta. 'Djalma madjik djeung
djalma boeboeroeh teu kongang ngaha-
46 kan eta. 'Dihakanna teh koedoe saimah-
saimahna; laekna teu meunang koe
maneh dibidjilkeun ti imahna ka loe-
war, *a* sarta toelangna sahidji ge han-
47 teu meunang dipotongkeun. 'Sapakoem-
poelan Israil koedoe pada milampah ki-
48 toe. 'Djeung lamoen aja djalma ngoem-
bara di maneh, hajang ngalampahkeun
paska ka Pangeran, koedoe disoenatan
heula sakoer noe bangsa lalaki di ma-
nehanana; kakara meunang njampeur-
keun, ngalampahkeun paska, sarta djadi
saroewa djeung noe asal boemi; dēmi
sakoer noe koeloep mah teu kongang
49 ngahakan eta. 'Anoe asal boemi reu-
djeung noe ngoembara di tēngah ma-
raneh, *b* toenggal sapapakon.

a 4 Moesa 9:12; Joh. 19:36. *b* 3 Moesa 24:22;
4 Moesa 15:15.

50 Prak koe sakabeh oerang Israil di-
lampahkeun; sakoemaha timbalan Pa-
ngeran ka Moesa djeung Haroen teja,
51 nja kitoe ngalalampahkeunana. 'Geus
kitoe, dina poē eta pisan Pangeran nga-
boedalkeun oerang Israil ti tanah Mē-
sir, sabalad-baladna.

PASAL 13.

Tidinja Pangeran ngandika ka Moesa,
2 kijeu pangandikana: 'Koedoe njoetji-
keun keur kami *a* sakabeh tjikal; anoe
moeka sambarang pianakan di oerang
Israil, boh manoesa, boh tjotjoān, nja
eta anoe kami. *a* p. 22:29; 34:19; 3 Moesa 27:26;

4 Moesa 3:13; Look. 2:23.

3 Toeloj Moesa ngadawoeh ka djalma-
djalma: Masing ngingētkeun poē ijeu,
poē maraneh dika-loewarkeun ti Mēsir,

a ti imah koemawoela; karana maraneh
koe Pangeran dika-loewarkeun ti dinja
4 nganggo panangan kawasa; noe ma-
tak teu meunang ngahakan beunang
5 ngahaseuman. 'Poē ijeu maraneh ka loe-
war, *c* dina boelan Abib. 'Geus kitoe,
dimana maraneh koe Pangeran geus
diasoepkeun *d* ka tanah oerang Kanaān,
oerang Het, oerang Emor, oerang Hiwi
djeung oerang Jēboes, anoe koe an-
djeunna didjangdjikeun ka karochoen
maneh, nganggo soempah, bakal dipa-
parinkeun ka maneh, nja tanah anoe
labar-leber tji-soesoe djeung madoe teja,
6 didinja maneh koedoe ngalampahkeun
7 pangabakti kitoe, dina boelan ijeu. 'Toe-
djoeh poē lilana koedoe ngahakan roti
teu ragian; ari dina poē noe katoedjoeh
8 ngadēg pesta bade ka Pangeran. 'Roti
teu ragian anoe koedoe dihakan sadjēro
eta toedjoeh poē; poma-poma di maneh
oelah aja beunang ngahaseuman, sarta
oelah aja ragi di maneh, di sawēwēng-
9 kēran maneh. 'Djeung maneh dina poē
eta *f* koedoe mere njaho ka anak ma-
neh, kijeu nja pok: Pangkitoe teh tina
sahab anoe didamēl ka bapa koe Pa-
ngeran, basa bapa ka loewar ti Mēsir
10 teja. 'Geus kitoe eta teh koe maneh *g*
pake tanda dina leungeun maneh, sarta
pake pamepelingan di antara panon
maneh, soepaja papakon Pangeran aja
dina soengoet maneh; karana maneh koe
Pangeran dika-loewarkeun ti Mēsir teh
11 nganggo panangan kawasa. 'Mana ma-
neh koedoe ngestoekeun eta pikoekoeh
dina mangsana, saban-saban tēpoeng
taoen. *a* p. 1:13. *b* p. 32:11. *c* p. 23:15. *d* p. 3:8.
e 4 Moesa 9:5; Jos. 5:10. *f* p. 12:26. *g* 5 Mo-
sa 6:8; 11:18.

11 Geus kitoe, dimana maneh koe Pa-
ngeran geus diasoepkeun ka tanah oe-
rang Kanaān, sakoemaha soempahna
ka maneh djeung ka karochoen maneh
teja, sarta geus dipaparinkeun ka maneh,
12 toeloj maneh koedoe njanggakeun ka
Pangeran sakoer-sakoer anoe moeka
pianakan; kitoe deui sakabeh tjikal, anak
sato tjotjoān, anoe maneh; sakoer anoe
13 bangsa lalaki bade ka Pangeran. 'Dēmi
sakabeh *a* tjikal kalde mah koe maneh
koedoe ditēboes koe domba; sarta oepa-
ma teu ditēboes, koedoe koe maneh
ditēkoek; dēmi sakabeh *b* tjikal ma-

noesa di lëbah anak maneh lalaki koe-
 14 doe koe maneh ditëboes. 'Geus kitoe
 baringsoekpagi ' anak maneh nanja ka
 maneh, kijeu pokna: Nahaon eta? koe-
 doe didjawab kijeu: Oerang koe Pange-
 ran dika-loewarkeun ti Mësir, ti imah
 koemawoela, nganggo panangan kawasa.
 15 'Ari keur mangsa Piraon neuaskeun
 maneh, teu ngidnan oerang leumpang,
 seug Pangeran maehkeun sakabeh tjikal
 di tanah Mësir, ti tjikal manoesa
 tēpi ka tjikal sato tjotjoan. Kitoe noe
 matak bapa ngoerbankeun ka Pange-
 ran sakoer anoe moeka pianakan, anoe
 bangsa lalaki; dēmi sakabeh tjikal di
 lëbah anak bapa mah, koe bapa ditë-
 16 boes. 'Geus kitoe eta teh koe maneh
 pake tanda dina leungeun maneh, sarta
 pake bēbēr di antara panon maneh;
 karana oerang koe Pangeran dika-loe-
 warkeun ti Mësir teh nganggo pana-
 ngan kawasa. a p. 34: 20; 4 Moesa 18: 15.

b 4 Moesa 3: 12, 13; 18: 16. c p. 12: 26; 5 Moesa 6: 20.

17 'Ari mangsa Piraon geus ngidinan eta
 djalma-djalma leumpang, ditoejoenna
 koe Allah lain djalan Pëlisti, sanadjan
 eta deukent; karana timbalan Allah: "Soepaja
 djalma-djalma oelah handjakal, koe
 lantaran manggih përang, toeloej
 18 baralik deui ka Mësir. 'Enjana djalma-
 djalma koe Allah dibelotkeun, djalan
 tēgal lēga laoet Agër; ari arinditna
 oerang Israil ti tanah Mësir teh pada
 19 njoren pakarang. 'Djeung deui Moesa
 b njandak toelang Joesoep teja; karana
 Joesoep c angët pisan njoempahanana ka
 anak-poetoe Israil, kijeu lahirna: Allah
 tangtöe mēngke ngalajad ka maraneh;
 seug toelang kaoela koe maraneh koe-
 doe dibawa indit ti dijeu. a 1 Kor. 10: 13.

b Jos. 24: 32. c 1 Moesa 50: 25.

20 Tidinja broel deui a ti Soekot, toeloej
 masanggrahan di Etam, di toengtoeng
 21 tēgal lēga. 'Ari Pangeran angkat ti heu-
 launana, ti beurang dina djëro hidji
 tihang mega, baris noejoen maraneha-
 nana di djalan; dēmi ti peuting dina
 djëro hidji tihang seuneu, baris njaangan
 ka maranehanana, sina ladjoe beurang-
 22 peuting. 'Ari b eta tihang mega noe ti
 beurang djeung tihang seuneu noe ti
 peuting teja teu pisan njingkah ti ha-
 reupeun eta djalma-djalma. a 4 Moesa 33: 6.

b p. 14: 19; 40: 36; 4 Moesa 9: 15; Nēh. 9: 12;
 Djab. 78: 14; 1 Kor. 10: 1.

PASAL 14.

Tidinja Pangeran ngandika ka Moesa,
 2 kijeu pangandikana: 'Maneh geura
 marentah ka oerang Israil, a koedoe
 baralik, seg masanggrahan di hareupeun
 Pi-Hahiroet, di antara Migdol djeung la-
 oet, di hareupeun Baäl-Sëpon; di pëlë-
 3 bah eta maraneh koedoe masanggrahan,
 sisi laoet. 'Ari Piraon bakal ngomong
 hal oerang Israil, jen: Eta djalma ka-
 paidër dina tanah, kakoeroeng koe tēgal
 4 lēga. 'Djeung b kami rek ngaheuras-
 keun hate Piraon, sina ngoedag njoe-
 soel ka maranehanana; sarta kami rek
 ngamoeljakeun andjeun ka Piraon djeung
 ka sabaladna kabeh; ari oerang Mësir
 bakal nganjarahokeun, jen kami teh es-
 toe Pangeran. Prak oerang Israil pada
 milampah kitoe. a 4 Moesa 33: 7. b p. 7: 3.
 5 Aja noe ngoeninga ka radja Mësir,
 jen eta djalma-djalma kaboe. Toeloej
 Piraon djeung mantri-mantrina ganti
 manahna ka eta djalma-djalma; pok nja-
 laer: Naha oerang wët milampah kitoe,
 a ngidinan Israil leumpang, ka loewar
 6 tina koemawoela ka oerang? 'Gantjang
 Piraon miwarang masang karetna, sar-
 7 ta njandak balana. 'Noe ditjandak ka-
 reta beunang milih, gēnēp ratoes siki,
 djeung kareta Mësir noe salijan ti eta,
 8 kabeh ditoempakan koe satrija. 'Kara-
 na Pangeran ngaheuraskeun manah Pi-
 raon, radja Mësir; seug ngoedag njoe-
 soel ka oerang Israil. Dēmi oerang Israil
 pangboedal teh koe panangan loehoer.
 9 'Pek oerang Mësir ngaroedag b njoesoel
 ka darinja, sakabeh koeda djeung kareta
 Piraon, djeung noe taroempakna, sarta
 sabaladna; teu lila kasoesoel, keur ma-
 sanggrahan di sisi laoet, lëbah Pi-Hahiroet,
 di hareupeun Baäl-Sëpon teja. a p. 12: 31.

b p. 15: 9.

10 Ana Piraon geus deukent, oerang
 Israil tjarēngkat panonna; doemadakan,
 oerang Mësir ngaboeroeboel njoesoel;
 seug sarjeuneun katjida. Toeloej oerang
 Israil a pada sasambat ka Pangeran.
 11 'Pok marioendjoek ka Moesa: b Naha
 karah geus taja geusan koeboeran di
 Mësir, anoe matak koering sadaja koe
 andjeun ditjandak, soepaja paeh di tēgal
 lēga? Naha andjeun midamël kitoe ka
 koering sadaja, dika-loewarkeun ti Më-

- 12 sir? 'Mapan di Mésir ge ^c koering geus
pada hatoeran ka andjeun, kijeu pihatoer
koering: Antép bae koering teh; kadjeun
ngawoela ka oerang Mésir! Karana mending
kenah koering ngawoela ka oerang Mésir,
ti batan paraeh di
13 tégah léga mah. 'Demi lahiran Moesa
ka djalma-djalma: Montong sarijeun-sijeun;
masing pada tégér, sarta sing pada awas
ka pitoeloeng Pangeran, anoe koe andjeunna
poé ijeu bakal didamél ka maraneh;
karana oerang Mésir, noe koe maraneh
katendjo poé ijeu, moal pikatendjoéun
deui koe maraneh salalanggéngna. 'Pangeran
^d noe bakal mangmérangkeun maraneh,
ari diri maraneh tjaritjing bae. *a Jos. 24:7.
b p. 16:2, 3; Djab. 106:7. c p. 5:21; G:8.
d 5 Moesa 1:30.*
- 15 Nimbalan Pangeran ka Moesa: Naha
maneh sasambat bae ka kami? Geura
marentah ka oerang Israil, sina pada
16 kébat. 'Ari maneh, ^a geura ngadjoeng-
djoengkeun iteuk maneh, seg leungeun
maneh sodorkeun ka loehoereun laoet;
nja eta koe maneh beulah, sangkan
oerang Israil arasoep, néroes laoet, njo-
17 rang noe toehoer. 'Ari kami teh, masing
njaho, ^b rek ngaheuraskeun hate oerang
Mésir, sina arasoep, njoesoel ka maranehanana;
djeung kami rek nga-moeljakeun andjeun
ka Piraon sarta ka sabaladna kabéh, ka kareta-
18 na noe taroempakna. 'Ari oerang Mésir
^c bakal pada nganjahokeun, jen kami
teh estoe Pangeran, dimana kami nga-moeljakeun
andjeun ka Piraon, ka kareta-
19 na djeung ka noe taroempakna. 'Seug djéngkar
^d Malaikat Allah, anoe angkat ti heulaeun
wadya-balad Israil, ngalih ka toekangeunana;
kitoe deui tibang mega teja indit ti hareupeunana,
toeloj nangtoeng ti toekangeunana.
20 'Ari datangna kana antara wadya-balad
oerang Mésir djeung wadya-balad oerang
Israil. Geus kitoe eta mega poék ongkoh,
sarta njaangan kana peuting ongkoh,
anoe matak hanteu deukeut noe hidji
ka noe hidji deui, sapenting djépoet. *a Jos. 10:26. b p. 7:3. c p. 7:5.
d p. 23:20.*
- 21 Pek Moesa njodorkeun pananganana
ka loehoereun laoet; seug laoet teh koe
Pangeran disina mijak, koe lantaran
angin gèdo ti wetan, sapenting djépoet;
^a djadi laoet teh disina saát, tjaina
22 dibeulah. 'Toeloj oerang Israil arasoep,
^b néroes laoet, njoerang noe toehoer; ari
tjai teh ka maranehanana minangka
23 tembok kentja-katoehoeunana. 'Heug
oerang Mésir ngaroedag, pada arasoep,
njoesoel ka maranehanana; sakabéh
koeda Piraon, kareta-
24 na djeung noe taroempakna arasoep
ka tégah laoet. 'Demi geus kitoe, waktoe
ronda soeboeh Pangeran ningali ka
wadya-balad oerang Mésir, ti djero
tihaug sounou djeung mega teja,
^d sarta ngagoedjroed-
25 keun wadya-balad oerang Mésir. 'Ari
roda kareta-kareta koe andjeunna
digoewar-giwarkeun, disoesahkeun
ladjoena. Pok oerang Mésir ngaromong:
Hajoer oerang kaboeur, ngadjaoehan
Israil; karana koe Pangeran dipangmérang-
keun ka oerang Mésir. *a Djab. 66:6; 106:9.
b Djab. 136:13. c 1 Kor. 10:1; Ibr. 11:29.
d Djab. 77:18, 19.*
- 26 Ladjéng Pangeran nimbalan ka Moesa:
Maneh geura njodorkeun deui leungeun
maneh ka loehoereun laoet; tjai teh
sina datang deui, ngélém ka oerang Mésir,
ka kareta-
27 na djeung ka noe taroempakna. 'Pek Moesa
njodorkeun pananganana ka loehoereun
laoet. Heug wantji rek isoek laoet
teh datang deui, sabijasana pasang.
Bijoer oerang Mésir kalaboer, mapag
kana laoet; djadi oerang Mésir koe
Pangeran diwérégkeun ka tégah laoet.
28 'Ana datang deui tjai teh, ^a roep
ngalipoetan kana kareta djeung ka noe
taroempakna, ka sabalad Piraon kabéh,
sakoer noe arasoep ka laoet, njoesoel
ka oerang Israil; taja noe kari hidji-
hidji atjan. 'Sabalikna oerang Israil
mah laleumpang di noe toehoer, néroes
laoet; ari tjai teh ka maranehanana
minangka tembok kentja-katoehoeunana.
29 'Djadi Israil dina poé harita koe
Pangeran disalamétkeun ti leungeun
oerang Mésir, sarta oerang Israil narendjo
oerang Mésir paraeh di sisi
30 laoet. 'Djeung oerang Israil narendjo
pananganan noe agoeng, anoe koe Pangeran
didamél ka oerang Mésir; noe matak
eta djalma-djalma sarijeuneun koe
Pangeran, sarta pada pértjaja ka Pangeran
djeung ka Moesa abdina. *a Djab. 78:53; 106:11.*

PASAL 15.

Mangsa eta ^a Moesa djeung oerang
 1 Israil nganjanjikeun ijeu poepoedjian
 ka Pangeran; ari njaréboetna kijeu pok-
 na: Koering sédja njanji ka Pangeran,
 karana leuwih poendjoel; koeda djeung
 2 noe toempakna koe andjeunna digébroes-
 keun ka laoet. 'Kabédasan koering
 djeung djaboer ^b nja Pangeran, sarta
 andjeunna noe djadi kasalametan koe-
 ring. Nja eta teh Allah koering, koe
 koering dek dimoeljakeun; Allah bapa,
 3 koe koering dek diagoengkeun. 'Pange-
 ran teh pradioerit; Pangeran padjén-
 4 nganana. 'Kareta Piraon reudjeung bal-
 ladna koe andjeunna dikoentjoengkeun
 ka laoet, sarta ^c satrija Piraon noe beu-
 nang milih pada titeuleum di laoet Agër.
 5 'Sagara noe ngalipoetan ka dinja; ^d
 pada tilélép di noe djéro, sapérti batoe.

^a Djab. 106:12; Wah. 15:3. ^b Djab. 18:2;
 118:14; Jës. 12:2. ^c p. 14:7. ^d Djab. 106:11;
 Néh. 9:11.

6 ^a Panangan andjeun ténggèn, Pange-
 ran! langkoeng aheng, bawaning kawa-
 sa; panangan andjeun ténggèn, Pangeran!
 7 geus ngaroeksakkeun satroe. 'Eta andjeun
 noempoerkeun noe ngamosoeh ka an-
 djeun, koe karosaän kaägoengan an-
 djeun. Eta andjeun ngadatangkeun bé-
 bëndoe andjeun, lantaran maranehna
 8 diléboer, sapértos djarami. 'Ari koe tijoe-
 ping pangamboeng andjeun ^b tjai moeng-
 gah njoesoeh; noe babakoe ngotjor
 ngadingding sapértos toempoekan; tjai
 ngagoeroeh teh djadi kimpél di djéro
 9 hate laoet. 'Tjarek moesoeh: Koe aing
 dek dioedag, tangtoe kasoesoel; dek
 ngabagi djarahan; tangtoe poewas hate
 aing ka eta; dek njaboet pédang aing,
 10 koe leungeun aing diboerak-barik: 'an-
 djeun teh nijoep koe angin andjeun,
 seg kalipoetan koe laoet; lép karalém
 sapértos timah, dina tjai pohara.

^a Djab. 118:15, 16. ^b p. 14:22, 29.

11 Saha noe nandingan ka andjeun, Pa-
 ngeran! di batara-batara? Saha noe
 nandingan ka andjeun, anoe langkoeng
 aheng koe kasoetjian, anoe pikasijeu-
 neun dina pamoedji, sok ngadamél moe-
 12 djidjat? 'Andjeun njodorkeun panangan
 13 ténggèn, seug eta diléglég boemi. 'Andjeun
^a noejoen, kalawan kaasihan andjeun,

ijeu oemat anoe kenging andjeun né-
 boes; koe andjeun dianteurkeun, kala-
 wan kawasa andjeun, ka panglinggihan
 14 andjeun noe soetji. 'Bangsa-bangsa nga-
 darenge bedja, ^b seug ngadaregdeg; pri-
 boemi tanah Pélisti pada kataradjang
 15 goemëtér. 'Didinja gégédoeg Edom ^c pa-
 da soeméblak; menak Moab pada ka-
 taradjang ngalalépér; ^d sadajana pri-
 16 boemi Kanaan aladjoer. 'Pada kating-
 gang ^e baloewas saréng reuwas; koe
 kaägoengan asta andjeun eta pada ka-
 sima, sapértos batoe; dongkap ka oe-
 mat andjeun, Pangeran! geus njorang;
 dongkap ka parantos njorang ijeu oe-
 17 mat kagoengan. 'Nja eta koe andjeun
 méngke diasoepeun, ^f saréng dipélak
 dina goenoeng milik andjeun; di éng-
 gon, noe koe andjeun, Pangeran! dida-
 mël panglinggihan andjeun; di kasoe-
 tjian, noen Goesti! anoe beunang nga-
 18 dégkeun panangan andjeun. 'Pangeran
 noe djoeménéng Radja, langgég sala-
 lamina. ^a Jës. 63:12-14. ^b Jos. 2:10; 1 Sam. 6:6.
^c 4 Moesa 22:3. ^d Jos. 2:24. ^e 5 Moesa 2:25;
 11:25. ^f Djab. 80:9.

19 Karana koeda Piraon, baréng kareta-
 na sarta noe taroempakna, boes asoepe
 ka laoet; ari tjai laoet koe Pangeran
 disina datang deui, seg ngalém ka da-
 rinja; dëmi oerang Israil mah laleum-
 20 pang di noe toehoer, néroes laoet. 'Ti-
 dinja Mirjam, ^a noe djadi nabi istri,
 saderek Haroen teja, njandak térébang,
 ditjékél koe pananganana, ^b seug sada-
 jana istri ka laloewar, ngiring Mirjam;
 21 pada nérébang sarta ngarigél. 'Pok Mir-
 jam nempas ka noe tadi: Geura njaranji
 ka Pangeran, karana leuwih poendjoel;
 koeda djeung noe toempakna koe an-
 djeunna digébroeskeun ka laoet.

^a Mika 6:4. ^b Hak. 11:34; 1 Sam. 18:6.

22 Geus kitoe Moesa nginditkeun Israil
 ti laoet Agër; bral madjoe, arasoep ^a
 ka tégal léga Soer. Ari loemakoena dina
 eta tégal léga meunang tiloe poé, sarta
 23 teu maranggih tjai. 'Toeloelj daratang
 ka Mara, tapi teu kadoeroegaun nginoem
 tjai noe di Mara; karana pait. Kitoe noe
 24 matak dingaranan Mara. 'Seug djalma-
 djalma tinggéléndéng ka Moesa, ari pok-
 25 na: Naon piinoemeun koering? 'Tidinja
 Moesa sasambat ka Pangeran; seug koe
 Pangeran ditoedoehan hidji kai, nja eta

koe Moesa diantjilomkeun kana tjai; toeloj tjai teh amis. Di dinja andjeunna nangtoskeun pikoekeuh reudjeung hoe-koem ka oemat, sarta ^b di dinja koe andjeunna ditjoba. 'Ari lahirna: Oepama maneh tēmēn nja noeroet ka pangan-dika Pangeran, Allah maneh, sarta ngalampahkeun anoe bēnēr di pajoeneuna, bari ngarēgēpkeun ka timbalanana, djeung ngestoekeun ka sakabeh pikoe-koehna, ^c seug saroe paning panjakit, anoe koe kami dikeunakeun ka oerang Mēsir teja, moal koe kami dikeunakeun ka maneh; karana kami Pangeran noenja-geurkeun ka maneh. ^a 1 Moesa 25:18; 1 Sam. 15:7. ^b p. 16:4. ^c p. 23:25; 5 Moesa 7:15.

27 Gens kitoe daratang ^a ka Elim; ari di dinja aja doewa wēlas soemoer tjai djeung toedjoeh poeloeh tangkal korma; toeloj masanggrahan di dinja, deukeut tjai. ^a 4 Moesa 33:9.

PASAL 16.

Tidinja ngabroel deui ti Elim, toeloj sapakoempoelan oerang Israil arasoep ^a ka tēgal lēga Sin, anoe di antara Elim djeung Sinai; dina tanggal lima wēlas, boelan noe kadoewa, ti sanggeus boedal ² ti Mēsir. 'Toeloj sapakoempoelan oerang Israil ^b tinggēlēndēng deui ka Moesa ³ djeung ka Haroen, di tēgal lēga. 'Ari omongan oerang Israil ka arandjeunna: ^c 'Eh, taloenganan koering bareto paraeh di tanah Mēsir koe panangan Pangeran, mangsa koering sok ngarijoeng daloeng ^d dieusi laeok, mangsa koering sok ngahakan roti datang ka seubeuh! Karana noe matak koering sadaja koe arandjeun diboedalkeun ka ijeu tēgal lēga teh, dek maehkeun ijeu sakoempoelan kabeuh koe langlajuseun. ^a 4 Moesa 33:11. ^b Djab. 106:13, 14. ^c p. 14:11. ^d 4 Moesa 11:4.

4 Tidinja Pangeran nimbala ka Moesa: Masing njabo, kami ka maraneh rek noeroenkeun ^a hoedjan roti ti sawarga. Geus kitoe djalma-djalma koedoe ka loewar maroeloeng, oenggal-oenggal poē pitjoekoepeun sapoē-sapoē; noe dipalar, koe kami rek ditjoba, eta teh bakal ngalakonan papakon kami, atawa han-teu. 'Dēmi dina poē noe kagēnēp, ana njadijakeun barawana, tangtoe doewa patikēlaneun ti noe diparoeloeng sapoē-sapoē. 'Pok Moesa djeung Haroen ngala-

hir ka sakabeh oerang Israil: 'Engke sore, didinja maraneh bakal nganjaho-keun, jen estoe Pangeran anoe ngaloewar-
7 keun maraneh ti tanah Mēsir. 'Sarta isoeok, didinja maraneh bakal nendjo kamoeljaan Pangeran; tanda andjeunna ngadangoe gēgēlēndēng maraneh ka Pangeran. Da ari kami doewaān mah nahaon, wēt maraneh gēgēlēndēng ka kami?
8 'Ngalahir deui Moesa: Ana wantji sore Pangeran ka maraneh maparin laeok keur pihakaneun, sarta wantji isoeok maparin roti soepaja seubeuh, tanda Pangeran ngadangoe gēgēlēndēng maraneh, anoe koe maraneh dipake gēgēlēndēng ka andjeunna. Da ari kami doewaān mah nahaon? Maraneh gēgēlēndēng teh lain ka kami doewaān, istoening ka Pangeran. ^a Neh. 9:15; Djab. 78:24; 105:40; Joh. 6:31, 32.

9 Tidinja Moesa ngadawoeh ka Haroen: Geura marentah ka sapakoempoelan oerang Israil, kijeu: Geura pada ngadeuheusan ka pajoeneun Pangeran; karana geus ngadangoe gēgēlēndēng maraneh.
10 'Dēmi geus kitoe, mangsa Haroen ngalahir ka sapakoempoelan oerang Israil, sarta pada njanghareup ka tēgal lēga, doemadakan, ^a kamoeljaan Pangeran
11 tembong dina mega teja. 'Ladjēng Pangeran ngandika ka Moesa, kijeu pa-
12 ngandikana: 'Kami geus ngadangoe gēgēlēndēng oerang Israil. Maneh geura mitjatoer ka darinja, kijeu nja pok: Antara sore djeung boerit maraneh bakal ngahakan laeok, sarta wantji isoeok maraneh bakal dipiseubeuhan roti; djeung maraneh bakal nganjarahokeun, jen kami teh estoe Pangeran, Allah maraneh.

^a p. 24:17; 4 Moesa 12:5; 14:10.

13 Ari geus kitoe, wantji sore, ^a seg moeroeboel poe joeh, wani nakleuk pasanggrahan; sarta wantji isoeok aja tjiiboen ngoe joeh-ngajah sakoeriling pasanggrahan. 'Ana geus euweuh tjiiboen noe ngoe joeh-ngajah teh, doemadakan, di saloewar tēgal lēga aja noe lēmboet baroeleud, lēmboet kawas halimoen kimpēl dina taneuh. 'Barang katarendjo koe oerang Israil, pok ngaromong batoer pada batoer: Man hoe? [Naon eta?]
^b Karana teu njarahocun roepa kitoe. Ngalahir Moesa ka darinja: Nja eta roti, ^c anoe koe Pangeran dipaparinkeun

10 ka maraneh keur pihakaneun teja. 'Nja ijeu pèrkara, noe koe Pangeran ditimbalkeun: Geura pada moeloeng, hidji-hidji djalma sakadar hakanna, saorang sagomer, noeroetkeun rejana djiwa maraneh; hidji-hidji koedoe pada njokot noeroetkeun anoe di himahna.

a 4 Moesa 11:31; Djab. 105:40. b 5 Moesa 8:3. c 1 Kor. 10:3.

17 Prak oerang Israil milampah kitoe; pek maroeloeng, aja noe loba, aja noe saeutik. 'Toeloej ditakër koe gomer; ^a ari noe geus moeloeng loba, hanteu leuwih, anoe saeutik hanteu koerang; hidji-hidji djalma beunangna moeloeng 19 sakadar hakanna. 'Ngalahir Moesa ka darinja: ^b Poma oelah aja noe njesa- 20 keun tèpi ka isoek. 'Aja sababaraha djalma noe hanteu ngagoegoe ka Moesa, seg ngarikeun sawareh tèpi ka isoek. ^c 'Toeloej bilatoengan, sarta baee; noe matak Moesa bëndoe ka eta djalma. 21 'Arimaroeloengna oenggal-oenggalisoek, hidji-hidji djalma sakadar hakanna; dëmi geus panas mata-poë, seg adjoer.

a 2 Kor. 8:15. b Mat. 6:11, 25, 34. c Mat. 6:19, 20.

22 Geus kitoe, dina poë noe kagënëp maroeloengna roti doewa patikëlaneun, saorang doewa gomer. Seug sakabeh gëgëden pakoempoelan ngadareuheusan, 23 ngoeninga ka Moesa. 'Ari lahiranana ka darinja: Moenggoeh hal eta, aja pangandika Pangeran kijeu: ^a Isoekan poë eureun, sabat soetji, kagoengan Pangeran; anoe koe maraneh dek dibeuleum, pek beuleum, sarta noe dek dikoeloeb, pek koeloeb; saleuwihna koedoe nareundeunan keur maraneh, ampihkeun tèpi 24 ka isoek. 'Toeloej pada neundeunan tèpi ka isoek, sakoemaha dawoehan Moesa; hanteu datang ka baee, djeung hanteu 25 bilatoengan. 'Ari dawoehan Moesa: Nja eta koe maraneh hakan poë ijeu; karanana poë sabat, kagoengan Pangeran; poë ijeu koe maraneh moal kapanggih di tégäl. 'Koedoe dipoeloeng koe maraneh gënëp poë lilana; dëmi poë noe katoedjoeh mah sabat, didinja moal aja.

a 1 Moesa 2:2, 3.

27 Geus kitoe dina poë noe katoedjoeh aja djalma sawareh ka loewar, sêdja 28 moeloeng; tatapi hanteu manggih. 'Nimbalan Pangeran ka Moesa: Sabaraha pililaenana maraneh nja rek ëmboeng

ngestoekeun timbalan djeung papakon kami? 'Masing nganjarahokeun, sabab Pangeran ka maraneh maparin sabat teja, kitoe noe matak andjeunna dina poë noe kagënëp maparin roti doewa poëeun. Koedoe pada tjitjing, oenggal-oenggal djalma di sapèrnah-sapèrnahna, oelah aja noe ka loewar ti ënggonna 30 dina poë noe katoedjoeh. 'Toeloej djalma-djalma areureun dina poë noe katoedjoeh. 'Ari eta teh koe anak-poetoe Israil disëboetkeun Man; ^a ari roepana tjara siki katoentjar, bodas, sarta rasana saperti djawadah make dimadoean.

a 4 Moesa 11:7-9.

32 Tidinja Moesa ngalahir: Ijeu sahidji pèrkara, noe ditimbalkeun koe Pangeran: Eta Man sagomer pinoeh koedoe ngampihkeun keur toeroenan-toeroenan maraneh, soepaja narendjo roti, anoe koe kami dipaparin keur pihakaneun maraneh di tégäl lëga, sanggeus maraneh koe kami diboedalkeun ti tanah 33 Mësir. 'Toeloej Moesa ngadawoeh ka Haroen: ^a Koedoe njokot gotji hidji, sarta eusian koe Man sagomer pinoeh, sok teundeun ka pajoeneun Pangeran, baris diampihkeun keur toeroenan-toeroenan maraneh. 'Sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa, nja kitoe koe Haroen diteundeunna ka hareupeun përtelaän, baris diampihkeun. 'Ari lilana oerang Israil dadaharan Man teja, meunang opat poeloeh taoen, tèpi ka arasoepna ka tanah noe dieusian: ^b nja dadaharanana Man tèpi ka daratangna ka watës tanah Kanaän.

a Ibr. 9:4.

b Jos. 5:12.

36 Dëmi sagomer teja nja eta sapèrpoeloeh epa.

PASAL 17.

Tidinja sapakoempoelan oerang Israil ^a ngabroel deui ti tégäl lëga Sin, noeloejkeun pangleumpangana, noeroetkeun timbalan Pangeran; toeloej masanggrahan di Rapidim. Ari di dinja hanteu aja tjai piinoemeun djalma-djalma. 'Geus kitoe djalma-djalma madoean ka Moesa, ari aromongna: Koedoe maparin tjai ka koering, soepaja ngarinoem! Lahiran Moesa ka darinja: ^b Naha maraneh madoean ka kami? Naha 3 ngadodja ka Pangeran? 'Ari djalma-

djalma teh pada halabhabeun di dinja, hajang nginoem tjai; seg djalma-djalma tinggeléndeng ka Moesa, omongna: Koe naon koering sadaja mana koe andjeun diinditkeun ti Mésir, dek maehkeun diri koering, sarèng poen anak, sarawoeh ingon-ingon koering, koe lantaran halabhab? 'Tidinja Moesa sasambat ka Pangeran, pioendjoekna: Koemaha koering nja pipétaeun ka eta djalma-djalma? Saeutik deni ^a tinangtos pada ngabalédogan ka koering koe batoe. 'Ari timbalan Pangeran ka Moesa: Maneh geura bral ti heulaeun djalma-djalma, bari mawa kokolot Israil sawareh, sarta ari iteuk maneh, ^e anoe koe maneh diteunggeulkeun ka bangawan teja, koe-doe koe maneh ditjékél, heg maneh leumpang. 'Masing njaho, kami rek ngadég di dinja di hareupeun maneh, dina batoe karang, ^f di Horeb; ^g toeloj maneh koedoe neunggeul ka eta batoe karang, seg pibidjileun tjai ti dinja, soepaja djalma-djalma ngarinoem. Prak Moesa midanél kitoe, kasaksian koe para kokolot Israil. 'Seug eta énggon koe Moesa diséboetkeun ^h Masa djeung Mériha, tina hal padoe oerang Israil, djeung tina hal pada ngadodja ka Pangeran, pokna: Na énja, Pangeran aja di téngah oerang, atawa hanten?

^a 4 Moesa 33: 12-14. ^b 4 Moesa 20: 3. ^c 1 Kor. 10: 2.

^d 4 Moesa 14: 10. ^e p. 7: 20; 14: 16. ^f p. 3: 1.

^g 4 Moesa 20: 8; Djab. 78: 15; 114: 8; 1 Kor. 10: 4.

^h 5 Moesa 6: 16; Djab. 95: 8.

⁸ Djéboel ^a Amalek, mérangan ka Israil di Rapidim. 'Ngadawoeh Moesa ka Josoea: Maneh geura milih djalma keur oerang; toeloj boedal, ngalawan pérang ka Amalek. Isoekan kami rek nangtoeng di poentjak pasir, bari njékél ^b iteuking Allah. 'Prak Josoea milampah sakoe-maha dawoehan Moesa ka dinja; pek ngalawan pérang ka Amalek. Ari Moesa, Haroen djeung ^c Hoer naraek ka poentjak pasir. 'Geus kitoe, satijap-tijap Moesa ngadjoengdjoengkeun pananganana, Israil noe meunang; dēmi satijap-tijap ngaroendajkeun pananganana, Amalek ^d noe meunang. 'Ari panangan Moesa tjarangkeul; toeloj dipangnjokotkeun batoe, diteundeun di handapeunana, gek koe andjeunna ditjalikan: sarta Haroen djeung Hoer naranggeuj kana pananga-

nana, noe hidji sabeulah ti dijeu, noe hidji deui sabeulah ti ditoe, noe matak pananganana tētég tēpi ka soeroep panon-poé. 'Ari Amalek djeung balana koe Josoea diéléhkeun koe seuseukout ¹³ pédang. 'Nimbalan Pangeran ka Moesa: Ijeu teh toeliskeun dina kitab, djadi ingétan, sarta teundeun kana tjeuli Josoea, ^d jen kami mēngke ngaleungitkeun kaingétan ka Amalék ti kolong langit. ¹⁵ 'Tidinja Moesa ngadamél hidji altar, sarta dingaranan: Pangeran bandera kaeula. 'Djeung deui Moesa ngalahir: Sabab leungeunna ngamoesoeh ka panglinggihan Pangeran, pijaenun pérang ti Pangeran ka Amalek, toeroen-toemoeroen.

^a 1 Moesa 14: 7; 5 Moesa 25: 17.

^b p. 4: 20. ^c p. 24: 14. ^d 4 Moesa 24: 20;

5 Moesa 25: 19; 1 Sam. 15: 2, 3; 1 Bab. 4: 43.

PASAL 18.

Ari Jitro, ^a panghoeloe Midian, mertoewa Moesa teja, ngareungeu bedja hal saniskara, noe koe Allah didamél ka Moesa djeung ka Israil oematna, pérkara Pangeran ngaboedalkeun Israil ² ti Mésir. 'Tidinja Jitro, mertoewa Moesa, angkat, njandak Sēpora, ^b geureuha Moesa, sanggeusna koe Moesa dipiwarang ³ moelang; ^c kitoe deui poetra Sēpora noe doewa teja, ^e ngaran noe hidji Gerson; karana lahir Moesa: Aing teh geus djadi djalma ngoembara di tanah bangsa sedjen. 'Ari ngaran noe hidji deui Eliéser; karana [lahirna]: Allah bapa aing anoe mitoeloeng ka aing, sarta geus ngaloe- ⁵ poetkeun aing ti pédang Piraon. 'Toeloj Jitro, mertoewa Moesa, sarta djeung poetra-garwana soemping ka Moesa, ka tégal léga, énggon andjeunna keur masanggrahan, lébah ^d goenoeng Allah. ⁶ 'Seug ngadjoeroeng ngoeninga ka Moesa: Kaeula, mitoha andjeun Jitro, datang ka andjeun, mawa garwa andjeun, di- ⁷ iring koe doewa poetrana. 'Gantjang Moesa ka loewar, mapagkeun mertoewana; dat njémbah ka mertoewa, bari seug njijoem; tidinja silih-taroskeun salamét hanteuna, bari toeloj tjaralik ⁸ kana himah. 'Ari Moesa ka mertoewana njarijoskeun saniskara, noe koe Pangeran didamél ka Piraon djeung ka oerang Mésir, hal pérkara Israil; sakabéh ka-soesahan, anoe koe oerang Israil ka-

- panggih di djalan, sarta dileupaskeuna-
 9 na koe Pangeran. 'Ari Jitro atoheun
 koe hal sakabeh kahadean, anoe koe
 Pangeran didamél ka Israil, moengghah
 dileupaskeun ti leungeun oerang Mésir.
 10 'Pok Jitro njaoer: Sagala poedji ka
 Pangeran, anoe geus ngaleupaskeun sa-
 daja ti leungeun oerang Mésir sarta ti
 leungeun Piraon; anoe geus ngaleupas-
 keun ijeu djalma-djalma ti bawah leu-
 11 ngeun oerang Mésir. 'Ajeuna kaoela té-
 rang, * jen Pangeran teja agoeng ti ba-
 tan sakabeh batara-batara; geus boekti
 pisan dina pérkara eta teh / pada koe-
 12 malantjang ka oerang Israil. 'Tidinja
 Jitro, mertoewa Moesa, njandak pikoer-
 baneun doeroekan djeung pikoerbaneun
 peuntjitan, dihatoerkeun ka Allah. Toe-
 loej Haroen tjalik, kitoe deui sakabeh
 kokolot Israil, dalahar reudjeung mër-
 toewa Moesa di pajoeneun Allah.

a p. 2:16. b p. 2:21. c p. 2:22. d p. 3:1.
 e p. 15:11. f Néh. 9:10.

- 13 Geus kitoe, isoekna Moesa tjalik, *
 ngahoekoeman eta djalma-djalma, sarta
 djalma-djalma teh ngadareuheusna ka
 14 Moesa ti isoek tépi ka sore. 'Ana mër-
 toewa Moesa geus ningali saniskara noe
 koe andjeunna dipidamél ka eta djalma-
 djalma, pok misaoer: Naon eta pérka-
 wisna, noe koe andjeun dipidamél ka
 djalma-djalma? Koe naon andjeun tjalik
 njalira, ari sakabeh djalma-djalma mē-
 dēkan ka andjeun ti isoek dongkap ka
 15 sore? 'Walonan Moesa ka mertoewana:
 Sabab djalma-djalma teh daratangna
 16 ka koering sēdja nāros ka Allah. 'Ma-
 nawi aja noe gadoeh pérkawis, seg da-
 tang ka koering; toeloj koering ngaho-
 koeman pérkawis djalma ka batoerna,
 sarēng koe koering dibere njaho pikoe-
 17 koeh Allah sarawoeh papakonna. 'Saoer
 mertoewa Moesa ka andjeunna: Moal
 sae eta pérkawis, anoe dipidamél koe
 18 andjeun. 'Tangtoe mēngke ripoe, nja
 diri andjeun, nja djalma-djalma noe sa-
 sarēngan djeung andjeun; karana eta
 pérkawis beurat teuing ka andjeun;
 moal kawawa andjeun teh midamél kitoe
 19 njalira. 'Ajeuna masing ngagoegoe ka
 omong ama; ama rek mamatahan ka
 andjeun, sarta moegi-moegi Allah nja-
 rēngan ka andjeun. Ari andjeun teh moe-
 doe mangoeroeskeun eta djalma-djalma

- ka pajoeneun Allah, sarta ngadongkap-
 20 keun sadajana pérkawis ka Allah. 'Djeung
 moedoe ngawoeroekkeun ka darinja sa-
 dajana pikoekoeh reudjeung papakon,
 bari nganjahokeun ka darinja hal dja-
 lan anoe koedoe dilakonan koe mara-
 nehanana, sarta pagawean anoe koe-
 doe dilampahkeun koe maranehanana.
 21 'Djeung deui andjeun moedoe alak-ilik,
 ti lēbah djalma noe loba moedoe milih
 djalma sadjati, anoe sijeun koe Allah,
 djalma satoehoe, noe geuleuh kana ka-
 oentoengan nista; nja eta moedoe di-
 djēnēngkeun njangking ka darinja, djadi
 kapala njékél sareboe, kapala njékél sa-
 ratoes, kapala njékél lima poeloeh,
 22 djeung kapala njékél sapoeloeh. 'Nja
 eta sina ngahoekoeman ka djalma-djal-
 ma di sambarang waktōe. Ari geus kitoe,
 sakoer pérkawis gēde moedoe didatang-
 keun ka andjeun, dēmi sakoer pérka-
 wis leutik mah sina dihoekoeman koe
 eta. Kitoe andjeun moedoe ngenteng-
 keun tanggoengan pribadi; nja eta sina
 naranggoeng ngabantoe ka andjeun.
 23 'Oepama andjeun ngalampahkeun pér-
 kawis kitoe, sarta aja timbalan Allah
 ka andjeun, tangtoe andjeun pikawa-
 waeun ngadēg; samalah eta sakabeh
 djalma-djalma tangtoe pidatangeun ka
 ēnggonna reudjeung kasalamētan.

a Mat. 23:2

- 24 Ari Moesa * ngagoegoe kana kasa-
 oeran mertoewana, sarta ngalampah-
 25 keun sapapatahna. 'Tidinja Moesa ti
 sabangsa Israil milih djalma sadjati;
 pada didjadikeun loeloegoe, njangking
 djalma-djalma, djadi kapala njékél sa-
 reboe, kapala njékél saratoes, kapala
 njékél lima poeloeh djeung kapala njē-
 26 kél sapoeloeh; 'sina pada ngahoeko-
 eman ka djalma-djalma di sambarang
 waktōe; pérkara noe bangga koedoe
 didatangkeun ka Moesa, dēmi sakoer
 pérkara noe leutik koedoe dihoekoeman
 koe eta.
 27 Geus kitoe koe Moesa mertoewana
 didjoeroeng angkat; toeloj moelih ka
 tanahna.

a 5 Moesa 1:9; Jak. 3:17.

PASAL 19.

Dina boelan noe katiloe ti sanggeus
 Doerang Israil boedal ti tanah Mésir,
 dina poē eta arasoeppna * ka tēgal lēga

- 2 Sinai. 'Ana geus ngabroel deui ti Rapi-
pidim, toeloej arasoep ka tégál léga Si-
nai, seug masanggrahan di tégál léga
eta. Ari masanggrahanana Israil di di-
3 nja pabénérang goenoeng. 'Toeloej Moesa
naek, ^b ngadeuheusan ka Allah. Geus
kitoe Pangeran ngandika ka andjeunna
tina goenoeng, sarta bédas; ari pangandika-
kana: Manéh koedoe mopojan ka anak-
intjoe Jakoeb, nja mere njaho ka oe-
4 rang Israil, kijeu: 'Maraneh ^c geus pada
nendjo anoe koe kami didamél ka oe-
rang Mésir; ^d ari diri maraneh koe kami
ditjandak, ibarat dina djangdjang ga-
5 loedra, didatangkeun ka kami. 'Ari ajeu-
na, oepama maraneh noeroet kana la-
hiran kami djeung saénjana, sarta nges-
toekeun ^e pèrdjangdjian kami, ^f seug
maraneh djadi kagoengan kami, ingkar
ti bangsa noe loba; ^g karana saboemi
6 kabéh nja anoe kami; ^h toer maraneh
ka kami pidjadieun ⁱ karadjaan pang-
hoeloe-panghoeloe, nja bangsa soetji.
-Tah, kitoe pitjatoer, anoe koe manéh
koedoe ditjatoerkeun ka oerang Israil.

a 4 Moesa 33:15. b Lal. 7:38. c 5 Moesa 29:2.

d 5 Moesa 32:11. e p. 24:8. f 5 Moesa 7:6.

g p. 9:29. h 1 Petr. 2:9.

- 7 Ana Moesa geus soemping deui, nja-
oer para kokolot djalma-djalma, bari
toeloej dipopojanan eta sadajana pang-
andika noe tadi, anoe koe Pangeran
8 ditimbalkeun ka andjeunna. 'Ngawang-
soel sakabéh djalma-djalma, sarta ra-
gém, kijeu wangsoelanana: ^a Sadajana
noe diandikakeun koe Pangeran, koe-
ring pada sédja ngalampahkeun. Seug
omongan djalma-djalma koe Moesa di-
9 dongkapkeun ka Pangeran. 'Tidinja Pa-
ngeran nimbalan ka Moesa: Masing nja-
ho, kami rek njoempingan ka manéh
dina djéro mega méndoeng; noe dipalar
soepaja djalma-djalma ngadarengé di-
mana kami ngalahir ka manéh, samalah
ka manéh pada pèrtjaja salalanggéngna.
Sarta Moesa ngoeningakeun ka Pange-
10 ran omongan djalma-djalma teja. 'Tim-
balan Pangeran ka Moesa: Manéh geura
moelang ka eta djalma-djalma; seg koe
manéh ^b koedoe pada disoetjikeun poé
ijeu djeung isoekan, sarta sina njareu-
11 seuh papakeanana. 'Djeung sina pada
sadija dina poé noe katiloe; karana
dina poé noe katiloe Pangeran bakal

loengsoer ka hareupeun panon saka-
beh djalma-djalma, ka goenoeng Sinai.

- 12 'Djeung deui djalma-djalma teh koe ma-
neh koedoe diwatésan sakoerilingna,
bari marentah kijeu: Mangka hade-hade
maraneh, papatjoewan aroenggah ka
goenoeng; nadjan njabak ka toeng-
toengna ge oelah; saba-saba noe njabak
13 ka goenoeng, tangtoe dipaehan. 'Teu
meunang aja noe njabak ka dinja koe
leungeun, karana tangtoe dibéntoeran
koe batoe atawa dipanah. Bagija sato,
bagija djalma, moal dihiroepan. Dimana
tandoek disada lambat, maranehanana
14 koedoe aroenggah ka goenoeng. 'Toe-
loej Moesa loengsoer ti goenoeng ka
eta djalma-djalma. Geus kitoe djalma-
djalma teh koe andjeunna disoetji-
keun, sarta pada njeuseuh papakeanana.
15 'Djeung Moesa ngadawoeh ka djalma-
djalma: Maraneh masing pada sadija
dina poé noe katiloe; ^c poma oelah nga-
deukeutan ka awewe.

a p. 24:3.

b 4 Moesa 11:18; Jos. 3:5. c 1 Sam. 21:4; 1 Kor. 7:5.

- 16 Geus kitoe, dina poé noe katiloe,
wantji braj beurang, seug di loehoer
goenoeng aja goeloeoeg, djeung kilat,
sarta mega hideung; kitoe deui ^a sora
sangkakala tarik katjida; noe matak
ngagidir sakabéh djalma noe dina pa-
17 sanggrahan. 'Toeloej djalma-djalma teh
koe Moesa diboeudalkeun ti pasanggra-
han, dideuheuskeun ka Allah; ^b dég na-
rangtoeng dina handapeun goenoeng.
18 'Ari goenoeng Sinai kabéhna aja haseup,
tina sabab Pangeran loengsoer ka di-
nja di djéro seuneu; ^c sarta haseupna
ngéboel, saperti haseup pameuleuman,
djeung sagoenoengna eundeur katjida.
19 'Geus kitoe sora sangkakala teh beuki
lila beuki katjida tarikna. Pok Moesa
oendjoekan, ari koe Allah diwalon
nganggo gëntra.

a 1 Kor. 15:52.

b 5 Moesa 4:11. c Hak. 5:5; Djab. 68:8, 9; 1br. 12:18.

- 20 Ana Pangeran ^a geus loengsoer ka
goenoeng Sinai, ka poentjak goenoeng,
seug Moesa koe Pangeran disaoer ka
poentjak goenoeng; tjat Moesa naek.
21 'Tidinja Pangeran nimbalan ka Moesa:
Manéh geura toeroen heula, koedoe ngi-
ngétan ka djalma-djalma, sina oelah
nobros ka Pangeran, bajang nendjo;
tangtoe djalma-djalma loba noe roe-
22 boeh. 'Samalah panghoeloe-panghoeloe,

noe sok pada marék ka Pangeran, eta ge koedoe njaroejtikeun maneh, soepaja
 23 oelah disambér koe Pangeran. 'Demi pioendjoek Moesa ka Pangeran: Soemoehoen, djalma-djalma moal warérateun aroenggal ka goenoeng Sinai; karantén andjeun geus mepelingan ka koering sadaja; aja timbalan kijeun: Goenoeng teh koedoe diwatésan sarta di
 24 soetjikeun. 'Ari timbalan Pangeran ka Moesa: Bral toeroen heala; geus kitoe oenggal deui, sarta Haroen koedoe miloe djeung maneh; demi panghoeloe panghoeloe djeung djalma noe loba sina oelah nobros oenggal ka Pangeran, soepaja koe Pangeran oelah disambér.
 25 'Djoet Moesa loengsoer ka djalma-djalma, toeloj paparentah ka maranehanana. *a Neh. 9:13.*

PASAL 20.

Tidinja Allah ngandikakeun " ijeu sadajana pangandika, kijeun pangandikana: *a 5 Moesa 5:6.*
 2 Kami ijeu Pangeran, Allah maneh, anoe ngaloewarkeun maneh ti tanah Mésir, " ti imah koemawoela. *a p. 13:3; Djab. 81:11.*
 3 Maneh " oelah boga aállahan di pajoeuneun kami. *a p. 23:13.*
 4 Maneh " oelah ngagambarkeun atawa ngaroepakeun naon bae noe aja di loehoer, di langit, atawa noe aja di handap, di boemi, kitoe deui noe aja di tjai-tjai, anoe sahandapeun boemi. 'Poma-poma noe kitoe koe maneh oelah disémbah sarta oelah dibakti; karana kami, Pangeran, Allah maneh, ^b nja Allah anoe goemati, anoe manggihkeun kasalahan bapa-bapa dina anak-anakna, kana toeroenan katiloe djeung kaopat, ^c sakoer noe geuleuh ka kami; 'sarta ^c midamél kaásihan ka reboe-reboe, sakoer noe njaáh ka kami sarta nges-toeun timbalan kami. *a 3 Moesa 26:1; Djab. 97:7; Roem 1:23. b p. 34:14. c 5 Moesa 7:9, 10.*
 7 Maneh oelah njéboet " kana djénengan Pangeran, Allah maneh, dipake teu poegoeh; karana Pangeran moal hanteu njiksa ka noe ngalalaworakeun kana djénenganana. *a 3 Moesa 19:12; 24:16.*
 8 Masing ingét " ka poé sabat; eta
 9 koedoe disoetjikeun koe maneh. 'Koe-

doe baranggawe gënép poé lilana, ngalampahkeun sakabeh pagawean maneh;
 10 'ari poé noe katoedjoeh nja eta sabat Pangeran, Allah maneh; ^b didinja maneh oelah ngalampahkeun pagawean naon-naon; kitoe deui anak maneh lalaki, atawa anak maneh awewe, badega maneh lalaki, atawa badega maneh awe-we, djeung deui sato-sato maneh, atawa
 11 semah, anoe dina lawang maneh. 'Karana " di djéro gënép poé lilana Pangeran ngadamél langit djeung boemi, laot djeung sakabeh eusi-eusina, toeloj liren dina poé noe katoedjoeh; kitoe noe matak poé sabat koe Pangeran diberkahan sarta disoetjikeun. *a p. 16:23, 29. b p. 23:12; 31:14. c 1 Moesa 2:2, 3.*
 12 Koedoe " masing hormat ka bapa sarta ka indoeng, soepaja maneh dipandjangkeun nja oemoer dina tanah, anoe dipaparinkeun ka maneh koe Pangeran, Allah maneh. *a Mat. 15:4; Ep. 6:2, 3.*
 13 Maneh " oelah maehan. *a Mat. 5:21.*
 14 Maneh " oelah ngaranjed. *a Mat. 5:27; Ep. 5:3.*
 15 Maneh " oelah maling. *a Ep. 4:28.*
 16 Maneh " oelah djadi saksi bohong ka batoer maneh. *a 3 Moesa 19:11; Ep. 4:25.*
 17 Maneh " oelah bogoh ka imah batoer maneh; maneh oelah bogoh ka pama-djikan batoer maneh, atawa ka badegana noe lalaki, atawa ka badegana noe awewe, atawa ka sapina, atawa ka kaldena, atawa kana naon bae anoe batoer maneh. *a Roem 7:7; 13:9.*
 18 Ari eta sakabeh djalma-djalma pada waspadaeun " kana goeloedoeg, djeung kana kilat, kitoe deui kana sora sangkakala sarta kana haseup goenoeng; ana djalma-djalma geus waspadaeun, pada ngarédjat, toeloj narangtoeng ti
 19 kadjaohan. 'Sarta pada oendjoekan ka Moesa: ^b Moegi andjeun bae ngalahir ka koering, eta koering pada sédja ngoepingkeun; ari Allah mah moegi oelah ngandika koe andjeun ka koering, bisi
 20 koering paeh! 'Demi lahiran Moesa ka djalma-djalma: Montong sarijeun-sijeun; karana pangsoempingna Allah, ^c kersa njoba ka maraneh, djeung soepaja di hareupeun maraneh aja sijeun koe andjeunna, sangkan maraneh oelah migawe dosa. 'Ari djalma-djalma narangtoeng bae ti kadjaohan; demi Moesa

mah ngadeuheusan ka noe angkeub,
ënggon Allah linggih. *a p. 19:16-19.*

b 5 Moesa 18:16; Ibr. 12:19. c p. 16:4.

- 22 Tidinja Pangeran nimbalan ka Moesa:
Maneh koedoe mitjatoer kieu ka oerang
Israil: Maraneh geus pada waspada, "
jen kami ngalahir ka maraneh ti sa-
23 warga. 'Maraneh ka kami oelah nga-
reudjeungkeun naon-naon; ^b oelah nja-
rijeun aállahan sipat perak atawa aál-
24 lahan sipat emas. 'Koedoe njijeun pi-
keun kami ^c hidji altar koe taneuh,
sarta nja dina loehoer eta koedoe ngoer-
bankeun koerban maneh doeroekan
djeung koerban maneh panarima, domba
maneh reudjeung sapi maneh; ^d dina
oenggal-oenggal ënggon, noe koe kami
rek didjadikeun tempat njéboetkeun
djénengan kami, nja di dinja kami rek
njoempingan ka maneh sarta ngabér-
25 kahan ka maneh. 'Sarta oepama maneh
pikeun kami njijeun altar koe batoe,
^e oelah make batoe beunang natah; ka-
rana oepama koe maneh dioengkoelan
tatah mah, dinistakeun koe maneh.
26 'Djeung deui maneh oelah make tangga
oenggal ka altar kami, soepaja oelah
tembong orat maneh di hareupeunana.

*a 5 Moesa 4:33. b p. 34:17. c p. 27:1. d 5 Moesa
12:5. e 5 Moesa 27:5; Jos. 8:31.*

PASAL 21.

Sarta ijeu teh hoekoem-hoekoem, anoe
Koe maneh koedoe pipopojankeun ka
maranehanana.

- 2 Lamoen maneh meuli badega lalaki,
^a oerang Ibrani, koedoe ngawoela ka
maneh gënep taoen lilana; ari dina ta-
oen noe katoedjoeh pika-loewareun mër-
dika, teu majar. 'Oepama asoepna ngan
mawa diri, ka-loewarna ge mawa diri
bae; oepama boga pamadjikan, seg
pamadjikanana pika-loewareun djeung
4 manehanana. 'Oepama koe djoeragana-
na dibere pipamadjikaneun, geus kitoe
eta adjang manehanana ngadjoeroekeun
anak lalaki atawa anak awewe, nja
eta awewe djeung anak-anakna kaboga
djoeraganana; djadi manehanana pika-
5 loewareun ngan mawa diri bae. 'Tapi
oepama eta badega ngomong sarta poe-
goeh: ^b Koering njaah ka djoeragan
djeung ka anak-bodjo, koering teh han-
6 teu nijat ka loewar mër-dika: 'seug ma-

nehanana koe djoeraganana koedoe di-
deuheuskeun ka Allah, bari disanding-
keun kana panto atawa ka tihangna;
pek koe djoeraganana tjeulina koedoe
ditiir, make paniir; geus kitoe koedoe
langgëng ngawoelana ka djoeraganana.

a 5 Moesa 15:12; Jér. 34:14. b 5 Moesa 15:16.

- 7 Djeung lamoen aja djalma ngadjoewal
anakna awewe, djadi eusi-imah, eta moal
ka loewar tjara ka-loewarna badega lala-
8 ki. 'Oepama djoeraganana, noe tadina nijat
sadjodo djeung manehanana, boga rasa
eta goreng, koedoe dibikeun ditéboes;
ngadjoewal eta ka djalma bangsa sedjen,
djoeraganana teu kawasaeun, tambah
9 tjidrana ka dinja. 'Djeung oepama di-
djodokeun ka anakna, koedoe milam-
pah ka dinja sakoemaha hoekoem anak
10 awewe. 'Oepama anakna dipangnjokot-
keun noe sedjen, awewe teja oelah di-
koerangan sandang-panganna, kawadji-
11 ban noe laki-rabi. 'Sarta oepama teu
ngalampahkeun ka dinja noe tiloe pěr-
kara teja, seg eta meunang ka loewar,
teu majar, hanteu make doewit.
12 Saha-saha noe neunggeul hidji djalma,
13 seg paeh, ^a pasti koedoe dipaehan. 'Ta-
tapi anoe hanteu ngarah mah, saénjana
koe Allah diamprokkeun ka leungeun-
na, ^b eta kami keur maneh rek ngaja-
keun ënggon paranti noe kitoe moeroe
14 ka dinja. 'Sabalikna, lamoen aja djalma
noe lantjang ka batoer, pek dipaehan
make akal, koedoe koe maneh ditjokot ^c
nadjan ti altar kami; pasti koedoe di-
paehan. *a 1 Moesa 9:6. b 4 Moesa 35:6; 5 Moesa
19:4. c 1 Radja 2:29.*
15 Djeung saha-saha noe neunggeul ka
bapana atawa ka indoengna, pasti koe-
doe dipaehan.
16 Ari ^a anoe maling djalma, didjoewal,
atawa kapanggih di kawasana, pasti koe-
doe dipaehan. *a 5 Moesa 24:7; 1 Tim. 1:10.*
17 Djeung saha-saha ^a noe njapa ka ba-
pana atawa ka indoengna, pasti koedoe
dipaehan. *a 3 Moesa 20:9; Sil. 20:20; Mat. 15:4.*
18 Djeung lamoen aja djalma lalaki pa-
seja djeung pada lalaki, pek noe hidji
neunggeul ka batoerna, make batoe,
atawa koe peureup, tapi hanteu paeh,
ngan datang ka ngalondjor di ënggon:
19 'oepama hoedang deui, sarta datang ka
leuleumpangan di loewar koendang
iteuk, anoe neunggeul teh hanteu man-

djing disiksa, ngan tjitjingna koedoe ditjëtjöp, sarta ngongkosan diebaranaana datang ka tjageurna.

20 Djeung lamoen aja djalma neunggeul badegana lalaki atawa badegana awewe, make panggëboeg, seg paeh di handapeun leungeunna, pasti koedoe dibalës.

21 'Tatapi oepama djoengkërëng sapoë doe-wa poë mah, méal dibalës; karana eta teh docwitna.

22 Djeung lamoen aja djalma lalaki pëtjoh djeung pada lalaki, seg mërgasa ka hidji awewe noe keur reuneuh, datang ka boeroesoet kakandoenganana, tapi teu djadi koemaonam, eta teh pasti koedoe didënda, sakoemaha noe ditëmpoehkeun ka dinja koe salakina awewe teja; ari majarna sing kahareu-

23 pan koe poerah moetoeskeun. 'Sabalikna, oepama djadi koemaonam mah, seg maneh katëmpoehan; njawa bajar njawa,

24 'panon " bajar panon, hoentoe bajar hoentoe, leungeun bajar leungeun, soe-

25 koe bajar soekoe, 'toetoeng bajar toetoeng, raheut bajar raheut, bëntjoet bajar bëntjoet. α 3 Moesa 24:19, 20; 5 Moesa

19:21; Mat. 5:38.

26 Djeung lamoen aja djalma neunggeul panon badega lalaki atawa panon badega awewe, noe matak roeksak, koedoe dileupaskeun mërdika, ngaganti panonna. 'Kitoe deui oepama njoplokkeun

27 hoentoe badegana lalaki atawa hoentoe badegana awewe, koedoe dileupaskeun mërdika, ngaganti hoentoena.

28 Djeung lamoen aja hidji sapi, neunggar hidji djalma lalaki atawa djalma awewe, seg paeh, " nja eta sapi pasti koedoe dibëntoeran koe batoe, sarta laoe kana teu meunang dihakan; ari noe boga sapi hanteu mandjing disiksa.

29 'Ngan oepama eta sapi ti kamari-mangkoekna sok neunggar, sarta geus aja noe mere ingët ka noe boga, tapi teu didjaga, toeloëj maehkeun hidji djalma lalaki atawa djalma awewe, eta sapi koedoe dibëntoeran koe batoe, malah

30 noe boga ge koedoe dipaehan. 'Oepama ditangtoekeun manehana koedoe ka loewar panëboes, sok koedoe mere panggantian njawana, sabaraha bae

31 noe ditangtoekeun ka dinja. 'Atawa moen neunggar hidji anak lalaki, atawa neunggar hidji anak awewe, noe

boga koedoe dipilampah noeroetkeun 32 hoekoem tadi. 'Oepama eta sapi neunggar hidji badega lalaki atawa badega awewe, noe boga ka djoeraganana koedoe mere oewang perak tiloe poeloeh sekel, sarta sapina koedoe dibëntoeran koe batoe.

α 1 Moesa 9:5.

33 Djeung lamoen aja hidji djalma moekakeun hidji lombang, atawa lamoen aja djalma noe njijeun hidji lombang, sarta teu ditoetoep, seg hidji sapi atawa

34 hidji kalde tigoëbrag ka dinja: 'noe boga lombang koedoe ngaganti, hargana koedoe dipoelangkeun ka noe boga; ari noe paeh teja djadi bogana.

35 Djeung lamoen sapi hidji djalma neunggar sapi batoerna, seg paeh, toeloëj eta sapi anoe hiroep koedoe didjoewal, ladangna diparoekun; kitoe deui noe

36 paeh teja koedoe diparoekun. 'Atawa moen katangen, jen eta sapi ti kamari-mangkoekna sok neunggar, tapi koe noe boga teu didjaga, pasti koedoe diganti, sapi bajar sapi; ari noe paeh teja djadi bogana.

PASAL 22.

Lamoen aja hidji djalma, maling hidji sapi atawa hidji domba, heug dipeuntjit, atawa didjoewal, koedoe diganti koe lima sapi, majar sapi hidji, djeung koe " opat domba, majar domba hidji.

α 2 Sam. 12:6.

2 Oepama aja paling, kapanggih keur ngababah, diteunggeul, seg paeh, teu

3 djadi hoetang gëtih. 'Oepama geus bidjiil panon-poë mah, noe neunggeul djadi hoetang gëtih. Pasti noe maling koedoe ngaganti; oepama teu boga, djinisna koedoe didjoewal baris ngaganti noe

4 dipaling. 'Oepama noe beunang maling kapanggih di manehana, sarta hiroep, boh sapi, boh kalde, boh domba, koedoe ngaganti doewa patikëlaneun.

5 Lamoen aja hidji djalma, satona disina njatoean dina lahan atawa di këbon anggoer, ari satona diaboer, toeloëj njatoean dina lahan noe sedjen, koedoe ngaganti koe lahanna noe pangaloesna atawa koe këbonna anggoer noe pangaloesna.

6 Lamoen aja seuneu ka loewar, seg teurak ka pagër tjoetjoek, kahoeroe toempoekan gandoem, atawa piboewa-

- teun, atawa naon bae eusi laban, anoe njijeun kahoeroean pasti koedoe ngaganti.
- 7 Lamoen aja hidji djalma, mihape oewang atawa parabol ka batoer, toeloj dipaling ti djero imah eta djalma: oepama kapanggih noe maling, koedoe ngaganti doewa patikélaneun; 'oepama noe maling teu kapanggih, noe boga imah koedoe dideuheuskeun ka Allah, netelakeun teu njokot banda batoer.
- 9 Hal saniskara lampah masijat, hal sapi, hal kalde, hal domba, hal papakean, hal saniskara noe leungit, noe dipadjarkeun jen nja ijeu noe leungit, pèrkara djalma doewanana koedoe didongkapkeun ka Allah; mana-mana noe koe Allah disalahkeun, koedoe ngaganti ka batoerna doewa patikélaneun.
- 10 Lamoen aja hidji djalma, mihape ka batoer kalde, atawa sapi, atawa domba, atawa sato naon bae, toeloj paeh, atawa keuna tjtjad, atawa aja noe mawa, euweuh noe neuleu, 'koedoe aja "soempah ka Pangeran di antara noe doewaän, netelakeun teu njokot banda batoer, sarta koedoe ditarima koe noe boga;
- 12 hanteu koengsi ngaganti. 'Tatapi oepama dipaling ti manehana, sarta tērang,
- 13 koedoe ngaganti ka noe boga. 'Oepama disasaäk, koedoe dianteurkeun, djadi saksi; ^b noe disasaäk hanteu koedoe diganti. *a* Ibr. 6: 16. *b* 1 Moesa 31: 39.
- 14 Djeung lamoen aja hidji djalma, ngindjeum ti batoerna, toeloj keuna tjtjad, atawa paeh, noe boga teu aja, pasti koedoe ngaganti. 'Oepama noe boga aja mah, hanteu koedoe diganti. Oepama beunang njewa, eta teh kaäsoep sewaanana.
- 16 Djeung " lamoen aja hidji djalma, ngagëndam ka hidji tjawene, anoe tjtjan babakalan, seg ngédëng reudjeung, koedoe kontan mas-kawinna, soepaja djadi pamadjikanana. 'Oepama bapa tjawene teu daekeun mikeun eta ka dinja, koedoe ka loewar oewang, sabijasa mas-kawin ka tjawene. *a* 5 Moesa 22: 28, 29.
- 18 Awewe " noe sihir koe maneh hanteu meunang dihiroepan. *a* 3 Moesa 20: 27; 5 Moesa 18: 10; 1 Sam. 28: 9.
- 19 Saha-saha " noe ngédëng djeung sato, pasti koedoe dipaehan. *a* 3 Moesa 18: 23; 20: 15.
- 20 Saha-saha " noe ngoerban ka aällahan, lain ka Pangeran woengkoel, koedoe diharamkeun. *a* 5 Moesa 17: 2—5.
- 21 Ari " semah koe maneh oelah dikanjaja sarta oelah diteungteuinganan; karana maraneh ge bareto djadi semah di tanah Mēsir. *a* p. 23: 9; 3 Moesa 19: 34.
- 22 Saha-saha randa atawa pahatoe " koe maneh oelah disoekërkeun. 'Oepama maneh njoekërkeun ka dinja, koe-maha bae, mati-mati eta teh sasambat ka kami, geus tangtoe panjabatna
- 24 koe kami dikaboel. 'Sarta kami bakal bëndoe bangët pisan, bari maraneh toeloj koe kami dipaehkeun lantaran pēdang; ari pamadjikan maraneh pidjadieun randa, djeung anak maraneh pidjadieun pahatoe. *a* Djab. 68: 6; Jes. 1: 17.
- 25 Oepama maneh " ngindjeumkeun doewit ka oemat kami noe kabalangsak, anoe aja di maneh, lampah maneh ka dinja oelah saperti toekang mihoetangkeun, oelah dimistikeun majar boengah. *a* 3 Moesa 25: 36; 5 Moesa 23: 19; Djab. 15: 5; Mat. 5: 42.
- 26 Oepama maneh " njokot gade badjoe batoer, koedoe koe maneh dipoelangeun ka dinja memeh soeroep panonpoē. 'Karana pakena ngan sakitoe bae, nja eta bae noe paranti noetoe panonpoē; make naon heēsna? Geus kitoe, lamoenna sasambat ka kami, koe kami tangtoe dikaboel; karana kami teh sipat koernija. *a* 5 Moesa 24: 12, 13.
- 28 Maneh oelah ngagorengkeun ka Allah, " sarta gēgēden, noe njékël bangsa maneh, koe maneh oelah disapa. *a* Lal. 23: 5.
- 29 Bakti tina kadjēmbaran maneh gandoem djeung tji-anggoer koe maneh oelah dimēngke-mēngke. " Tjikäl anak maneh lalaki koe maneh koedoe disanggakeun ka kami. 'Ka ^b sapi maneh djeung ka domba maneh koedoe milampah pon kitoe keneh; sina aja di indoengna toedjoeh poē lilana, dēmi di poē noe kadalapan koe maneh koedoe disanggakeun ka kami. *a* p. 13: 2, 12. *b* 3 Moesa 22: 27.
- 31 Ari maraneh teh " sing djadi djalma soetji baris ka kami; mana ^b oelah ngahakan laeok noe di tēgal, oeroet noe disasaäk; aloengkeun bae ka andjing. *a* p. 19: 6. *b* 3 Moesa 22: 8.

PASAL 23.

- Maneh oelah ngalijarkeun bedja bohong. Maneh oelah biloeuk ka djalma doraka, djadi saksi noe nganijaja.
- 2 Maneh oelah noeroet djalma noe loba, migawe goreng; sarta oelah serong nja nembalan dina hal oeroesan, noeroet djalma noe loba; matak njerongkeun.
- 3 Sarta maneh ^a oelah ngagoenggoeng ka noe malarat, dina oeroesanana.
^a 3 Moesa 19:15.
- 4 Lamoen maneh ^a manggih sapi moesoeh maneh, atawa kaldena, keur sasab, geuwat koe maneh poelangkeun ka dinja.
^a 5 Moesa 22:1; Leuk. 6:27.
- 5 Lamoen maneh nendjo ^a kalde djalma noe geuleuh ka maneh, ngoedoepeong kaheumpikan koe momotna, pitjeun nijat ngadjeunkeun; misti pisan ngabantoe ka dinja ngoedaran. ^a 5 Moesa 22:4.
- 6 Maneh ^a oelah njerongkeun bebénér djalma miskin di maneh, dina oeroesanana.
^a 5 Moesa 27:19.
- 7 Masing djaoeh tina lampah bohong; ^a ari noe teu salah sarta bènér koe maneh oelah dipaehan; karana kami moal ngabénérkeun ka noe doraka. 'Sarta maneh ^b oelah narima paroeroeba; karana paroeroeba sok ngalolongkeun ka noe bareunta, djeung sok mengkolkeun omongan djalma noe balénér.
^a 5 Moesa 25:1. ^b 5 Moesa 16:19; 1 Sam. 12:3; Sil. 17:23.
- 9 Ari ^a semah koe maneh oelah diteungteuinganan; karana maraneh pada njaho dina pikir semah, da maraneh ge bareto djadi semah di tanah Mésir.
^a p. 22:21.
- 10 Djeung deui ^a maneh koedoe njébaran laban maneh génép taoen lilana,
- 11 sarta ngoempoelkeun hasilna; 'demi katoedjoehna mah koe maneh koedoe dilépaskeun ditoenda, soepaja noe mariskin bangsa maneh dadaharan; ari noe dikarikeun koe eta, pihakaneun sato tégal. Ka kébon maneh anggoer djeung ka kébon maneh djetoen koedoe milampah pon kitoe keneh.
^a 3 Moesa 25:2.
- 12 Maneh koedoe ngalampahkeun pagawean maneh ^a génép poé lilana, ari dina poé noe katoedjoeh mah maneh koedoe eureun; soepaja sapi maneh djeung kalde maneh pada reureuh, kitoe deui soepaja anak eusi-imah maneh sarta djeung semah pada njénghap. ^a p. 20:8.
- 13 Ari saniskara noe koe kami ditimbalken ka maraneh, koe maraneh koedoe diéstoekkeun. ^a Djeung ngaran aal-lahan bangsa sedjen koe maraneh oelah diaringétkeun, oelah kadenge-denge atjan ti biwir maneh.
^a Jos. 23:7; Djab. 16:4; Hos. 2:16.
- 14 ^a Tiloe kali di djéro sataoen maneh
- 15 koedoe milampah pesta ka kami. 'Nja eta maneh koedoe nétépkeun pesta roti teu ragian; toedjoeh poé lilana koedoe ngahakan roti teu ragian, sakoemaha timbalan kami ka maneh teja; koedoe dina mangsana, ^b boelan Abib, karana nja boelan eta maneh ka loewar ti Mésir. Tatapi maraneh ngadeuheus teh ka
- 16 pajoeneun kami, oelah lengoh. 'Kitoe deni pesta diboewat, nja eta pesta tjikal pakaja maneh, noe beunang maneh njébarkeun dina lahan. Sarta djeung pesta ngala boeboewahan, dina panoe-toep taoen, samantas maneh tjatjap ngala hasil pakaja maneh tina kébon.
- 17 'Tiloe kali di djéro sataoen sakoer djalma lalaki di maneh koedoe pada ngadeuheus ka pajoeneun Goesti Pangeran.
^a 3 Moesa 23; 5 Moesa 16; 2 Bab. 8:13.
^b p. 13:4.
- 18 Maneh oelah ngoerbankeun gétih koerban kami kalawan beunang ngahaseuman; sarta gadjih pesta kami oelah dipeutingkeun tépi ka isoeuk.
- 19 ^a Loeloegoena tjikal taneuh maneh koe maneh koedoe didatangkeun ka gedong Pangeran, Allah maneh. Eta maneh oelah ngoeloeb anak émbé koe tji-soesoe indoengna.
^a p. 34:26.
- 20 Masing njaho, kami miwarangan ^a hidji malaikat saheulaeun maneh, sina ngaraksa ka maneh di djalman, djeung ngadatangkeun maneh ka énggon anoe
- 21 beunang njawiskeun kami. 'Mangka hade-hade, sing adjrih koe eta, koedoe ngagoegoe ka parentahna; poma oelah baha ka dinja, karana moal ngahampoera kana kamasijatan maraneh; karana
- 22 djénéngan kami aja dina batinna. 'Sabalikna, oepama maneh témén ngagoegoe ka parentahna, sarta ngalampahkeun sakoer anoe koe kami diandika-keun, ^b tangtöe kami ngamoesoeh ka

- noe ngamosoeh ka maneh, sarta njoe-soekër ka noe njoesoekër ka maneh.
- 23 'Karana eta malaikat kami pileumpangeun ti heulaeun maneh, sarta bakal ngadatangkeun maneh ka oerang Emor, oerang Het, oerang Pares, oerang Kanaän, oerang Hiwi djeung ka oerang Jëboes; kabeh koe kami tangtoe dibasmi.
- 24 'Poma oelah njëmbah ka aállahanana, sarta oelah dibarakti; ' djeung maneh oelah migawe sakoemaha pagawean itoe; sabalikna, aállahanana koe maneh koedoe ditoempoer datang ka bejakna, djeung tihangna brahala koedoe peupeuskeun datang ka euweuhna. 'Koe-doe pada ngabakti ^d ka Pangeran, Allah maraneh; ' ari kitoe mah tangtoe ngabërkahan kana roti djeung tjai maneh, sarta kami tangtoe ngadjaoehkeun
- 26 panjakit ti têngah maneh. 'Moal aja ^f noe oedoel atawa noe gaboeg di tanah maneh; ari bilangan oemoer maneh koe
- 27 kami rek disina djëdjëg. 'Kami rek ngirimkeun ^g kareuwasan ti kami ti heulaeun maneh, ngagoedjroedkeun sakabeh bangsa noe rek didatangan koe maneh, sarta sakabeh moesoeh maneh koe kami rek disina noekang ka maneh.
- 28 'Malah kami rek ngirimkeun ^h engang ti heulaeun maneh, sina ngadjongklokkeun eta oerang Hiwi, oerang Kanaän djeung oerang Het teja ti hareupeun maneh. 'Ari didjorongklokkeunana koe kami ti hareupeun maneh moal di djëro sataoen bae, soepaja tanah teh oelah soewoeng, sarta sato galak oelah ngalobaän, matak soesah ka maneh. 'Didjongklokkeunana koe kami ti hareupeun maneh teh ditoengtoet-toengtoet, tèpi ka maneh geus ngarëkahan sarta
- 31 geus ngamilik tanah. 'Djeung koe kami ditangtoekeun, piwatëseun maneh ti la-oet Agër tèpi ka laoet Pëlisti, ' sarta ti tégäl lëga tèpi ka bangawan teja; karana priboemi tanah eta koe kami rek diselehkeun ka leungeun maraneh, soepaja koe maneh didjongklokkeun ti hareupeun diri maneh. 'Maneh ^j oelah njieun përdjangdjan ka darinja, soe-
- 32 mawon ka aállahanana. 'Eta djalma ^k hanteu meunang tjitjing di tanah maneh, soepaja oelah djadi lantaran maneh teh migawe dosa ka kami; lamoen maneh ngabakti ka aállahanana, geus poe-

goeh lampah kitoe minangka ridjët ka maneh. ^a p. 14:19. ^b 1 Moesa 12:3. ^c 3 Moesa 18:3. ^d Mat. 4:10. ^e p. 15:26; 5 Moesa 7:15. ^f 5 Moesa 7:14. ^g p. 15:14; 5 Moesa 11:25. ^h 5 Moesa 7:20; Jos. 24:12. ⁱ 1 Moesa 15:18. ^j p. 34:12; 5 Moesa 7:2; Jos. 9:15. ^k 4 Moesa 33:55; Hak. 2:3.

PASAL 24.

- Tidinja Moesa ditimbangan: Koedoe Toenggah ka Pangeran, maneh djeung Haroen, Nadab djeung Abihoe, sarta kokolot Israil ^a toedjoeh poeloeh djalma; seg koedoe saroedjoed ti kadjaoe-
- 2 han. 'Toeloj Moesa koedoe ngadeuheus ka Pangeran, sorangan bae; ari eta mah oelah ngadareuheus, sarta djalma noe loba oelah miloe oenggal. ^a 4 Moesa 11:16.
- 3 Geus kitoe Moesa soemping, seug njarijoskeun ka djalma-djalma eta sadajana pangandika Pangeran sarta djeung sakabeh hoekoem. Pok djalma-djalma ngawangsoel, barëng sasora, kieu wangsoelanana: ^a Sadajana pangandika, noe diandikakeun koe Pangeran, koering
- 4 pada sëdja ngalampahkeun. 'Tidinja Moesa njëratkeun eta sadajana pangandika Pangeran. Ari isoek-isoek Moesa dangdan, prak ngadamël altar handapeun goenoeng, sarta doewa wëlas tihang, noeroetkeun noe doewa wëlas ka-
- 5 om Israil. 'Geus kitoe andjeunna miwarang djalma baroedjang oerang Israil, sina ngeorbankeun koerban doeroekan, djeung mareuntjit koerban panarima, sapi ngora lalaki, bade ka Pangeran.
- 6 'Tidinja Moesa njandak gëtihna saparo, diwadahan koe bokor; ari gëtilh noe saparo deui koe andjeunna dikepretkeun
- 7 kana altar. 'Sanggeus kitoe njandak kitab përdjangdjan, seug diaos, soepaja kadenge koe eta djalma-djalma. Pok eta ngaromong: Sadajana noe diandikakeun koe Pangeran, koering pada sëdja ngalampahkeun, sarëng sëdja ngagoegoe.
- 8 'Pek Moesa ^b njandak gëtilh teja, seug dikepretkeun ka eta djalma-djalma, bari ngalahir: ^c Tah, ijeu teh gëtilh përdjangdjan, anoe kenging Pangeran ngadamël ka maraneh, hal sakabeh pangandika noe tadi teja. ^a p. 19:8. ^b Ibr. 9:19, 20. ^c Mat. 26:28.
- 9 Geus kitoe Moesa naek, diiring koe Haroen, Nadab djeung Abihoe, sarta koe toedjoeh poeloeh kokolot Israil.

- 10 'Beh pada ningali Allah Israil; ^a ari ti handapeun dampalna lir sipat oebin nilém, sarta saperti roepa langit, herang ngalenggang. 'Tatapi andjeunna hanteu njodorkeun pananganana ka oerang Israil noe kapilih teja, saénjana pada dahar-leueut sanggeusna naringali ka Allah.
- 12 'Tidinja Pangeran nimbalan ka Moesa: Manéh geura oenggah ka kami, ka loehoer goenoceng, seg koedoe aja di dijeu; éngke manéh koe kami dipaparin papan batoe, sarta papakon djeung timbalan, beunang kami noeliskeun, soepaja diwoeroekkeun ka djalma-djalma.
- 13 'Prak Moesa dangdan, ^a djeung Josoea gandekna; seug Moesa naek ka goe-
14 noeng Allah. 'Ari dawoehan Moesa ka para kokolot teja: Dagoan bae di dijeu, tépi ka kami djeung gandek daratang deui ka maraneh. Djeung deui, tah, Haroen djeung ^b Hoer araja di maraneh; saba-saha noe boga perkara, koedoe ngadeuheus ka darinja. 'Toeloej Moesa naek ka goenoeng, seug goenoeng teh kali-
16 poetan koe mega teja. 'Ari kamoeljaan Pangeran linggih di loehoer goenoeng Sinai, sarta kalipoetanana koe mega gè-
17 nèp poé lilana; démi dina poé noe katoedjoeh andjeunna njaoer Moesa tina djéro eta mega. 'Ari kamoeljaan Pangeran, noe di poentjak goenoeng, katen-
18 djona koe panon oerang Israil ^c kawas seuneu noe ngaléhoer. 'Seug Moesa asoep ka djéro mega, naek ka goenoeng. ^d 'Ari ajana Moesa di goenoeng opat poeloeh poé opat poeloeh peuting lilana.

^a 4 Moesa 11:28. ^b p. 17:10. ^c 5 Moesa 4:24; Ibr. 12:29. ^d 5 Moesa 9:9, 18.

PASAL 25.

- 2 'Tidinja Pangeran ngandika ka Moesa, kijeun pangandikana: 'Bedjakeun koe manéh ka oerang Israil, ^a eta koedoe pada njanggakeun hatoeran ka kami. 'Ti oenggal-oenggal djalma noe soeka hatena, maraneh koedoe njokot pihatoeraneun kami. 'Ari hatoeran, anoe koe maraneh koedoe ditjokot ti oerang Israil, nja kijeun: émas, perak djeung
4 tambaga; 'barang biroe langit, woengoe djeung sakélat, boéh katji djeung boe-
5 loe émbé; 'koelit domba beunang ngabeureum, koelit doejoeng djeung kai

- 6 pilang; 'minjak pikeun damar, wawangian pikeun minjak lisah sarta pikeun
7 seuseungitan noe aroem; 'intén angkik djeung intén sedjen taretiskeuneun, baris epod djeung baris oto. 'Sarta eta koedoe njarijeun ^b kasoetjian pikeun kami, da kami teh rek linggih di téngah
9 maranehanana. 'Sakoemaha noe koe kami rek dipintonkeun ka manéh, nja eta tjonto balandongan sarta djeung tjonto sakabéh paraboltna, koedoe didijeun koe maraneh nja kitoe pisan.

^a p. 35:2, 22. ^b Wah. 21:3.

- 10 Djeung deui eta koedoe njarijeun ^a hidji pèti koe kai pilang; katiloe saténgah asta pandjangna, kadoewa saténgah asta roebakna, djeung kadoewa saténgah asta loehoerna. 'Nja eta koe manéh koedoe disapoet émas pitoewin; disapoetna ti djéro sarta ti loewar; djeung di loehoerna koedoe diélisan
12 émas sakoeriling. 'Sarta eta pèti koedoe pangujitakkeun geulang émas opat siki, seg tērapkeun kana opat soekoena, nja eta sing aja doewa geulang dina beulahna noe hidji, kitoe keneh doewa geulang dina beulahna noe hidji deui.
- 13 'Djeung koedoe njijeun rantjatan kai
14 pilang, bari seg disapoet émas. 'Ari eta rantjatan asoepkeun kana geulang, noe dina doewa beulah pèti teja, baris
15 ngagotong pèti koe eta. 'Ari rantjatanana koedoe tētēp dina geulang pèti, hanteu meunang dilaan. 'Sarta manéh ka djéro eta pèti koedoe neundeun ^b pèrtelaan, anoe koe kami rek dipaparinkeun ka manéh. 'Djeung deui manéh koedoe njijeun ^c toeroeb pangrahip, émas pitoewin; katiloe saténgah asta pandjangna, djeung kadoewa saténgah asta
18 roebakna. 'Sarta manéh koedoe njijeun ^d doewa moemoekarabinan émas, didijjeunna masing kandél, dina doewa
19 toengtoeng toeroeb pangrahip teja. 'Nja njijeun moemoekarabinan hidji dina toengtoeng ti dijeu, ari moemoekarabinan hidji deui dina toengtoeng ti ditoe; djadi moemoekarabinan teh didijjeunna masing bidjil tina toeroeb pangrahip,
20 dina doewa toengtoengna. 'Ari moemoekarabinan teh ^e djangdjangna koedoe meber ka loehoer, bari ngijoehan koe djangdjangna kana toeroeb pangrahip. Sarta beungeutna koedoe pahareup-

hareup; toerbeungeut moemoekarabinan koedoe taroengkoel kana toeroeb pangrapih. 'Ari eta toeroeb pangrapih koe maneh koedoe diteundeun dina pëti, ti loehoer; sarta përtelaan, anoe koe kami rek dipaparinkeun ka maneh teja, koe maneh koedoe diteundeun ka djëro eta

22 pëti. 'Nja di dinja ^a kami rek nëpangan ka maneh, sarta ti loehoereun eta toeroeb pangrapih, tina antara doewa moemoekarabinan, anoe dina pëti përtelaan teja, kami bakal ngandikakeun sakoer anoe koe kami rek ditimbalkeun ka maneh, datangkeuneun ka oerang Israil. ^a 4 Moesa 10:33; Jos. 4:5; 2 Bab. 35:3.

^b p. 32:15; 34:28, 29; Ibr. 9:4. ^c 3 Moesa 16:2.

^d Ibr. 9:5. ^e 1 Radja 6:27. ^f 1 Petr. 1:12.

^g 4 Moesa 7:89; 1 Sam. 4:4; Djab. 80:2.

23 Djeung deui maneh koedoe njijeun ^a hidji medja kai pilang; doewa asta pandjangna, saasta roebakna, djeung ka-
24 doewa satëngah asta loehoerna. 'Nja eta koe maneh koedoe disapoet émas pitoewin, djeung koedoe diélisan émas

25 sakoeriling. 'Sarta koedoe ditambiran sakoeriling satampah; ari eta tambir ge koedoe diélisan émas sakoeriling.

26 'Toer eta medja koedoe pangnjijeun-keun geulang émas opat siki, seg geulang teh tërapkeun kana opat djoeroe,

27 anoe dina opat soekoena. 'Ari eta geulang pijaeanana sing deukeut kana tambir, keur piimaheun rantjatan, baris

28 ngagotong eta medja. 'Djeung koedoe njijeun rantjatan kai pilang, bari seg disapoet émas; nja eta baris ngagotong

29 medja. 'Sarta maneh koedoe njijeun piringna, pisinna, këndina djeung pingganna, noe paranti njitjikeun; didjijeunna koe maneh koedoe émas pitoewin.

30 'Ari dina eta medja maneh koedoe neundeun ^b roti tingalieun, sing aja di pajoeuneun kami salalawasna. ^a 4 Moesa 4:7.

^b 3 Moesa 24:5-9.

31 Djeung deui maneh koedoe njijeun hidji adjoeg émas pitoewin; masing kandël didjijeunna adjoeg teh; poehoena djeung tjabangna, loeloemoeranana, pëpëntolna djeung këmbang-këmbangna

32 sing baridjil ti dinja. 'Ari tjabang anoe gënëp koedoe ka loewar ti gigirna; tiloe tjabang adjoeg ti gigirna noe sabeulah, ari noe tiloe tjabang adjoeg deui ti gi-

33 girna noe sabeulah deui. 'Dina hidji tjabang sing aja tiloe loeloemoeran, saroepa këmbang kanari, pëpëntol djeung këmbang-këmbangna; sarta tiloe loeloemoeran, saroepa këmbang kanari, pëpëntol djeung këmbang-këmbangna, dina tjabang noe hidji deui; kitoe bac dina gënëp tjabang, anoe ka loewar tina

34 adjoeg. 'Dëmi dina adjoegna mah sing aja opat loeloemoeran, saroepa boewah kanari, pëpëntol djeung këmbang-këmbangna. 'Sarta sing aja pëpëntol hidji handapeun tjabang noe sapasang, bidjil ti dinja; djeung pëpëntol hidji handapeun tjabang noe sapasang deui, bidjil ti dinja; kitoe deui pëpëntol hidji handapeun tjabang noe sapasang deui, bidjil ti dinja; kana gënëp tjabang, anoe ka

35 loewar tina adjoegna. 'Pëpëntolna djeung tjabangna sing bidjil ti dinja. Kabehna koedoe sing kandël, sarta maneuh, émas

36 pitoewin. 'Djeung maneh koedoe njijeun palitana ^a toedjoeh siki; ari eta palita koedoe diseungeutan, sina njaangan ka

37 hareupna. 'Ari tjabatipitna sarta tjëpoekna koedoe émas pitoewin. 'Didjijeunna adjoeg teh reudjeung sakabeh parabotna, koedoe make émas pitoewin sata-

38 lenta. 'Mangka hade-hade, ^b koe maneh koedoe didjijeunna toeroetkeun sakoe-maha tjonto, anoe dipintonkeun ka maneh dina goenoeng.

^a Djak. 4:2.

^b LaL. 7:14; Ibr. 8:5.

PASAL 26.

Ari ^a balandonganana koe maneh koedoe didjijeun make koelamboe sapoe-loeh gëbar, boëh katji gintiran, roepa biroe langit, woengoe djeung sakëlät, direka ^b moemoekarabinan; ^c boewatan djalma radjin anoe koedoe didjijeun koe

2 maneh. 'Pandjangna hidji-hidji gëbar dalapan likoer asta; ari roebakna hidji-hidji gëbar opat asta, eta sakabeh gë-

3 bar koedoe saekoeran. 'Noe lima gëbar koedoe dikantetkeun djeung pada batoerna, ari noe lima gëbar deui koedoe dikantetkeun deui djeung pada ba-

4 toerna. 'Sarta maneh koedoe njijeun pangantet biroe langit dina sisi koelamboe noe hidji, ti toengtoeng, dina paranti ngantet; kitoe kenéh koedoe

njijeun dina sisi koelamboe noe hidji deui, ti toengtoengna, dina paranti ngantet. 'Nja eta koedoe njijeun lima

ngantet. 'Nja eta koedoe njijeun lima

ngantet. 'Nja eta koedoe njijeun lima

ngantet. 'Nja eta koedoe njijeun lima

ngantet. 'Nja eta koedoe njijeun lima

poeloeh siki pangantet dina koelamboe
noe hidji, djeung njijeun lima poeloeh
siki pangantet dina toengtoeng koe-
lamboe noe hidji deui, dina paranti
ngantet; ari pangantet teh koedoe pa-
hareup-hareup, batoer pada batoer. 'Toer
maneh koedoe njijeun tjantel emas, lima
poeloeh siki; seg koelamboena koedoe
dikantetkeun batoer pada batoer, koe
lantaran eta tjantel, soepaja balando-
ngan teh djadi hidji. a p. 25 : 8. b p. 25 : 18.

c p. 35 : 35.

- 7 Sarta maneh koedoe njijeun deui koe-
lamboe koe boeloe emas, keur pihima-
heun dina loehoer balandongan; nja
njijeun koelamboe teh sawelas gēbar.
- 8 'Pandjangna hidji-hidji gēbar tiloe poe-
loeh asta, ari roebakna hidji-hidji gē-
bar opat asta; eta sawelas gēbar koe-
doe saokoeran. 'Seg koedoe ngantet-
keun anoe lima gēbar, sabatoer eta,
kitoe keneh anoe gēnēp gēbar, sabatoer
eta; ari gēbar noe kagēnēp tilēpkeun
ti hareupna himah. 'Djeung koedoe nji-
jeun pangantet lima poeloeh siki dina
sisi koelamboe noe hidji, ti toengtoeng-
na, dina paranti ngantet; kitoe keneh
pangantet lima poeloeh siki dina sisi
koelamboe noe hidji deui, dina paranti
ngantet. 'Toer koedoe njijeun tjantel
tambaga, lima poeloeh siki; seg tjantel
teh asoepan koe pangantet teja, nja
ngantetkeun himahna, soepaja djadi hi-
dji. 'Ari noe ngaroempaj, saleuwihna
koelamboe himah, saparona noe sagē-
bar, anoe leuwih teja, koedoe roendaj-
keun kana balandongan, sabeulah ti
toekang. 'Ari noe saasta ti dijeu djeung
saasta ti ditoe, anoe leuwih dina pan-
djangna koelamboe himah teja, koedoe
ngaroempaj ti gigir balandongan, ti dijeu
djeung ti ditoe, baris noetoepan.
- 14 Sarta koedoe njijeun deui ^a hidji toe-
toep baris himah, koe koelit domba
beunang ngabeureum, kitoe deui hidji
toetoep koe koelit doejoeng, ti saloe-
hoereun noe tadi. a p. 25 : 5.
- 15 Djeung deui maneh koedoe njijeun pa-
pan kai pilang, baris balandongan; koe-
doe narangtoeng. 'Pandjangna hidji-
hidji papan sapeloeh asta, ari roebakna
hidji-hidji papan kadoewa satengah asta.
- 17 'Dina papan sabebek-sabebek koedoe aja
poepoeroes doewa siki, direntetkeun

- djeung batoerna. Kitoe maneh nja koe-
doe njijeun ka sakabeh papan balando-
ngan. 'Ari eta papan balandongan teh
koe maneh koedoe dipētakeun kijeu:
doewa poeloeh bebek di sabeulah ti
kidoel. 'Sarta koedoe njijeun opat poe-
loeh soekoe perak keur ti handapeun
eta doewa poeloeh papan, doewa soekoe
handapeun papan sabebek, baris doewa
poepoeroesna; kitoe bae doewa soekoe
handapeun papan sabebek, baris doewa
poepoeroesna. 'Ari ti gigir balandongan
noe hidji deui, sabeulah ti kaler, koe-
doe aja deui doewa poeloeh papan, 'sar-
ta opat poeloeh soekoe perak, doewa
soekoe ti handapeun papan sabebek;
kitoe bae doewa soekoe handapeun pa-
pan sabebek. 'Dēmi keur sisi toekang,
sabeulah balandongan noe ti koelon,
maneh koedoe njijeun papan gēnēp be-
bek. 'Malah koedoe njijeun doewa pa-
pan baris doewa djoeroe balandongan
ti toekang. 'Ari eta teh koedoe kēmba-
r ti handapna; pon kitoe keneh koedoe
kēmba-ka-tjongokeun, kana geulang
noe kahidji; nja kitoe pisan kana doe-
wanana; ari pijsaenana dina doewa
djoeroe. 'Djadi dalapan bebek, sarta ari
soekoena perak gēnēp wēlas soekoe, doe-
wa soekoe ti handapeun papan sabe-
bek; kitoe bae doewa soekoe ti handa-
peun papan sabebek. 'Toer maneh koe-
doe njijeun toelak kai pilang; lima siki
baris papan gigir balandongan noe sa-
beulah, 'djeung lima toelak baris pa-
pan gigir balandongan noe sabeulah
deui; kitoe keneh lima toelak baris pa-
pan sisi balandongan ti toekang, sabeu-
lah ti koelon. 'Ari toelak anoe panē-
ngah koedoe aja dina tēngah papan,
sarta koedoe kēbat ti toengtoeng ka
toengtoeng deui. 'Ari eta sakabeh pa-
pan koe maneh koedoe disapoet emas;
djeung koedoe njijeun geulangna, piima-
heun toelak, koe emas, sarta toelakna
koe maneh koedoe disapoet emas.
- 30 'Heug maneh koedoe ngadēgkeun eta
balandongan, ^a niroe atoeranana, noe
dipintonkeun ka maneh dina goenoeng.
a p. 25 : 40.

- 31 Djeung deui maneh koedoe njijeun
^a hidji reregan, roepa biroe langit, woe-
ngoe, sakelat djeung boēh katji gintiran;
boewatan djalma radjin anoe koedoe

- 32 didijjeun, direka moemoekarabinan. 'Nja eta koe maneh tērapkeun ka opat tihang kai pilang, disapoet ēmas; ari kakaitna koedoe ēmas, djeung koedoe
- 33 make opat soekoe perak. 'Seug reregan teh koe maneh tērapkeun handapeun tjantel teja. Djeung koedoe ngasoepkeun ka dinja, ka djēroēun reregan, eta pēti pērtelaān teja. Djadi reregan teh koedoe misabkeun keur maraneh ēnggon soetji djeung ēnggon pangsoetji-soetjina.
- 34 'Sarta ^b toeroeb pangrapih teja koe maneh koedoe diteundeun dina pēti pērtelaān, di djēro ēnggon pangsoetji-soetjina. 'Dēmi medja teja koe maneh koedoe diteundeun di loewareun reregan, sarta adjoeg teja sing pabēnēran medja, dina sabeulah balandongan ti kidoel; ari medja teundeun dina sabeulah ti kaler.
- 35 Djeung deui maneh koedoe njijeun hidji tetebeng baris lawang himah, roepa biroe langit, woengoe, sakēlat djeung boēh katji gintiran, boewatan
- 36 ahli njongket. 'Sarta baris eta tetebeng maneh koedoe njijeun lima tihang kai pilang, djeung koedoe disapoet ēmas; ari kakaitna koedoe ēmas, djeung koe maneh pangnjitakkeun soekoe tambaga lima siki.

PASAL 27.

- Djeung deui maneh koedoe njijeun hidji altar koe kai pilang; lima asta pandjangna djeung lima asta roebakna, djadi altar teh koedoe pasagi; ari loe-
- 2 hoerna tiloe asta. 'Sarta didijjeunna koe maneh sing make tatandoekan dina opat djoeroena; ari tatandoekanana koedoe bidjil ti dinja; toer altar teh koe maneh koedoe disapoet tambaga. 'Djeung maneh koedoe njijeun daloengna, baris mitjeun lēboena; kitoe deui sodokna, djeung pangepret, djeung garpoehna sarta wadabna kēlēr; sakabeh parabolna koe maneh koedoe didijjeun koe
- 3 tambaga. 'Malah altar teh koe maneh koedoe dipangnjijeunkeun wide, gawe djeudjeutan, koe tambaga; djeung dina djeudjeutan teh koedoe njijeun geulang
- 4 opat siki, dina opat toengtoengna. 'Nja eta wide koe maneh koedoe diajakeun handapeun palisir altar, ti handap; djadi djeudjeutan teh koedoe nēpi kana tē-

- 5 ngah altar. 'Toer maneh koedoe njijeun rantjatan baris altar, rantjatan kai pilang, sarta koedoe disapoet tambaga.
- 7 'Ari rantjatanana koedoe diasoepeun kana geulang; djadi rantjatan teh koedoe aja dina doewa beulah altar, satijap-tijap digotong. 'Ari altar teh masing boengbas, papan anoe koe maneh koedoe didijjeun; ^a sakoemaha noe dipintonkeun ka maneh dina goenoeng, nja kitoe pisan koedoe didijjeun. ^a p. 26: 30.
- 9 Djeung deui maneh koedoe njijeun boeroean balandongan. Sabeulah ti kidoel boeroean teh koedoe make dingding boēh katji gintiran; saratoes asta
- 10 pandjangna dina beulah sahidji. 'Sarta koedoe make tihang doewa poeloeh, djeung doewa poeloeh soekoena, tambaga; kakait tihangna sarta djeung palangna mah koedoe perak. 'Pon kitoe keneh sabeulah ti kaler, dina palajoena sing aja dingding, saratoes asta pandjangna; ari tihangna doewa poeloeh, djeung doewa poeloeh soekoena, tambaga; kakait tihangna sarta djeung palangna mah koedoe perak. 'Dēmi panggērētna boeroean, sabeulah ti koelon, dingdingna lima poeloeh asta; tihangna sapoeloeh
- 13 djeung soekoena sapoeloeh. 'Kitoe keneh panggērētna boeroean sabeulah ti wetan, tēbeh pangbidjilan panon-poē,
- 14 lima poeloeh asta. 'Dingdingna dina beulah noe hidji lima wēlas asta; tihangna tiloe djeung soekoena tiloe.
- 15 'Kitoe keneh dingding dina beulah noe hidji deui, lima wēlas asta; tihangna tiloe djeung soekoena tiloe. 'Ari dina lawang boeroean koedoe aja ^a tetebeng, doewa poeloeh asta, roepa biroe langit, woengoe, sakēlat djeung boēh katji gintiran, boewatan ahli njongket; tihangna
- 17 opat djeung soekoena opat. 'Sakabeh tihang boeroean sakoeriling koedoe make palang perak; kakaitna koedoe perak,
- 18 ari soekoena tambaga. 'Palajoena boeroean teh saratoes asta, djeung panggērētna lima poeloeh lima poeloeh; ari loehoerna dingding teh lima asta, boēh katji gintiran; dēmi soekoena tambaga.
- 19 'Sakabeh parabol balandongan, pakeēun kana saroeaning babakti, djeung sakabeh pantjoehna, sarta sakabeh pantjoeh boeroean, koedoe tambaga. ^a p. 26: 36.
- 20 Djeung maneh koedoe nitah ka oerang

Israil, ^a sina ka maneh marawa minjak djetoen, anoe setra, beunang noetoe, baris damar teja, pikeun njeungeutan
 21 palita salalawasna. 'Di djero himah tēpangan, di loewareun reregan, anoe hareupeun ^b pērtelaān teja, nja di dinja koedoe dipētakeunana koe Haroendjeung koe anakna lalaki, ^c [sina ngagēntjlang] ti boerit tēpi ka isoek, di pajoeneun Pangeran. Pikoekoeh langgēng, toeroen-toemoeroen, di lēbah oerang Israil.

a 3 Moesa 24: 2. b p. 25: 21. c p. 30: 7, 8.

PASAL 28.

Djeung deui Haroen, doeloer maneh, titah njampeurkeun ka maneh ti tēngah oerang Israil, djeung anak-anakna lalaki, soepaja djadi panghoeloe, ngabakti ka kami; ^a nja eta Haroen, Nadab djeung Abihoe, Elasar djeung Itamar, anak Haroen.

a p. 6: 22; Ibr. 5: 4.

2 Sarta maneh koedoe njiieun papakean soetji pikeun Haroen, doeloer maneh, baris kamoeljaān djeung baris kaāhe-
 3 ngan. 'Djeung maneh koedoe mitjatoer ka sakoer djalma noe pintēr hatena, noe koe kami dieusian ^a koe roh kapintēran, sina njarijeun papakean Haroen, baris njoetjikeun ka dinja, soepaja djadi panghoeloe, ngabakti ka kami.
 4 'Ari papakean, anoe koedoe didjiieun koe eta, nja ijeu: hidji oto, hidji epod, hidji badjoe, hidji djoebah soewat, hidji dastar djeung hidji saboek. Anoe matak koedoe njarijeun papakean soetji pikeun Haroen, doeloer maneh, djeung pikeun anakna lalaki, soepaja djadi
 5 panghoeloe, ngabakti ka kami. 'Ari noe koe eta koedoe dipake, nja eta ēmas, barang biroe langit, woengoe, sakēlat djeung boēh katji.

a p. 31: 3.

6 'Ari noe koedoe didjiieun epod teja, ēmas, barang biroe langit, woengoe, sakēlat djeung boēh katji gintiran, ^a
 7 boewatan djalma radjin. 'Koedoe diajaān doewa taktak baris ngantet dina doewa toengtoengna, soepaja dikantet-
 8 keun. 'Sarta ari beubeur, paranti nali-keun, anoe piajaeun dina epod, koedoe bidjil ti dinja, sarta sing saboewatan eta keneh; ēmas, biroe langit, woengoe,
 9 sakēlat djeung boēh katji gintiran. 'Sarta maneh koedoe njokot intēn angkik doe-
 wa siki; koedoe dioekiran ^b sagala nga-

10 ran anak Israil. 'Ngaranna noe gēnēp dina intēn noe hidji, ari ngaranna noe gēnēp deui dina intēn noe hidji deui,
 11 noeroetkeun didjoeroekeunana. 'Gawe toekang batoe, sabijasa njiieun tjap, nja kitoe eta doewa intēn koe maneh koedoe dioekiran sagala ngaran anak Israil; didjiieunna ditjangkokan koe
 12 ēmas. 'Ari eta doewa intēn koe maneh tērapkeun dina taktak epod, djadi intēn pamepeelingan, keur pimangpaāteun oerang Israil; da Haroen koedoe nang-
 goeng ngaran-ngaranna di pajoeneun Pangeran, dina doewa taktakna, baris
 13 ngelingkeun. 'Sarta maneh koedoenjiieun
 14 tjangkok ēmas, 'djeung rante ēmas pitoewin, doewa siki; didjiieunna koe maneh koedoe dioeraj, gawe rara; seg eta rante beunang ngarara teh koe maneh koedoe ditērapkeun kana tjangkok teja.

a p. 35: 35. b 1 Moesa 35: 21.

15 Djeung deui maneh koedoe njiieun hidji oto pangadilan, boewatan djalma radjin, didjiieunna koe maneh sing saboewatan epod keneh; ēmas, biroe langit, woengoe, sakēlat djeung boēh katji gintiran anoe koedoe didjiieun.
 16 'Koedoe pasagi, sarta ngarangkep; sadjēngkal pandjangna djeung sadjēngkal
 17 roebakna. 'Sarta koe maneh koedoe ditaretēs koe intēn taretēskeuneun, ^a opat djadjar intēn; noe sadjarjar jakoe, ratna tjampaka djeung djamroet; nja
 18 eta djadjar noe mimiti. 'Ari djadjar noe kadoewa mirah, nilēm djeung bērlijan.
 19 'Ari djadjar noe katiloe hijakin, bidoeri
 20 djeung koetjoeboeng. 'Ari djadjar noe kaopat krisolit, angkik djeung jaspis. Ditaretēskeunana koedoe ditjangkokan
 21 koe ēmas. 'Ari eta intēn diatoerna koedoe noeroetkeun sagala ngaran anak Israil, doewa wēlas, noeroetkeun ngaran-ngaranna, dioekirna sabijasa tjap; hidji-hidji noeroetkeun ngaranna, baris
 22 noe doewa wēlas kaom. 'Djeung deui maneh dina oto koedoe njiieun rante
 23 dioeraj, gawe rara, ēmas pitoewin. 'Malah maneh dina oto koedoe njiieun ali ēmas doewa siki; ari eta doewa ali koe maneh tērapkeun kana doewa toeng-
 24 toeng oto. 'Toeloēj eta doewa rara ēmas teja koe maneh tērapkeun kana doewa
 25 ali, anoe dina toengtoeng oto. 'Ari doe-
 wa toengtoengna deui noe doewa rara

térápkeun kana doewa tjangkok teja; seg eta térapkeun kana taktak epod, 26 sabeulah ti hareup. 'Sarta koedoe nji-jeun deui doewa ali émas, térapkeun kana doewa toengtoeng oto, di sisina, anoe njanghareup kana epod, ti djéro. 27 'Djeung koedoe njiyeun deui doewa ali émas, térapkeun kana doewa taktak epod, ti handap, sabeulah ti hareup, deukeut parantina ngantet, ti loehoereun 28 beubeur epod teja. 'Geus kitoe oto teh lantaran alina koedoe ditalikeun kana ali epod, make tali biroe langit, soepaja aja di loehoereun beubeur epod, djeung soepaja oto teh oelah pisah tina epod. 29 'Djadi Haroen teh, satijap-tijap asoep ka énggon soetji, koedoe mawa ngaran anak Israil dina oto pangadilan, dina hatena, baris ngelingkeun ka pajoeneun 30 Pangeran, salalawasna. 'Sarta maneh kana oto pangadilan teh koedoe neundeun eta ^a Oerim djeung Toemim; satijap-tijap Haroen asoep ka pajoeneun Pangeran, eta teh koedoe araja dina hatena; sarta Haroen koedoe mawa hoekoem oerang Israil dina hatena, di pajoeneun Pangeran, salalawasna.

^a Wab. 21:19, 20. ^b 4 Moesa 27:21; 5 Moesa 33:8.

31 Djeung deui maneh koedoe njiyeun badjoena epod teja, woengkoel biroe 32 langit. 'Di téngahna koedoe aja lijang pikeun sirah; ari eta lijang koedoe dipinggiran sakoeriling, gawe tinoen, saperti lijang badjoe kère, soepaja oelah 33 soéh. 'Ari dina kélinna maneh koedoe njiyeun dadalimaän, biroe langit, woe-ngoé djeung sakélat, sakoeriling kélinna, sarta make gènta émas dina sèla-sèla- 34 na sakoeriling; 'gènta émas djeung dadalimaän, gènta émas djeung dadalimaän; kitoe bae dina kélina badjoe sa- 35 koeriling. 'Ari eta teh koe Haroen koedoe dipake eukeur ngabakti, soepaja kadangoe sadana, mangsa Haroen asoep ka énggon soetji, ka pajoeneun Pange- 36 ran, sarta mangsa ka loewar, ^a sangkan oelah paeh.

^a 3 Moesa 16:2, 13.

36 Djeung deui maneh koedoe njiyeun hidji ^a djamang émas pitoewin, sarta koedoe dioekir sabijasa njiyeun tjap, nja 37 kijeu: ^b SOETJI BADE PANGERAN. 'Seg koe maneh térapkeun, make tali biroe lan- 38 git, sing aja dina dastarna, pipërna- heunana ti hareupna dastar. 'Ari eta

teh koedoe dipake koe tarang Haroen; sarta Haroen ^c koedoe mawa kadora-kaan barang noe disoetjikeun, noe disaroetjikeun koe oerang Israil, dina saka- 39 beh pangabakti, anoe disoetjikeun koe maranehanana. Ari djamang teh koedoe dipake koe tarang Haroen salalawasna, soepaja maranehanana pikamanaheun di pajoeneun Pangeran.

^a p. 29:6.

^b Djak. 14:20. ^c 3 Moesa 10:17; 4 Moesa 18:1.

39 Sarta maneh koedoe ninoen pidjoe- 40 baheun boéh katji, djeung koedoe nji- jeun hidji dastar boéh katji, toer koedoe njiyeun hidji saboeuk, boewatan ahli 41 njongket. 'Djeung anak Haroen lalaki koe maneh koedoe dipangnijiyeunkeun deni djoebah, sarta koedoe dipangniji- 42 yeunkeun saboeuk, toer koedoe dipang- nijiyeunkeun kèrèpoe, baris kamoeljaän 43 djeung baris kaähengan. 'Nja eta koe maneh seg pakekeun ka Haroen, doeloer maneh, djeung ka anak-anakna; toer koe maneh koedoe pada diminjakan, ^a 44 djeung koedoe dikeupeulan, sarta koedoe pada disoetjikeun koe maneh, sina djaradi panghoeloe, ngabakti ka kami. 45 'Malah koe maneh koedoe pada dipang- nijiyeunkeun tjalana lawon bodas, baris noetoepan orat; pipërnaheunana ti sè- 46 mèt tjangkeng tèpi ka pingping. 'Nja eta koedoe dipake koe Haroen djeung koe anakna, satijap-tijap arasoep ka 47 himah tépangan, sarta satijap-tijap nja- lampeurkeun kana altar, baris ngabakti di djéro kasoetjian; soepaja oelah mara- 48 wa kadorakaän, seug paeh. Pikoekoeh langgèng pikeun Haroen sarta pikeun toeroenanana pandeurieun Haroen.

^a p. 29:9; 3 Moesa 8:35.

PASAL 29.

Ari pèrkara, ^a noe koe maneh koedoe dilampahkeun ka darinja, baris disaroetjikeun, soepaja djadi panghoeloe, ngabakti ka kami, nja kijeu: koedoe njokot hidji sapi lalaki sarta ngora, djeung domba lalaki doewa siki, anoe 2 taja tjatjadna; 'kitoe deui roti teu ra- gian, djeung sorabi teu ragian, ditjam- poer minjak, sarta opak teu ragian, beunang ngoelasan koe minjak; didji- 3 jeunna koe maneh koe tipoeung tarigoe 4 lèmhës. 'Anoe tadi koe maneh seug wa- dahan koe hidji boboko, bari toeloej

koe maneh bawa ngadeuheus dina boboko, katoet eta sapi djeung doewa domba teja. 'Tidinja Haroen djeung anak-anakna lalaki koe maneh koedoe dideukeutkeun kana lawang himah tēpangan; seug koe maneh ^b koedoe pada dimandian koe tjai. 'Toeloej koedoe njokot papakean teja, pek Haroen koe maneh papakeanan koe djoebah, koe badoena epod, koe epod djeung koe oto, bari disaboekan koe beubeur epod teja. 'Tidinja dastar teja koe maneh tērapkeun kana sirahna, sarta ^c makoeta soetji teja tērapkeun kana dastarna. 'Seug koedoe njokot ^d minjak lisah, koetjoerkeun kana sirahna; eta Haroen koe maneh koedoe diminjakan. 'Geus kitoe anak-anakna lalaki koe maneh deukeutkeun, pek koe maneh papakeanan koe djoebah teja. 'Sarta koe maneh koedoe pada disaboekan, Haroen djeung anakna lalaki, djeung koedoe dikērēpoesan, soepaja pada njēkēl kapanghoeloean; djadi pikoekoeh langgeng. Toer Haroen djeung anakna lalaki koe maneh koedoe pada dikeupeulan. ^a 3 Moesa 8. ^b p. 30:19; Ibr. 10:22.

^c p. 28:36. ^d p. 30:23; Djab. 133:2.

10 Tidinja sapi ngora teja koe maneh koedoe dideukeutkeun ka hareupeun himah tēpangan; prak Haroen djeung anakna lalaki ^a koedoe naroempangkeun leungeunna kana hoeloe eta sapi. 11 'Pek sapi teh koe maneh koedoe dipuntjit di pajoeneun Pangeran, hareupeun lawang himah tēpangan. 'Toeloej koedoe njokot gētih sapi teh sawareh, tērapkeun koe tjoeroek maneh kana tandoe kan altar; ari gētihna noe loba mah koe maneh tamplokkeun kana dastar altar. 'Tidinja maneh koedoe njokot sakabeh gadjih anoe ngalipoetan peudjit, djeung lamad anoe dina kalilipa, sarta noe doewa kaboeboewahan, katoet gadjih anoe dina kaboeboewahan, seug koe maneh doeroek dina altar. 'Dēmi laoe kana sapi, koelitna djeung taina, ^b koe maneh koedoe didoeroek koe seuneu di loewareun pasanggrahan; koerban dosa eta teh. ^a 3 Moesa 1:4; 8:14.

^b 3 Moesa 4:11, 12; 8:17; Ibr. 13:11.

15 Geus kitoe maneh koedoe njokot domba lalaki noe hidji; prak Haroen djeung anakna lalaki koedoe naroempangkeun

leungeunna kana hoeloe eta domba. 16 'Pek domba teh koe maneh peuntjit. Toeloej koedoe njokot gētihna, kepretkeun ka sakoeriling altar. 'Ari dombana koe maneh potong-potong, noeroetkeun potonganana; seug eusi-benteungna djeung soekoena koe maneh koembah, geus kitoe teundeun ka potonganana sarta ka hoeloeana. 'Pek sadomba kabeh koe maneh doeroek dina altar; ^a koerban doeroekan eta teh, baris ka Pangeran, ^b aambeuan matak sēdēp; koerban seuneu baris ka Pangeran eta teh. ^a 3 Moesa 1. ^b 1 Moesa 3:21.

19 Geus kitoe maneh koedoe njokot domba lalaki noe hidji deui; prak Haroen djeung anakna lalaki koedoe naroempangkeun leungeunna kana hoeloe eta domba. 'Pek domba teh koe maneh peuntjit. Toeloej koedoe njokot gētihna saeutik, tērapkeun kana gagaber tjeuli Haroen djeung kana gagaber tjeuli anak-anakna lalaki, ti katoehoe, kitoe deui ka indoeng leungeunna ti katoehoe sarta ka indoeng soekoena ti katoehoe; seug gētihna noe loba koe maneh kepretkeun ka sakoeriling altar. 'Tidinja maneh koedoe njokot saeutik gētih anoe dina altar, djeung saeutik minjak lisah; pek kepretkeun ka Haroen djeung ka papakeanana, kitoe keneh ka anak-anakna lalaki sarta ka papakean anakna; matak soetji diri Haroen djeung papakeanana, kitoe keneh anakna djeung papakean anakna. 'Toeloej maneh koedoe njokot gadjih eta domba, djeung boentoetna, sarta djeung gadjih anoe ngalipoetan peudjitna, kitoe deui lamad kalilipa, sarta noe doewa kaboeboewahan, katoet gadjih anoe dina kaboeboewahan, reudjeung tētpak katoehoe; wantoe wantoe domba koerban keupeulan eta teh. 'Tambahan roti sasiki, djeung sorabi roti minjakan sasiki, sarta opak sasiki tina boboko anoe teu ragian, anoe di pajoeneun Pangeran teja. 'Toeloej eta sakabehna koe maneh koedoe diteundeun kana leungeun Haroen sarta kana leungeun anak-anakna lalaki; heug koe maneh ^a asongkeun ka pajoeneun Pangeran, djadi koerban asongan. 'Geus kitoe koe maneh koedoe ditjokot deui ti leungeunna, bari seug doeroek dina altar, dina loehoer koerban doeroekan

teja, baris aambeuan matak sêdêp ka pajoeneun Pangeran; koerban seuneu baris ka Pangeran eta teh. 'Tidinja maneh koedoe njokot^b dada domba koerban keupeulan, anoe Haroen teja, heug koe maneh asongkeun ka pajoeneun Pangeran, djadi koerban asongan; nja eta dooeoman maneh. 'Koedoe kitoe maneh nja njoetjikeun^c eta dada koerban asongan sarta eta têtêpak koerban hatoeran, anoe diasongkeun sarta noe dihatoerkeun tina domba koerban keupeulan, ti anoe Haroen sarta ti anoe anakna. 'Nja eta pibogaeun Haroen djeung pibogaeun anakna, djadi pikoekoeh langgêng, ti oerang Israil; wantoe-wantoe koerban hatoeran eta teh. Ari koerban hatoeran teja koedoe koe oerang Israil dihatoerkeun tina koerbanna panarima; koerbanna hatoeran baris ka Pangeran. a 3 Moesa 7:30;

8:27. b 3 Moesa 8:29. c 4 Moesa 18:18.

29 Ari papakean soetji anoe Haroen, pibogaeun anakna lalaki pandeurieunana, soepaja diminjakan bari make eta, sarta dikeupeulan bari make eta. 'Sahasaba anakna, noe djadi panghoeloe, ngaganti manehana, noe rek asoep ka himah têpangan, soepaja ngabakti di djêro kasoetjian, koedoe^a toedjoeh poê lilana nja make eta. a 3 Moesa 8:33.

31 Dêmi domba koerban keupeulan teja koe maneh koedoe ditjokot, bari laeokna seg dikoeloeb dina ênggon soetji. 'Toeloej eta laeok domba reudjeung roti, anoe dina boboko teja, ^a koedoe dihakan koe Haroen djeung koe anak-anakna lalaki, hareupeun lawang himah têpangan. 33 'Djadi koe maranehanana koedoe dihakan anoe dipake ngarapihkeun teja, baris maranehanana dikeupeulan sarta disoetjikeun; ^b teu meunang dihakan koe deungeun-deungeun, sabab eta soetji. 34 'Sarta oepama eta laeok koerban keupeulan atawa eta roti aja sesana têpi ka isoek, seg sesa teh koe maneh koedoe didoeroek koe seuneu; hanteu meunang dihakan, sabab eta soetji. a 3 Moesa 24:9.

b Ibr. 13:10.

35 Ari maneh ka Haroen djeung ka anakna lalaki koedoe ngalampahkeun kitoe, sakoemaha kami tadi miwarang ka maneh; ^a toedjoeh poê lilana eta koe maneh koedoe pada dikeupeulan. 36 'Sarta maneh saban-saban poê koedoe

mêtakeun hidji sapi ngora lalaki pikoerbaneun dosa, baris ngarapihkeun. Djeung maneh koedoe mērēsihan altar, lantaran dipangnjijeunkeun karapihan; toer koedoe diminjakan, baris disoetjikeun. 'Toedjoeh poê lilana altar teh koe maneh koedoe dipangraphikeun, bari disoetjikeun. Geus kitoe altar teh pidjadien soetji liwat leuwih; saha-saha djalma noe njabak kana altar, tangtoo soetji.

a 3 Moesa 8:33-35.

35 Sarta maneh dina altar teja koedoe mêtakeun noe kijeu: ^a Anak domba, oemoer sataoen, doewa siki sapoê, salawasna. 'Anak domba noe hidji koe maneh^b koedoe dipêtakeun wantji isoek; ari anak domba noe hidji deui koe maneh koedoe dipêtakeun^c antara sore djeung boerit. 'Tambahan sapêrpoeloh epa tipoeng lêmês, ditjampoer minjak beunang noetoe, saporapat hin, djeung koerban inoeman anggoer saporapat hin, 41 ka anak domba sahidji. 'Ari anak domba noe hidji deui koe maneh koedoe dipêtakeun antara sore djeung boerit; dipêtakeunana sakoemaha koerban kadaharan wantji isoek, sarta sakoemaha koerbanna inoeman, baris aambeuan matak sêdêp; koerban seuneu baris ka Pangeran. 'Nja eta teh koerban doeroekan, lampahkeuneun maraneh teu pêtot-pêtot, toeroen-toemoeroen, hareupeun lawang himah têpangan, di pajoeneun Pangeran; ^d ka dinja kami rek nêpangan ka maraneh, ngandika ka maraneh di dinja. 'Estoe kami rek nêpangan di dinja ka oerang Israil, sarta bakal disoetjikeun koe lantaran kamoeljaân kami. 'Kami rek njoetjikeun eta himah têpangan katoet altarna; kitoe deui kami rek njoetjikeun Haroen djeung ka anak-anakna lalaki; soepaja djadi panghoeloe, ngabakti ka kami. 45 'Ari kami^e bakal linggih di têngaheun oerang Israil, djeung kami bakal Allahna. 'Sarta eta bakal pada nganjahokeun, jen kami teh estoe Pangeran Allahna, noe ngaloewarkeun maranehanana ti djêro tanah Mêsir, kêrsa linggih di têngaheunana; ijeu kami Pangeran Allahna. a 4 Moesa 28:3.

b 2 Bab. 13:11; Esra 3:3. c p. 12:6.

d p. 25:22. e 3 Moesa 26:11, 12; 4 Moesa 5:3; 2 Kor. 6:16.

PASAL 30.

Djeung deui maneh koedoe njiyeun hidji altar paragi ngoekoes seuseungitan; kai pilang noe koe maneh koedoe didjiyeun. 'Pandjangna saasta djeung roebakna saasta; koedoe pasagi; ari loehoerna doewa asta; ^a sing make tatan-
doekan, bidjil tina altar. 'Seg koe maneh koedoe disapoet emas pitoewin, ti loehoerna djeung bilikna sakoeriling; kitoe keneh tatandoekanana; ^b djeung koe maneh koedoe diélisan emas sakoeriling. 'Toer koe maneh koedoe dipang-
njiyeunkeun geulang emas doewa siki, keur ti handapeun élisna; térapkeun dina doewa beulahna, dina doewa g-
girma; nja eta keur piimaheun rantja-
tan, baris digotong koe eta. 'Djeung maneh koedoe njiyeun rantjatan koe kai
pilang, sarta koedoe disapoet emas. 'Ari eta altar koe maneh teundeun ^c di hareupeun reregan, anoe di lébah pèti pèrtelaan, di hareupeun toeroeb pangrapih,
anoë dina pèrtelaan, ^d énggon kami rek nêpangan ka maneh teja. 'Geus kitoe
Haroen dina loehoer eta ^e koedoe ngoekoes seuseungitan noe aroem; oenggal-oenggal wantji isoe, ^f waktöe Haroen
ngomean lampoe, koedoe ngoekoes. 'Sarta wantji Haroen njeungeutan palita,
^g antara sore djeung boerit, koedoe ngoekoes deui. Ari ngoekoes teh lampahkeuneun maraneh teu pètöt-pètöt di
pajoeneun Pangeran, toeroen-toemoeroen. 'Maraneh dina loehoer eta poma oelah meuleum ^h seuseungitan sedjen,
atawa koerban doeroekan, atawa koerban kadaharan; djeung oelah njiyeun
koerban inoeman dina eta. 'Sataoen sakali Haroen koedoe njiyeun karapihan
ⁱ dina tatandoekanana, make gètih koerban dosa paranti ngarapihkeun. Sataoen sakali altar teh koedoe dipangrapih-
keun; lampahkeuneun maraneh toeroen-toemoeroen. Soetji liwat leuwih eta teh baris ka Pangeran.

^c 3 Moesa 4:18; 16:18. ^d p. 29:42. ^e Djab. 141:2; Wah. 5:8. ^f p. 27:21. ^g 2 Bab. 13:11.

^h 3 Moesa 10:1. ⁱ 3 Moesa 16:18.

11 Ngandika deui Pangeran ka Moesa,
12 kieu pangandikana: 'Dimana maneh milang hoeloe oerang Israil, noeroetkeun lorisana, seg hidji-hidji djalma koe-

doe pada njanggakeun ka Pangeran p-
panëboeseun njawana, mangsana dilor-
ris, soepaja oelah keuna koe balahi,
13 mangsana diloris. 'Kieu noe koedoe disanggakeun koe oenggal-oenggal djalma noe mandjing lorisana: satengah sekel,
^a noeroetkeun sekel kasoetjian; sasekel doewa poeloh gera. ^b Noe satengah
14 sekel teh pihatoeraneun Pangeran. 'Saha-saha djalma noe mandjing lorisana, ti oemoer doewa poeloh taoen ka loehoer, koedoe njanggakeun eta pihatoe-
15 raneun Pangeran. 'Ari njanggakeunana pihatoeraneun Pangeran, keur pipanëboeseun njawa maraneh teh, ^c anoe beunghar teu meunang ngaleuwihan, anoe malarat teu meunang ngoerangan
16 ti satengah sekel. 'Ari eta oewang panëboes ti oerang Israil koe maneh koedoe ditjokot, bari toeloëj dibalandjakeun kana hal gawe himah têpangan. Geus kitoe eta teh bakal djadi pangelingan ka pajoeneun Pangeran, keur pimangpaateun oerang Israil, baris panëboes njawa maraneh.

^a 3 Moesa 27:25. ^b 2 Bab. 24:6.

^c 5 Moesa 10:17.

17 Ngandika deui Pangeran ka Moesa,
18 kieu pangandikana: 'Maneh koedoe njiyeun deui hidji paso tambaga, sarta koedoe soekoean tambaga, baris koekoembah; nja eta koe maneh teundeun di antara himah têpangan reudjeung altar,
19 sarta eusian koe tjai. 'Ari Haroen djeung anak-anakna lalaki koedoe pada ngoembah leungeunna djeung soekoena tina
20 lantaran eta. 'Satijap-tijap rek asoep ka himah têpangan, eta koedoe ngoembah sorangan koe tjai, soepaja oelah paeh; kitoe keneh satijap-tijap rek njampeurkeun kana altar, baris ngabakti, baris ngadoeroek koerban seuneu pikeun ka
21 Pangeran. 'Pèrloe eta ngaroembah leungeunna djeung soekoena, soepaja oelah paeh. Noe tadi teh pikoekoeh langgëng ka maranehanana, ka Haroen djeung ka anak-intjoena, toeroen-toemoeroen.

22 Ngandika deui Pangeran ka Moesa,
23 kieu pangandikana: 'Maneh koedoe njokot wawangian anoe djadi loeloegoe, nja eta moer, anoe asal njaktjlakan koe maneh, lima ratoes sekel; kajoe manis wangi, satengah noe tadi, doewa ratoes lima poeloh sekel; djaringao wangi,
24 doewa ratoes lima poeloh sekel, 'djeung

ki amis, lima ratoes sekel, noeroetkeun sekel kasoetjian; kitoe deui minjak dje-
 25 toen sabin. 'Nja eta koe maneh djijeun minjak lisah soetji, wawangian baهران, tjara boewatan toekang wawangian; pi-
 26 djadieun minjak lisah soetji. 'Seug koe lantaran eta maneh koedoe ngaminja- kan himah tēpangan djeung pēti pēr-
 27 telaan; 'medja katoet sakabeh parabotna, adjoeg katoet sakabeh parabotna,
 28 sarta altar paragi ngoekoes; 'kitoe deui altar koerban doeroekan katoet sakabeh parabotna, reudjeung paso katoet soe-
 29 koena teja. 'Nja eta koe maneh koedoe disaroetjikeun, sina djaradi soetji liwat leuwih; * saha-saha djalma noe
 30 njabak ka darinja, tangtoe soetji. 'Malah Haroen djeung anakna lalaki ge koe maneh koedoe diminjakan, disoetji-
 31 keun, sina djadi panghoeloe, ngabakti ka kami. 'Sarta maneh ka oerang Is-
 rail koedoe mitjatoer kijeun: Eta teh pidjatieun minjak lisah soetji pikeun kami; lampabkeuneun maraneh toeroen-
 32 toemoeroen. 'Hanteu meunang ditjitji- keun ka sambarang awak manoesa, djeung teu meunang aja noe noeroetan,
 33 soetji. 'Saha-saha djalma njijeun baهران tjara kitoe, djeung saha-saha noe nērapkeun anoe kitoe ka noe sedjen, ^b nja eta koedoe dibasmi, dileungitkeun ti bangsana. a p. 29: 37. b 1 Moesa 17: 14.

34 Aja deni timbalan Pangeran ka Moesa: Maneh koedoe njokot aroem-aroeman, nja eta mēnjan, onik, rasamala aroem djeung doepa toelen, sing saroewa re-
 35 jana. 'Nja eta koe maneh djijeun seuseungitan baهران, tjara boewatan toekang wawangian, dioejahan, masing
 36 bērsih, nja soetji. 'Seug koe maneh koedoe dirijeus sawareh, sing lēmboet, bari toeloej sawarehna diteundeun di bareupeun * pērtelaan, di djēro himah tēpangan, ēnggon kami rek nēpangan ka maneh teja; koedoe koe maraneh di-
 37 angkēn soetji liwat leuwih. 'Ari eta seuseungitan, anoe rek didjijeun koe maneh, teu meunang aja noe noeroetan, njijeun baهران kitoe keur diri maraneh; koedoe koe maraneh diangkēn
 38 soetji baris ka Pangeran. 'Saha-saha djalma njijeun tjara kitoe, hajang ngam-

beuan, nja eta koedoe dibasmi, dileungitkeun ti bangsana. a p. 29: 21.

PASAL 31.

Ngandika deui Pangeran ka Moesa,
 2 kijeun pangandikana: 'Masing nganjahokeun, kami teh njaoer * Bēsalel anak Oeri, anoe anak Hoer, kaom Joeda, disē-
 3 boet ngaranna. 'Sarta koe kami geus dipinoehan Roh Allah, dipaparin kapintēran, kabināngkitan djeung pangabisa,
 4 ngarti saroepaning pagawean. 'Baris mikiran karadjinan, ^b baris digawe koe ēmas, koe perak djeung koe tambaga,
 5 'sarta ngoekir intēn taroteskeunoun, djeung ngoekir kai; soepaja njijeun saroepaning pagawean. 'Djeung deui, masing njaho, eta koe kami dibatoeran
 6 Aholiab anak Abisamak, kaom Dan; malah dina hate sakoer djalma noe pintēr atina koe kami geus dipaparin kapintēran; mangke njarijeun saniskara
 7 teja. 'Nja eta himah tēpangan, djeung pēti pērtelaan, djeung toeroeb pangra-
 8 pih, anoe ti loehoerna, sarta sakabeh parabot himah; 'djeung medja katoet parabotna, djeung adjoeg ēmas pitoe-
 9 win, katoet sakabeh parabotna, djeung altar paragi ngoekoes, djeung altar koer-
 10 ban doeroekan katoet sakabeh parabotna, sarta paso katoet soekoena; 'kitoe deui papakean songket, djeung papakean soetji, pikeun panghoeloe Haroen, djeung papakean anakna lalaki,
 11 baris manghoeloean; 'sarta minjak lisah, djeung seuseungitan noe aroem pikeun kasoetjian teja. Koedoe didjijeun koe eta sakoemaha noe koe kami geus ditimbalkeun ka maneh. a p. 35: 30; 36: 1.
 b 1 Radja 7: 14.

12 Nimbalan deui Pangeran ka Moesa, kijeun timbalanana: Maneh koedoe mitjatoer ka oerang Israil, kijeun nja pok:
 13 'Misti pisan maraneh ngestoekeun sabat kami; karana nja eta noe djadi tanda di antara kami djeung maraneh, toeroen-toemoeroen; soepaja kanjahohan, * jen kami Pangeran njoetjikeun ka
 14 maraneh. 'Mana koedoe pada ngestoekeun sabat teh; karana koe maraneh koedoe diangkēn soetji. ^b Saha-saha noe ngarēmpak, pasti koedoe dipaehan; karana oenggal-oenggal djalma noe nga-

lampahkeun pagawean dina sabat, nja eta djalma koedoe dibasmi, dileungitkeun ti tengah bangsana. 'Génép poé lilana koedoe ngalampahkeun pagawean; ari poé noe katoedjoeh mah poé eureun, gède pisan, soetji, kagoengan Pangeran. Saha-saha noe ngalampahkeun pagawean dina poé sabat, pasti koedoe dipaehan. 'Mana oerang Israil koedoe pada ngestoekeun sabat, koedoe nētēpkeun sabat teh toeroen-toentoeroen, djadi pērdjangdjian langgēng. 'Nja eta noe djadi e tanda di antara kami djeung oerang Israil salalanggēngna; karana di djero génép poé lilana Pangeran ngadamēl langit djeung boemi, ari dina poé noe katoedjoeh Pangeran liren, njēnangkeun andjeun. a p. 19:6; 3 Moesa 20:8, 24; Jth. 20:12. b 4 Moesa 15:32. c Jth. 20:12.

18 Ana parantos Pangeran ngandika ka Moesa di goenoeng Sinai, andjeunna ka Moesa maparin e doewa papan pērtelaan, papan batoe, ditoelisan koe panganan Allah. a p. 32:15, 16; 5 Moesa 5:22; 2 Kor. 3:3.

PASAL 32.

Ari djalma-djalma geus pada tēranjeun, jen Moesa teh e lila loengsoerna ti goenoeng, toeloj djalma-djalma karoempoel ka Haroen, sarta aroendjoekan kijeu ka andjeunna: b Mangga, koering geura pangdamēlkeun batara, baris angkat ti heulaeun koering; karana moenggoeh eta Moesa, djalma noe nginditkeun koering ti tanah Mēsir teja, doeka kataradjang naon. 'Saoer Haroen ka darinja: Geura pada ngabētotan anting-anting emas, anoe dina tjeuli pamadjikan-pamadjikan sarta anak maraneh lalaki-awewe, toeloj bawa ka kami. 'Pek eta sakabeh djalma-djalma ngabētotan anting-anting emas, anoe dina tjeuli maranehanana, bari seug di sanggakeun ka Haroen. 'Top koe Haroen ditjandak ti leungeunna, toeloj diroepakeun, nganggo peso pangot; ditjatak, e didamēl hidji sasapian. Pok ngaromong: Eh Israil! nja ijeu batara maneh, noe nginditkeun maneh ti tanah Mēsir teh. 'Barang Haroen ningali kitoe, toeloj ngadamēl hidji altar di hareupeunana, sarta Haroen ngoewar-

keun, kijeu saeurna: Isoekan bakal pesta bade ka Pangeran. 'Geus braj isoek pada dangdan, prak ngoerbankeun koerban doeroekan, d djeung ngahatoerkeun koerban panarima; e gek djalma-djalma teh darijoek njatoe-nginoem, geus kitoe narangtoeng soekan-soekan. e p. 24:18.

b Lal. 7:40. c p. 20:4. Djab. 106:19, 20.

d Lal. 7:41. e 1 Kor. 10:7.

7 Tidinja Pangeran ngandika ka Moesa: Maneh geura bral toeroen; karana oemat maneh, anoe koe maneh diinditkeun ti tanah Mēsir teh, lēbar lampahna. 'Gantjang tēmēn eta teh njalingkir tina djalan, anoe koe kami ditimbalken ka maranehanana; nja njarijeun hidji sasapian, beunang njitak, pikeun sēsēmbaheunana; pek disarēmbah sarta dikoerbanan, bari ngaromong kijeu: Eh Israil! nja ijeu batara maneh, anoe nginditkeun maneh ti tanah Mēsir teh. 9 'Nimbalan deui Pangeran ka Moesa: Kami geus ningali eta bangsa, satēmēnna e bangsa noe heuras beuheung eta teh. 'Ari ajeuna, kami teh ingkeun bae, soepaja kami sing bangēt nja bēndoe ka darinja; koe kami dek dilēboer; b toeloj maneh koe kami dek didamēl 11 bangsa gēde. 'Pok Moesa e noenoehoen ka pajoeneun Pangeran Allahna, kijeu panoehoenna: Pinaoneun, Pangeran! andjeun sakitoe sangēt nja bēndoe ka oemat andjeun, anoe koe andjeun dikaloewarkeun ti tanah Mēsir, nganggo kakoewatan noe agoeng sarēng panangan 12 ngan noe kawasa? 'Pinaoneun oerang Mēsir ngaromong, kijeu pokna: d Pangdiboedalkeunana koe andjeunna kērsa njilakakeun, dipaehkeun di pigoenoeungan, dikērsakeun dieuweuhkeun tina tonggong boemi? Moegi geura sirna tina kasangētan bēndoe andjeun, sarēng moegi geura handjakal aja manah 13 lakakeun ka oemat andjeun! 'Moegi masing emoet ka Ibrahim, ka Ishak sarēng ka Israil, abdi-abdi andjeun! e Mapan andjeun dongkap ka soempah ka darinja, njēbat salira andjeun; ari pangandika andjeun ka darinja kijeu: Kami rek ngadjēngkarkeun toeroenan maraneh, tjara bentang di langit; sarta sakabeh tanah ijeu, anoe koe kami geus dilahirkeun, koe kami rek dipaparinkeun ka toeroenan maraneh, masingna

- 14 kamilik salalanggengna. 'Ladjëng / Pangeran handjakaleun koe hal katjila-kaän, anoe diandikakeun bakal didamël ka oematna teja. ^a Lal. 7: 51.
^b 4 Moesa 14: 12. ^c 5 Moesa 9: 25. ^d 4 Moesa 14: 13.
^e 1 Moesa 22: 16. ^f Djab. 106: 23.
- 15 'Tidinja Moesa malik, seug loengsoer ti goenoeng, pananganana njandak ^a noe doewa papan përtelaän teja; eta papan ditoelisan ti doewa beulahna, ti
16 dijeu djeung ti ditoe ditoelisanana. 'Ari eta papan dadamëlan Allah; ^b toelisna ge toelis Allah, dioekir dina papan.
17 'Ngeng ^c Josoea ngadenge sora eta djalma-djalma, keur soesoerakan; pok oendjoekan ka Moesa: Noen, di pasanggrahan aja sora përang. 'Dëmi lahir Moesa: Lain sora njëloek oenggoel, lain sora njëloek eleh; kami mah ngadenge sora
18 patembal-tembal. 'Geus kitoe, barang geus deukent ka pasanggrahan, sarta ningali eta sasapian reudjeung noe ngarigël, ^d seug Moesa djadi bëndoe, bloek ngabeubutkeun noe doewa papan teja ti pananganana, dipeupeuskeun di handa-
20 peun goenoeng. 'Pek njandak eta sasapian, beunang djalma-djalma njarijeun, seug didoeroek koe seuneu, toeloej digiling, datang ka boeboek, ^e bari sakalian diawoerkeun kana tjai, sina diari-noem koe oerang Israil. ^a p. 31: 18.
^b p. 24: 12. ^c p. 24: 13. ^d 4 Moesa 12: 3. ^e 5 Moesa 9: 21; 2 Radja 23: 12.
- 21 'Tidinja Moesa ngalahir ka Haroen: Naha ijeu djalma-djalma milampah naon ka akang, anoe matak akang ka dinja
22 ngadatangkeun dosa sakitoe gëde? 'Pi-hatoer Haroen: Moegi djoeragan oelah sangët nja bëndoe; andjeun langkoeng oeninga ka ijeu djalma-djalma, jen di
23 noe goreng. 'Asalna pada ngomong ka akang kijeu: Koering geura pangdamël-keun batara, baris angkat ti heula-eun koering; karana eta Moesa, djalma noe nginditkeun koering ti tanah Mësir teja, doeka kataradjang naon.
24 'Seg akang ngadjawab ka maranehana: Saha-saha noe boga ëmas, koe-doe barëtöt, toeloej bikeun ka kami. Heug koe akang dialoengkeun kana seuneu; ana ka loewar nja eta sasapian.
25 'Ari koe Moesa katingali eta djalma-djalma pada tjoetjoel; wantoe koe Haroen geus ditjoetjoelan, wani beunang ditjotjoh-tjotjoh koe noe dek ngamoe-
26 soeh ka darinja; 'toeloej Moesa ngadëg dina lawang pasanggrahan, bari ngalahir: Saha-saha djalma kagoengan Pangeran, hijap ka kami! Seug saka-beh oerang Lewi ngarijoeng ka Moesa.
27 'Lahiranana ka darinja: Kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil: Oenggal-oenggal djalma geura njoren pëdangna; koe-doe aloedar-idër di pasanggrahan, oen-tang-anting ti lawang ka lawang deui; pek mareuntjit doeloer ka pada doeloer, batoer ka pada batoer, tatangga ka pada
28 tatangga. 'Prak oerang Lewi pada ngalampahkeun salahiran Moesa; poë harita djalma-djalma teh kira-kira tiloo
29 reboe anoe roeboeh. 'Djeung deui dawoehan Moesa: Maraneh poë ijeu sing pinoeh keupeulna bade ka Pangeran; saënjana oenggal-oenggal djalma koedoe pek bae ka anakna lalaki djeung ka doeloerna lalaki, soepaja poë ijeu andjeun-na maparin bërkah ka maraneh.
30 'Dëmi geus kitoe, isoekna Moesa ngalahir ka djalma-djalma teh: Maraneh migawe dosa, nja dosa gëde pisan; dëmi ajeuna kami dek oenggal deui ka Pangeran, kami-mandar kami djadi lantaran njijeun karapihan tina sabab
31 dosa maraneh. 'Bral Moesa ngadeuheus deui ka Pangeran. Pok oendjoekan kijeu: Noen, eta djalma-djalma milampah dosa, nja dosa gëde pisan; lërës njarijeun aállahan ëmas pikeun sësëm-baheunana. 'Doepi ajeuna, moegi-moegi dosana dihampoera bae; saoe-pami hanteu mah, ^a soemangga diri koering pareuman tina ^b kitab, anoe kenging andjeun njërat. 'Ari timbalan Pangeran ka Moesa: ^c Saha-saha noe boga dosa ka kami, nja eta noe koe kami dipa-reuman tina kitab kami. 'Dëmi ajeuna maneh leumpang, anteurkeun eta djalma-djalma ka ënggon, noe koe kami dilahirkeun ka maneh teja. Masing njaho, ^d Malaikat kami pileumpangeun ti heulaeun maneh; parandene samangsa kami ngalajad, tangtoe kami njiksa ka darinja tina hal dosana. ^a Roem 9: 3.
^b Djab. 69: 29; Pil. 4: 3; Wah. 3: 5. ^c Jëh. 18: 4.
^d p. 23: 20.
- 35 'Kitoe Pangeran ngadatangkeunana balahi ka eta djalma-djalma, sapedah njarijeun sasapian, anoe didamël koe Haroen teja.

PASAL 33.

- Tidinja Pangeran ngandika ka Moesa: 'Maneh geura leumpang, indit ti dijeu, nja maneh dijeung djalma-djalma noe koe maneh diinditkeun ti tanah Mésir; koedoe toeloj ka tanah, ^a noe koe kami didjangdjikeun ka Ibrahim, ka Ishak dijeung ka Jakoeb, kalawan soempah, bari ngalahir kieu teja: Eta koe kami rek dipaparinkeun ka toefoenan maneh.
- 2 'Ari kami rek miwarang ^b hidji malikat saheulaeun maneh, sarta rek ngadjongklokkeun oerang Kanaán, oerang Emor, oerang Het, oerang Pares, oerang
- 3 Hiwi dijeung oerang Jéboes, '[soepaja maraneh asoep] kana tanah, anoe labar-leber tji-soesoe dijeung madoe teja. Karana diri kami moal angkat deui di tengah maneh; karana maneh teh bangsa noe heuras beuheung; ^c bisi maneh koe kami diléboer di djaln. 'Barang djalma-djalma geus ngadenge eta pangandika noe sakitoe bangétna, seg pada prihatin, sarta taja pisan noe make
- 5 pèrhijasanana. 'Wantoe Pangeran geus nimbalan ka Moesa: Maneh geura mitjatoer kieu ka oerang Israil: Maraneh teh bangsa noe heuras beuheung; oepama kami angkat di tengah maneh sakeudeung ge, maneh tangtoe koe kami di-euweuhkeun. Mana ajeuna maneh geura lañan pèrhijasan ti awak maneh, mangke kami nangenan anoe koe kami rek
- 6 dilampahkeun ka maneh. 'Heug oerang Israil pada ngadoedoetan pèrhijasanana, ti sémét goenoeng Horeb. ^a 1 Moesa 12: 7; 50: 24. ^b p. 32: 34. ^c p. 32: 9, 10; 5 Moesa 4: 24.
- 7 'Tidinja Moesa njandak himah, seug dipasangeun pikeun andjeunna di loewareun pasanggrahan, djaoeh ti pasanggrahan; sarta koe andjeunna diséboetkeun ^a Himah tépangan. Geus kitoe, saha-saha djalma noe bajang marék ka Pangeran, bral ka loewar ka himah tépangan, noe di loewareun pasanggrahan.
- 8 'Geus kitoe, satijap-tijap Moesa ka loewar ka himah teja, neut sakabeh djalma haroedang, seg pada nangtoeng dina lawang sahimah-sahimahna, sarta pada mélong ka Moesa, dongkap ka geus lèbét kana himah. 'Dëmi geus kitoe, satijap-tijap Moesa geus lèbét kana himah, seug tihang mega teja toeroen, nang-

toeng dina lawang himah; ladjéng andjeunna sasaoeran reudjeung Moesa. 'Ari koe sakabeh djalma katendjo, tihang mega teh keur nangtoeng dina lawang himah, neut sakabeh djalma haroedang, brék saroedjoed, hidji-hidji dina lawang

11 himahna. 'Ari ngandikana Pangeran ka Moesa ^b papajoen-pajoen, sakoemaha djalma sasaoeran ka batoerna; geus kitoe Moesa moelih ka pasanggrahan; dëmi gandeuk Moesa, nja eta Josoea poetra Noen, djalma boedjang teja, hanteu ingkah ti djero himah. ^a p. 27: 21.

^b 4 Moesa 12: 8.

- 12 Tidinja Moesa oendjoekan ka Pangeran: Noen, ari timbalan andjeun tadi ka koering: Eta djalma-djalma koe maneh inditkeun; nanging andjeun ka koering hanteu maparin njaho anoe koe andjeun dipiwarang njaréngan ka koering; padahal andjeun tadina nimbalan kieu: Kami leuwih oeninga dina ngaran maneh, samalah maneh anoe mang-
- 13 gih sih-koernija dina sotja kami. 'Doepi ajeuna, madak jaktos mah koering mëndak sih-koernija dina sotja andjeun, moegi-moegi koering dipaparin njaho kana djaln andjeun, sangkan koering nganjahokeun ka andjeun, soepaja tetela koering teh jaktos mëndak sih-koernija dina sotja andjeun; saréng moegi kamanah, jen ijeu bangsa teh oemat andjeun.
- 14 'Ari timbalanana: ^a Pameunteu kami bakal njaréngan angkat, sarta maneh koe kami rek dipaparin reureuh. 'Pi-
- 15 oendjoekna ka Pangeran: Madakpameunteu andjeun hanteu njaréngan angkat mah, koering sadaja moegi oelah diindit-
- 16 keun ti dijeu. 'Karanténtina lantaran naon pikatawiseun, jen diri koering saréng oemat andjeun mëndak sih-koernija dina sotja andjeun? lain lantaran andjeun angkat njaréngan koering sadaja, ^b noe mawi koering saréng oemat andjeun dioentjoelkeun ti sakabeh bangsa noe di satonggong boemi? 'Ari timbalan Pangeran ka Moesa: Malah ijeu pèrkara oge, anoe ditjatoerkeun koe maneh, koe kami rek dilampahkeun; karana maneh noe manggih sih-koernija dina sotja kami, sarta kami leuwih oeninga dina ngaran maneh. ^a Djab. 44: 4. ^b 5 Moesa 4: 6-8.
- 18 Oendjoekan deui Moesa: Koering moegi-moegi nendjo kamoeljañ an-

- 19 djeun! 'Děmi timbalanana: Kami rek ngaliwatkeun sakabeh kahadean kami ka hareupeun maneh, sarta ^a rek njě-boetkeun djěńgan Pangeran di hareupeun maneh; ^b ari kami bakal mi-koernija ka noe dipikoernija koe kami, sarta kami bakal miwělas ka noe di-
 20 piwělas koe kami. 'Timbalanana deui: Maneh hanteu kongang nendjo pameun-
 21 teu kami; ^c karana moal aja manoesa nendjo ka kami, seug toeloj hiroep. 'Nimbalan deui Pangeran: Masing njaho,
 22 aja hidji ńggon di kami, di dinja ma-neh koedoe nangtoeng dina loehoer goe-
 23 noeng karang. 'Geus kitoe, samangsa kameoljań kami ngaliwat, maneh koe kami rek diteundeun ^d di djěro djoe-
 rang goenoeng karang, sarta noengkoep-
 24 keun panangan kami ka maneh, tēpi ka kami geus ngaliwat. 'Ana kami geus ngalań panangan kami, maneh pinen-
 25 djoen poengkoer kami; dėmi pameun-
 26 teu kami mah hano aja noe nendjo.
^a p. 34:5. ^b Roem 9:15. ^c 1 Tim. 6:16.
^d 1 Radja 19:11.

PASAL 34.

- Tidinja Pangeran nimbalan ka Moesa:
 1 Maneh geura njijeun doewa papan batoe, tjara noe ti heula; geus kitoe kami dina eta papan rek noeliskeun sakoer pangandika, noe aja dina papan
 2 noe ti heula, ^a noe koe maneh dipeu-
 3 peuskeun teja. 'Djeung koedoe sadija isoek-isoek. Ari isoek-isoek maneh koe-
 4 doe oenggah ka goenoeng Sinai, marék ka kami di dinja dina poentjak goe-
 5 noeng. 'Poma oelah aja noe ngiloe oenggah, ^b sarta oelah pisan aja djalma
 6 di sagoenoeng kabeh; malah ńmbe-dom-
 7 ba reudjeung sapi oelah diangon ka pē-
 8 lěbah eta goenoeng. 'Prak Moesa nga-
 9 daměl doewa papan batoe, tjara noe ti heula teja. Ari geus braj isoek Moesa
 10 dangdan, toeloj naek ka goenoeng Si-
 11 nai, sakoemaha timbalan Pangeran ka
 12 andjeunna teja; ari eta doewa papan
 13 batoe ditjandak koe pananganana.
^a p. 32:19. ^b p. 19:12, 13.
 14 Tidinja Pangeran loengsoer nitih me-
 15 ga, seug ngadėg di dinja deukeut Moesa,
 16 ^a bari njěbatkeun padjěńgan Pange-
 17 ran. 'Ladjěng Pangeran ngaliwat ka ha-
 18 reupeunana, bari njěbat kijeu: ^b Pange-

- ran, Pangeran, Allah noe sipat wělas,
 19 nja sipat koernija, sipat sabar, toer gėde
 20 kaasihan djeung kajaktian; 'noe ^c nē-
 21 tēpkeun kaasihan ka djalma reboe-roboe,
 22 ^d noe ngahampoera kadorakāan djeung
 23 kamasijatan sarta dosa; ^e tatapi moal
 24 hanteu njiksa, satėgěsna manggihkeun
 25 kasalahan bapa-bapa dina anak-anakna
 26 djeung dina intjoe-intjoena, kana toe-
 27 roenan katiloe djeung kaopat. ^a p. 33:19;
⁴ Moesa 13:18. ^b Nėh. 9:17; Djab. 103:8; Joėl
 2:13. ^c p. 20:6. ^d Djab. 130:4; Mıka 7:18.
^e Djab. 99:8.
 28 Ngageuwat Moesa njoeoh kana ta-
 29 neuh, soedjoed. 'Pok oendjoekan kijeu:
 30 Noen Goesti! madak jaktos koering
 31 mēndak sih-koernija dina sotja Goesti,
 32 moegi-moegi Goesti kěrsa njarėngan
 33 angkat di tēngah koering sadaja. Lėrės
 34 pisan, eta teh bangsa noe heuras beu-
 35 heung, nanging moegi-moegi ngaham-
 36 poera kana kalėlėpatan sarėng kana
 37 dosa koering sadaja, toer koering sadaja
 38 moegi dianggo kagoengan. 'Ari timba-
 39 lanana: Masing nganjahokeun, kami
 40 ngadaměl pėrdjangdjian; di hareupeun
 41 sabangsa maneh kami sėdja ngadaměl
 42 moedjidjat-moedjidjat, sakoemaha noe
 43 tatjan didjadikeun di saboemi kabeh
 44 sarta di sakabeh bangsa-bangsa; ari ijeu
 45 sabangsa kabeh, anoe koe maneh diajań
 46 di tēngahna, ^a bakal nendjo dadamėlan
 47 Pangeran, karana noe koe kami bakal
 48 didaměl ka maneh nja matak sijeun.
 49 'Maneh koedoe ngestoekeun anoe koe
 50 kami rek dipiwarang ka maneh poē
 51 ajeuna. Masing njaho, kami rek ngadjong-
 52 klokkeun ti hareupeun maneh eta oe-
 53 rang Emor, oerang Kanań, oerang Het,
 54 oerang Pares, oerang Hiwi djeung oe-
 55 rang Jěboes teja. 'Mangka hade-hade,
 56 poma oelah njijeun pėrdjangdjian ka pri-
 57 boemi eta tanah, anoe koe maneh mēngke
 58 diasoeupan; bisi eta priboemi minangka
 59 ridjėt di tēngah maneh. 'Sabalikna, ^c
 60 altar-altarna koe maraneh koedoe di-
 61 bongkar, tihangna brahala koedoe peu-
 62 peuskeun, ^d djeung Aserana koe ma-
 63 raneh koedoe dibasmi. 'Karana maneh
 64 teu meunang njěmbah ka aállahan bang-
 65 sa sedjen; karana Pangeran, noe djě-
 66 nėnganana anoe Leuwih Goemati, ^e nja
 67 djadi Allah anoe leuwih goemati. 'Poma
 68 maneh oelah njijeun pėrdjangdjian ka

priboemi tanah teh; eta meureun djarinah, noeroet ka aallahanana, djeung ngoerban ka aallahanana, ^f sarta aja noe ngondang ka maneh, seg maneh ngahakan koerbanna; 'djeung maneh njokot anakna ^g keur pipamadjikaneun anak maneh, ^h seg eta anakna djarinah, noeroet ka aallahanana, ari anak maneh kabawa djinah, noeroet ka aallahanana. 17 'Maneh ^f oelah njijeun aallahan sipat tjitak.

^a Djab. 103:7. ^b p. 23:32. ^c 23:24. ^d 5 Moesa 7:5. ^e p. 20:5. ^f 4 Moesa 25:1, 2. ^g 5 Moesa 7:3. ^h 3 Moesa 17:7; 4 Moesa 14:33. ⁱ p. 20:23.

18 Maneh koedoe nêhtëpkeun pesta roti teu ragian; toedjoeh poë lilana koedoe ngahakan roti teu ragian, ^a sakoemaha timbalan kami ka maneh teja; ^b koedoe dina mangsana, boelan Abib; karana nja dina boelan Abib maneh ka loewar ti Mësir.

^a p. 12:15—20. ^b p. 23:15.

19 Sakoer-sakoer anoe moeka pianakan, ^a nja eta anoe kami; kitoe keneh sambarang ingon-ingon maneh, sakoer noe lalaki sarta tjikal, boh sapi, boh ëmbedomba. 'Dëmi ^b tjikal kalde mah koe maneh koedoe ditëboes koe domba; sarta oepama teu ditëboes, koedoe koe maneh ditëkoek. Sakabeh tjikal di lëbah anak maneh lalaki, koedoe koe maneh ditëboes. ^c Sarta ngadeuheus teh ka pajoeuneun kami oelah lengoh.

^a p. 13:2.

^b 13:13. ^c p. 23:15.

21 Koedoe baranggawe gënëp poë lilana, ari dina poë noe katoedjoeh koedoe eureun; masih keur oesoem njamboet atawa keur oesoem diboewat koedoe eureun.

22 Djeung maneh koedoe milampah ^a pesta minggoe, nja eta pesta tjikal di-boewat tarigoe, ^b kitoe keneh pesta ngala boeboewahan, dina tëpoeng taoen.

^a 5 Moesa 16:9. ^b p. 23:16.

23 Tiloe kali ^a di djëro sataoen sakoer djalma lalaki di maneh koedoe pada ngadeuheus ka pajoeuneun Goesti Pangeran, Allah Israil. 'Dimana kami geus ngadjongklokkeun bangsa-bangsa teja ti hareupeun maneh, sarta ngalëgakeun watës maneh, moal aja djalma noe mikarëp ka lahan maneh, keur mangsa maneh di djalman ngadeuheus ka pajoeuneun Pangeran, Allah maneh, tiloe kali sataoen.

^a p. 23:17.

25 Maneh ^a oelah ngoerbankeun gëthih koerban kami kalawan beunang ngaha-

seuman; ^b sarta koerban pesta paska oelah dipeutingkeun tëpi ka isoek.

^a p. 23:18. ^b p. 12:10.

26 Loeloegoena tjikal taneuh maneh ^a koe maneh koedoe didatangkeun ka gëdong Pangeran, Allah maneh. ^b Maneh oelah ngoeloeb anak ëmbe koe tji-soesoe indoengna.

^a 5 Moesa 26:2. ^b p. 23:19.

27 Nimbalan deui Pangeran ka Moesa: Toeliskeun koe maneh sagala pangandika noe bijeu; karana kami ngadamël përdjangdjian ka maneh djeung ka Israil teh noeroetkeun oenina pangandika noe bijeu.

28 Ari ajana Moesa di dinja sasarëngan Pangeran teh ^a opat poeloe poë opat poeloe peuting lilana; teu ngadahar roti teu ngaleuent tjai. Ari sadajana pangandika përdjangdjian, nja eta noe sapoeloe timbalan teja, koe andjeunna disëratkeun dina doewa papan teja.

^a p. 24:18.

29 Geus kitoe, mangsa Moesa loengsoer ti goenoeng Sinai, eta noe doewa papan përtelaan teh koe panangan Moesa di-tjandak loengsoer ti goenoeng; ari Moesa teu oeningaeun, jen koelit pameunteuna montjorong, asal sasaoeran djeung andjeunna. 'Ana Haroen djeung sakabeh oerang Israil narendjo ka Moesa, doemadakan, koelit pameunteuna montjorong, noe matak sarijeuneun ngadeuheusan ka andjeunna. 'Toeloej koe Moesa

disalaoer; seug pada malik, Haroen djeung sakabeh gëgëden pakoempoelan, ngadareuheusan; tidinja Moesa ngalahir

32 ka darinja. 'Sanggeusna kitoe sakabeh oerang Israil ngadareuheusan, seug koe andjeunna didawoehan sadajana noe koe Pangeran diandikakeun ka andjeunna di goenoeng Sinai teja. 'Ari geus parantos Moesa ngalahir ka darinja, ^a seug pameunteuna nganggo ditjindoeng.

34 'Dëmi satijap-tijap Moesa lëbët ka pajoeuneun Pangeran, sëdja oendjoekan ka andjeunna, tjindoeng teh dilaan, dongkap ka ka loewar. Ana geus ka loewar, seug ngalahirkeun ka oerang Israil sakoer anoe geus ditimbalkeun ka andjeun-

35 na. 'Katendjo koe oerang Israil pameunteu Moesa, jen koelit pameunteu Moesa montjorong; toeloej koe Moesa tjindoeng teh ditërapkeun deui ka pameunteuna, dongkap ka lëbët dëni, sëdja oendjoekan ka andjeunna. ^a 2 Kor. 3:7, 13.

PASAL 35.

Tidinja Moesa ngoempoelkeun sapa-koempoelan oerang Israil, seug dilahiran kieu: Ijeu teh pangandika, noe koe Pangeran dipiwarang dilampahkeun. 'Gënëp poë lilana koedoe ngalampahkeun pagawean, ^a ari poë noe katodjoeh koe maraneh koedoe diangkën soetji, poë eureun, gëde pisan, kagoengan Pangeran. Oenggal-oenggal djalma noe ngalampahkeun pagawean dina ^a poë sabat, koedoe dipaehan. 'Maraneh dina poë sabat ^b oelah miroen seuneu dina sakabeh énggon maraneh tjitjing.

^a p. 20: 8; 31: 14. ^b p. 16: 23.

4 Ngalahir deui Moesa ka sapakoempoelan oerang Israil, kieu lahiranana: Ijeu teh pangandika, noe koe Pangeran ditimbalkeun, kieu pangandikana: 'Koedoe pada njokot ti anoe maraneh ^a pihatoeraneun Pangeran; saha-saha noe soeka hate koedoe njanggakeun eta pihatoeraneun Pangeran: émas, perak ^a djeung tambaga; 'barang biroe langit, woengoe, sakélat, boëh katji djeung boe-
⁷ loe émbé; 'koelit domba beunang ngabeureum, koelit doejoeng djeung kai
⁸ pilang; 'minjak pikeun damar, wawangian pikeun minjak lisah sarta pikeun
⁹ seuseungitan noe aroem; 'intén angkik djeung intén sedjen taretiskeuneun, ba-
¹⁰ ris epod djeung baris oto. 'Djeung deui ^b saha-saha noe pintër hatena di maraneh, koedoe daratang, njarijeun eta saniskara noe koe Pangeran dipiwarang; 'nja eta ^c balandongan, himahna djeung toetoepona, tjantelna, djeung papanna, toelakna, tihangna djeung soe-
¹² koena; 'pëti djeung rantjatanana, toeroeb pangrahip djeung reregan tetebeng;
¹³ 'medja djeung rantjatanana, katoet sakabeh parabotna, kitoe deui roti tingalieun; 'adjoeg paragi damar, katoet parabotna djeung palitana, kitoe deui minjak pikeun damar; 'altar paragi ngoekoes, djeung rantjatanana, sarta minjak lisah, djeung seuseungitan noe aroem; kitoe deui tetebeng lawang, baris lawang balandongan; 'altar koerban doeroekan, djeung wide tambaga noe pitërapeun ka dinja, rantjatanana djeung sakabeh parabotna; paso djeung soe-
¹⁷ koena; 'dingding boeroean, tihangna

djeung soekoena, kitoe deui tetebeng
¹⁸ lawang boeroean; 'pantjoeh balandongan djeung pantjoeh boeroean, sarta
¹⁹ djeung tambagna; 'papakean songket, paranti ngabakti di djëro kasoetjian, papakean soetji pikeun panghoeloe Haroen, kitoe deui papakean anakna lalaki, baris manghoeloean. ^a p. 25: 2. ^b p. 28: 3. ^c p. 25: 9.

20 Tidinja sapakoempoelan oerang Israil
²¹ boebar ti pajoeneun Moesa. 'Geus kitoe moeroeboel, ^a saha-saha djalma noe kabawakeun koe hate sorangan, djeung saha-saha noe soeka pikirna, pada njanggakeun pihatoeraneun Pangeran, baris pagawean himah tëpangan, djeung baris sakabeh hal ngabakti, sarta baris papakean soetji. 'Anoe daratang awowelalaki, sakoer noe soeka hate; pada njanggakeun gesper, anting, ali djeung kongkorong, saroe paning parabot émas; nja eta sakoer djalma noe nijat ngabaktikeun émas ka Pangeran. 'Djeung saha-saha djalma, noe aja di dirina barang biroe langit, woengoe, sakélat, boëh katji, boeloe émbé, koelit domba beunang ngabeureum atawa koelit doe-
²⁴ joeng, seg disanggakeun. 'Saha-saha noe nijat ngahatoerkeun pihatoeraneun, perak atawa tambaga, pada njanggakeun eta pihatoeraneun Pangeran; djeung saha-saha noe aja di dirina kai pilang baris sakabeh pagawean ngabakti, seg disanggakeun. 'Ari sakoer awewe noe pintër hatena, leungeunna pek ngareujeuk, toeloej njanggakeun beunangna ngeujeuk, biroe langit, woengoe, sakélat
²⁶ djeung boëh katji. 'Sarta sakoer awewe noe kabawakeun koe hate sorangan, reudjeung palintër, pek ngareujeuk boe-
²⁷ loe émbé. 'Ari para gëgëden pada njanggakeun intén angkik djeung intén sedjen taretiskeuneun, baris epod djeung
²⁸ baris oto; 'kitoe deui wawangian djeung minjak, pikeun damar djeung pikeun minjak lisah, sarta baris seuseungitan
²⁹ noe aroem. 'Oerang Israil pada njanggakeun ka Pangeran pangabakti bawaning soeka; oenggal-oenggal lalaki djeung awewe, anoe soeka hatena njanggakeun baris sakabeh pagawean, anoe koe Pangeran dipiwarang didijjeun, koe lantaran Moesa. ^a 2 Kor. 9: 7.

30 Tidinja Moesa ngalahir ka oerang Israil: Masing pada nganjahokeun, Pange-

ran geus njaoer Běsalel anak Oeri, anoe anak Hoer, kaom Joeda, disěbat ngaranna. 'Ari eta teh koe Pangeran geus dipinoehan Roh Allah, dipaparin kapintěran, kabinangkitan djeung pangabisa, ngarti saroepaning pagawean. 'Nja eta baris mikiran karadjinan, baris digawe koe ěmas, koe perak djeung koe tam-
 23 baga, 'sarta ngoekir intěn taretiskeun-
 24 neun, djeung ngoekir kai, soepaja njijeun saroepaning pagawean karadjinan.
 25 'Malah dina hatena dipaparin bisaean ngawoeroek. Sarta dibatoeran Aholiab poetra Ahisamak, kaom Dan. 'Doewanana koe andjeunna geus dipinoehan koe kapintěran hate, baris njijeun saroepaning pagawean toekang-toekang djeung djalma radjin sarta ahli njongket, mětakeun biroe langit, woengoe, sakělat djeung boěh katji, soemawon gawe toekang ninoen; mangke njarijeun saroepaning pagawean djeung mikiran karadjinan.

PASAL 36.

Tidinja Běsalel arek prak digawe, batreng Aholiab djeung sakabeh djalma noe pintěr hatena, noe koe Pangeran geus dipaparin kapintěran djeung kabinangkitan, soepaja bisa njijeun saroepaning pagawean kasoetjian paranti ngabakti, noeroetkeun sapiwarangan Pangeran. 'Toeloej Moesa njaoer Běsalel djeung Aholiab, djeung sakoer djalma noe pintěr hatena, noe koe Pangeran geus dipaparin kapintěran dina hatena; sakoer noe kabawakeun koe hate sorangan njabak pagawean, soepaja dilampahkeun. 'Top pada nampanan ti pajoeneun Moesa eta sakabeh hatoeran, anoe beunang njanggakeun oerang Israil pikeun pagawean kasoetjian paranti ngabakti, soepaja dilampahkeun. Ari oerang Israil masih keneh njarangga-
 4 pangabakti bawaning soeka. 'Tidinja sakabeh djalma pinter, anoe njarijeun eta sakabeh pagawean kasoetjian, pada ngadeuheusan, hidji-hidji ti pagaweanana, noe koe maranehanana eukeur didji-
 5 jeun. 'Pok aroendjoekan ka Moesa, kijeu pioendjoekna: Soemoehoen, djalma-djalma teh njanggakeunana loba teuing; geus langkoeng ti noe kědah dianggo

kana padamělan, anoe koe Pangeran dipiwarang didji jeun. 'Toeloej Moesa ngadawoeh, seug ngaliděrkeun parentah di djero pasanggrahan, kijeu parentahna: Awewe-lalaki montong njijeun deui bahan keur pihatoeraneun kasoetjian. Djadi djalma-djalma teh dieureun-
 7 keun njanggakeunana. 'Karana bahanna geus tjoekoeup baris saniskara pagawean, anoe koedoe dilampahkeun, malah leuwih.

8 Toeloej sakabeh djalma noe pintěr hatena di noe njarijeun pagawean teh, prak pada njijeun eta balandongan, koelamboe sapoeloeh gěbar; noe didji jeun boěh katji gintiran, biroe langit, woengoe djeung sakělat, direka moemokarabinan; boewatan djalma radjin.
 9 'Pandjangna hidji-hidji gěbar dalapan likoer asta, ari roebakna hidji-hidji gěbar opat asta; eta sakabeh gěbar teh
 10 saekoeran. 'Seug ngantetkeun gěbar noe lima siki, noe sagěbar ka noe sagěbar deui; toeloej ngantetkeun gěbar noe lima siki deui, noe sagěbar ka noe
 11 sagěbar deui. 'Sarta njijeun pangantet biroe langit, dina sisi koelamboe noe hidji, ti toengtoeng, dina paranti ngantet; kitoe keneh njijeunna dina sisi koelamboe noe hidji deui, ti toengtoengna,
 12 dina paranti ngantet. 'Nja eta njijeun lima poeloeh siki pangantet dina koelamboe noe hidji, djeung njijeun lima poeloeh siki pangantet dina toengtoeng koelamboe noe hidji deui, dina paranti ngantet; ari pangantet teh pahareup-hareup, noe hidji ka noe hidji deui. 'Toer njijeun tjantel ěmas, lima poeloeh siki; seg koelamboena dikantetkeun, noe hidji ka noe hidji deui, koe lantaran eta tjantel, anoe matak balandongan teh djadi hidji.
 14 Sarta njijeun deui koelamboe koe boeloe ěmbe, keur pihimaheun dina loehoer balandongan; nja njijeunna koelamboe teh sawělas gěbar. 'Pandjangna hidji-hidji gěbar tiloe poeloeh asta, ari roebakna hidji-hidji gěbar opat asta;
 15 eta sawělas gěbar teh saekoeran. 'Seg ngantetkeun anoe lima gěbar, sabatoer eta, kitoe keneh anoe gěnep gěbar, sabatoer eta. 'Djeung njijeun pangantet lima poeloeh siki, dina sisi koelamboe, ti toengtoengna, dina paranti ngantet;

- kitoe keneh njijeun pangantet lima poeloh siki dina sisi koelamboe noe hidji deui, dina paranti ngantet. 'Toer njijeun tjantel tambaga, lima poeloh siki, baris ngantetkeun himahna, soepaja djadi hidji. a p. 20: 7.
- 19 'Sarta njijeun deui ^a hidji toetoe, baris himah, koe koelit domba beunang ngabeureum; kitoe deui hidji toetoe koe koelit doejoeng, ti saloehoereun noe tadi. a p. 20: 14.
- 20 'Djeung deui njijeun ^a papan kai pilang, baris balandongan, narangtoeng.
- 21 'Pandjangna hidji-hidji papan sapoeloh asta, ari roebakna hidji-hidji papan kadoewa satengah asta. 'Dina papan sabebek-sabebek aja poepoeroes doewa siki, direntetkeun noe hidji ka noe hidji deui. Kitoe njijeunna ka sakabeh papan balandongan. 'Ari eta papan balandongan teh dipétakeunana kieu: doewa poeloh bebek di sabeulah ti kidoel.
- 24 'Sarta njijeun opat poeloh soekoe perak keur ti handapeun eta doewa poeloh papan, doewa soekoe handapeun papan sabebek, baris doewa poepoeroes-na; kitoe bae doewa soekoe handapeun papan sabebek, baris doewa poepoeroes-na. 'Ari ti gigir balandongan noe hidji deui, sabeulah ti kaler, njijeun deui doewa poeloh papan, 'sarta opat poeloh soekoe perak, doewa soekoe ti handapeun papan sabebek; kitoe bae doewa soekoe handapeun papan sabebek. 'Dëmi keur sisi toekang, sabeulah balandongan noe ti koelon, njijeunna papan gënëp bebek. 'Malah njijeun doewa papan baris doewa djoeroe balandongan ti toekang.
- 29 'Ari eta teh këmbar ti handapna; pon kitoe keneh këmbar ka-tjongokeun, kana geulang noe kahidji; nja kitoe pisan didjijeunna doewanana; ari ajana dina doewa djoeroe. 'Djadi dalapan bebek, sarta ari soekoena perak gënëp wélas soekoe, doewa-doewa soekoe ti handapeun papan sabebek. 'Toer njijeun toelak kai pilang; lima siki baris papan gigir balandongan noe sabeulah, 'djeung lima toelak baris papan gigir balandongan noe sabeulah deui; kitoe keneh lima toelak baris papan balandongan ti toekang, sabeulah ti koelon. 'Ari toelak anoe panengah didjijeunna këbat dina tengah papan, ti toengtoeng ka toeng-
- 34 toeng deui. 'Ari eta sakabeh papan disapoet émas; dëmi geulangna, imah toelak, didjijeun koe émas, sarta toelakna disapoet émas. a p. 20: 15.
- 35 'Djeung deui njijeun ^a hidji reregan, roepa biroe langit, woengoe, sakëlät djeung boëh katji gintiran; boewatan djalma radjin, direka moemoekarabinan.
- 36 'Sarta dipangnjijeunkeun opat tihang kai pilang, pada disapoet émas, ari kakaitna émas; malah tihang teh dipangnjitakkeun opat soekoe perak. a p. 20: 31.
- 37 'Djeung deui njijeun ^a hidji tetebeng baris lawang himah, roepa biroe langit, woengoe, sakëlät djeung boëh katji gintiran, boewatan ahli njongket. 'Sarta njijeun lima tihangna reudjeung kakaitna. Ari tjongo tihang reudjeung palangna pada disapoet émas. Dëmi lima soekoena mah tambaga. a p. 20: 36.

PASAL 37.

Djeung deui Bësälél njijeun ^a pëti teja koe kai pilang; katiloe satengah asta pandjangna, kadoewa satengah asta roebakna, djeung kadoewa satengah asta loehoerna. 'Seg disapoet émas pitoewin, ti djëro sarta ti loewar, djeung diëlisan émas sakoeriling. 'Sarta eta pëti dipangnjitakkeun geulang émas, opat siki, di-tërapkeun kana opat soekoena, nja eta aja doewa geulang dina beulahna noe hidji, kitoe keneh doewa geulang dina beulahna noe hidji deui. 'Djeung njijeun rantjatan kai pilang, bari seg disapoet émas. 'Ari eta rantjatan diasoepeun kana geulang, noe dina doewa beulah pëti teja, baris ngagotong pëti.

6 'Djeung deui njijeun ^b toeroeb pangra-pih, émas pitoewin; katiloe satengah asta pandjangna, djeung kadoewa satengah asta roebakna. 'Sarta njijeun doewa moemoekarabinan émas, kandël pisan didjijeunna, dina doewa toengtoeng toeroeb pangra-pih teja. 'Moemoekarabinan hidji dina toengtoeng ti dijeu, ari moemoekarabinan hidji deui dina toengtoeng ti ditoe; djadi moemoekarabinan teh didjijeunna bidjil tina toeroeb pangra-pih, dina doewa toengtoeng-na. 'Ari moemoekarabinan teh djangdjangna meber ka loehoer, bari ngijoe-han koe djangdjangna kana toeroeb pangra-pih. Sarta beungeutna pahareup-